

POLITHØGSKOLEN

RADIKALISERINGSKONTAKTENE
I NORSK POLITI OG DERES ARBEID MOT
VOLDELIG ISLAMISME

Urfan Ahmed

MASTER I POLITIVITENSKAP 2017

Sammendrag

Tittel: Radikaliseringskontaktene i norsk politi og deres arbeid mot voldelig islamisme

Navn: Urfan Ahmed

Veileder: David Hansen

Levert: Juni 2017 (PHS, master i politivitenskap, kull 2012)

I de siste årene har vi sett fremveksten av et norsk radikalt islamistisk miljø. Et eksempel er gruppen “Profetens Ummah” på Østlandet. Skikkelser i denne gruppen har latt seg avbilde poserende med automatvåpen og der bevæpnede maskerte menn står foran svarte flagg som vaier i vinden. Samtidig som de ønsker verdensomspennende sharia-lover velkomne, maner de til et samlet jihad mot Vestens interesser og promiskuøse livsstil. I dokumentaren “Den norske islamisten” laget av Adel Khan Farooq og Ulrik Imtiaz Rolfsen, kommer det frem hvordan den tidligere lederen og stifteren, Ubaydullah Hussain hjelper fremmedkrigere til å reise til Syria.

Etter fremvekst av Profetens Ummah og utbruddet av Syriakonflikten har det vært mangedobling av antallet fremmedkrigere fra de foregående årene. I boka “Fremmedkrigerne” skriver Erlend Ofte Arntsen om menn fra Lisleby i Fredrikstad som valgte bort livet i Norge for å kjempe for Den islamske staten (IS). Det er ikke disse personene som er temaet for oppgaven, men *hva politiet gjør for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme nettopp blant denne gruppen*. Radikaliseringskontaktene i politiet er ansatt for å jobbe bredt med fagfeltet radikaliserings og voldelig ekstremisme, men denne oppgaven fokuserer på forebygging av radikale islamister. Hensikten med oppgaven er å kartlegge hvilken kunnskap radikaliseringskontakter i politiet har om årsakene til at enkelte personer blir radikalisert, og om kunnskap om moskeer eller muslimske trossamfunn er nødvendig for at radikaliseringskontaktene skal klare å utføre et godt politiarbeid.

Datainnsamlingen er basert på kvalitative intervju med radikaliseringskontakter og andre personer som jobber med fagfeltet – sammenfattet med sekundærkilder. Seks radikaliseringskontakter og en koordinator for dem i Oslo politidistrikt og to koordinatorene fra to andre anonymiserte distrikter er blitt intervjuet. Hvordan radikaliseringskontaktene innhenter bekymringsfull informasjon om de radikalisererte, hva som blir gjort med bekymringsfull informasjon

og hvilke metoder som brukes for å skape tillit hos de radikalisererte er sentrale temaer i oppgaven. Videre retter oppgaven søkelyset mot politiets samarbeid innad i etaten og med eksterne aktører. Det gis også en kort gjennomgang av hvilke erfaringer radikaliseringskontaktene har med kvinner som er i en radikaliseringsprosess.

I tillegg belyser oppgaven hvorvidt det foreligger forbedringspotensial i arbeidet mot radikalisering og voldelig islamisme, og om metodene politiet bruker bør endres. Således er denne studien et kritisk blikk på politiets metoder i arbeidet mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Studien fremhever også likhetene og ulikhetene mellom de ulike politidistriktene, slik at metodene og fremgangsmåtene eventuelt kan endres og forbedres.

Grovt oppsummert viser studien at radikaliseringskontaktene har god kunnskap om årsakene til radikalisering og voldelig ekstremisme. De deltar på mange ulike seminarer og foredrag for å få faglig påfyll. Videre viser undersøkelsen at alle radikaliseringskontaktene har både klare og gode rutiner på hva som skal gjøres når de mottar bekymringsfull informasjon eller mistanke om at en person kan være i en radikaliseringsprosess. Imidlertid er det ulikt hva radikaliseringskontaktene faktisk sier i den første samtalen med personer som er i denne prosessen. Noen radikaliseringskontakter mener det er viktig å være åpen og ærlig, mens andre mener de ikke kan si at det er bekymring om radikalisering som er årsaken til at vedkommende blir innkalt til samtalen. Videre viser undersøkelsen at alle radikaliseringskontaktene er fornøyde med samarbeidet innad i politiet, så vel som med andre aktører. Politiets samarbeid med moskeene i sine respektive distrikter og kretser er varierende blant de tre politidistriktene. Dårligst ut kommer Oslo politidistrikt, noe som kan forklares ut fra antall moskeer og mangfoldet i det muslimske miljøet i Oslo. En annen årsak kan være politiets skepsis eller holdninger til hvordan moskeledelsen vil reagere dersom politiet tar kontakt. Dette virker som en brems på samarbeidet mellom politiet og moskeene.

Under intervjuene ble radikaliseringskontaktene stilt spørsmål om å involvere moskeene tettere i arbeidet mot radikalisering, noe alle var positive til. Dette fordi de fleste radikaliseringskontaktene mener at de selv mangler religiøs og teologisk kunnskap om islam, selv om de fleste er klar over at islam ikke har noe med voldelig islamisme å gjøre. Hovedfokuset har vært radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt. De to øvrige distriktene bidrar til å vise forskjellene på bruk av metoder og viser at det er andre måter man kan arbeide mot radikalisering og voldelig islamisme på.

Forord

Som en liten gutt med hvit nystrøket skjorte, slips, penbukse og med pensko som var *shinet* med svart skokrem, stod jeg klar i skolegården i en by i Pakistan. På rekke og rad stod vi, både gutter og jenter, iført uniform og hørte på nasjonalsangen før vi gikk inn i klassene på barneskolen. Dette var den daglige rutinen i den pakistanske barneskolen. Målet med dette var å få spikret *disiplin* i ryggmargen.

På slutten av videregående og etter endt ettårs utdanning ved Næringsakademiet i Oslo, var interessen for å studere helt borte i år 2000. Miljøet rundt meg var i en *Bollywoodboble*, noe som også påvirket meg. I Østen er det et ordtak som sier: *En ung gutts skjebne avgjøres av hvem han vanker med*. I 2009 ble miljøet og interesser endret, både i og utenfor familien. Det var ni år siden jeg la ned pennen, men tankene om “aldri mer skole” var glemt. August 2009 satt jeg i et av klasserommene på Politihøgskolen i Oslo og var klar for å starte på bachelorutdanningen. Interessen om å lære mer fikk meg til å starte på Master i politivitenskap rett etter endt bachelor. Denne reisen var mye tøffere enn det jeg hadde forestilt meg; den kostet meg både snørr, tårer, svette og noen kilo!

Levering av masteroppgave tok lengre tid enn planlagt. De siste ordene skriver jeg med en god blanding av lettelse og stolthet. Temaet i problemstillingen var motivasjon i seg selv. Disiplinen som allerede var spikra i ryggmargen fra barndommen og oppmuntring fra mange har bidratt til at jeg klarte å fullføre denne reisen.

Jeg vil med hele mitt hjerte takke min veileder David Hansen som holdt troen og roen under hele prosessen. Det var flere ganger jeg var helt ned i kjelleren og da var ikke veien lang til Messenger hvor David har 24-timers service med kort responstid. Ikke rart jeg digger deg, min *7-Eleven bror*!

Kona mi, du har gått gjennom en tøff periode med syk far som lå på sykehuset i hele høst 2016 og gikk bort i desember 2016. Verden for deg ble ikke enklere med en syk enke-mor som også var innlagt på sykehus flere ganger våren 2017. Likevel har du støttet meg under hele prosessen og dyttet meg både fysisk og psykisk oppover bakkene for at jeg skulle klare å gjøre ferdig reisen jeg hadde mistet troa på. Gode og konstruktive samtaler fra deg har vært avgjørende. En stor takk til mine tre småtroll, som måtte følge et naziregime og måtte legge seg kl. 19:00 nesten hver dag under hele prosessen, slik at far kunne jobbe med oppgaven. Jeg er evig takknemlig til alle som bidro med barnepass under den mest hektiske perioden. Særlig mine foreldre og søster Sonia, som ikke vet hva ordet nei betyr. De kuleste niesene, Fizzah, Umera

og Amber som var fantastiske barnevakter og lekekamerater for barna, og verdens beste nabo og tante til småtrollene! Sist, men ikke minst, resten av klanen som på forskjellige måter har bidratt med det ene og det andre. Uten dere hadde dette aldri gått! Folkens, gled dere! Nå er jeg tilbake i storfamilien.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	2
FORORD	4
1 INNLEDNING	8
1.1 “EN BROR BLANT OSS” – OM BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	10
1.2 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNING	13
1.3 SENTRALE BEGREPER	14
1.3.1 Radikalisering	15
1.3.2 Voldelig ekstremisme	15
1.3.3 Islamisme	15
1.3.4 Forebygging	16
1.4 OPPGAVENS OPPBYGGING.....	16
2 METODISKE REDEGJØRELSER – REFLEKSJONER OG UTFORDRINGER	18
2.1 VALG AV METODE	18
2.2 INTERVJUGUIDE	19
2.3 VALG AV INFORMANTER.....	20
2.4 KONFIDENSIALITET OG ANONYMISERING	21
2.5 TIDEN FØR OG UNDER INTERVJUENE.....	22
2.6 TRANSKRIBERING OG ANALYSE	23
2.7 DATAENES KVALITET.....	25
3. POLITIETS FOREBYGGENDE STRATEGIER	28
3.1 HISTORISKE UTVIKLINGSTREKK I EUROPEISK POLITI	28
3.2 STRATEGIER.....	29
3.3 SAMMENHENG MELLOM DE ULIKE STRATEGIENE.....	31
3.4 LOKALORIENTERT POLITIARBEID.....	32
4 ORGANISERING AV RADIKALISERINGSKONTAKTENE	36
4.1 ET SKRIV FRA POLITIDIREKTORATET	36
4.1.1 Helhetlig arbeidsmetode	37
4.2 OSLO POLITIDISTRIKT	38
4.2.1 En potet kan brukes til alt	39
4.2.2 Ekstremistforum	39
4.3 DISTRIKT 1	40
4.4 DISTRIKT 2	41
4.5 MANGFOLDSKONTAKTENS BAKGRUNN	42
4.6 NY NÆRPOLITIREFORM	44
5 KUNNSKAP OM ÅRSAKER TIL RADIKALISERING OG VOLDELIG ISLAMISME	46
5.1 FREMMEDKRIGERE OG ISLAMISTISKE FREMMEDKRIGERE	46
5.1.1 HISTORISK TILBAKEBLIKK - FREMMEDKRIGERE	46
5.1.2 Islamistiske fremmedkrigere	47
5.1.3 Kunnskap om islam, muslimer og islamisme.....	48
5.2 KUNNSKAP OM ÅRSAKER TIL RADIKALISERING OG VOLDELIG ISLAMISME	51
5.2.1 Multietnisk fenomen	51
5.2.2 Social movement theory.....	53
5.2.3 Kunnskap om prosessen	54
5.2.4 Ytre påvirkningsfaktorer	55
5.2.5 Ideologisk påvirkning	56

5.2.6 De usynlige søstrene	57
6 SAMTALE SOM ARBEIDSMETODE.....	60
6.1 INNLEDNING	60
6.2 KONTAKT MED "DE RADIKALISERTE"	62
6.2.1 Informasjon inn til radikaliseringskontaktene.....	62
6.2.2 Behandling av bekymringsfull informasjon	64
6.2.3 Når bekymringen er akutt	66
6.2.4 Bekymringssamtale	67
6.2.5 Hvordan starter man samtalen	69
6.2.5.1 Åpen og ærlig	70
6.2.5.2 "Skjult agenda" for å ikke stigmatisere.....	70
6.3 GENERELT OM TILLITT.....	72
6.3.1 Tillit mellom radikaliseringskontaktene og de som innkalles til samtale	74
7 SAMARBEID INNAD I POLITIET OG MED ANDRE AKTØRER	78
7.1 POLISIÆR VIRKSOMHET SOM METODE	78
7.1.1 Tverrfaglig samarbeid – SLT/SaLTO	79
7.1.2 Kunnskap om trossamfunn og muslimske menigheter	82
7.1.3 Ikke lett å være "bleikfis potet" - om tillit og samarbeid med moskeer	83
7.2 SÆRLIG OM MINHAJ UL-QURAN	87
7.3 SAMARBEID INNAD I ETATEN	90
7.3.1 Informasjonsflyt innad på politistasjonen.....	90
7.3.2 The good cop and the bad cop – samarbeid med mangfoldskontakten	91
7.3.3 Tirsdagsklubben	93
7.4 EXIT - PROGRAMMET.....	94
8 AVSLUTTENDE KOMMENTARER	100
LITTERATURLISTE.....	106
VEDLEGG 1 - INTERVJUGUIDE	111
VEDLEGG 2 – NSD GODKJENNING	113
VEDLEGG 3 – INFORMASJONSSKRIV TIL INFORMANTER.....	116
VEDLEGG 4 – SKRIV FRA POLITIDIREKTORATET, 23 JUNI. 2014	118

1 Innledning

O people, beware of extremism in religion for those who came before you were only destroyed because of extremism in religion. (Sunan ibn Majah).¹

Til tross for at profet Muhammed² advarte mot religiøs ekstremisme, er det mange terrorister, og/eller tilhengere av ulike terrorgrupper, som hevder at de er muslimer og følger profetens praksis. Det er ikke disse personene som er tema for oppgaven, men *hva politiet gjør for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme nettopp blant denne gruppen*. I den vestlige verden er en vesentlig del av dagens terrortrussel knyttet til islamistisk ekstremisme. Derfor er en stor del av politiets forebyggende innsats rettet mot denne spesifikke trusselen.

Trusselbildet i dag er mer kompleks enn tidligere. På 1900-tallet var det norske trusselbildet relativt oversiktlig med små ekstremistiske miljøer. Personer i disse miljøer var på synlige arenaer hvor det var forholdsvis enkelt for politi og andre forebyggende aktører å ha oversikt over dem. Personene som var radikaliseret var fortrinnsvis etnisk norsk (høyreekstrem) ungdom og miljøene hadde klart definerte lederskikkelser (Handlingsplan 2014, s. 9). Tidligere oppfattet man også terrortrusselen primært som en trussel fra grupper utenfor Europa. I dag er trusselen fra islamistisk ekstremisme fra miljøer rotfestet i Europa. Dette kalles ofte “home grown terrorism” eller “hjemmeavlet terrorisme”. Fenomenet karakteriseres av at unge personer født eller oppvokst i Europa blir radikaliseret av ekstrem islamistisk ideologi, og planlegger å begå terrorangrep i sitt europeiske hjemland (Handlingsplan 2010, s. 9).

Vi har allerede sett eksempler på terrorhandlinger i Norden og Europa, blant annet bombeangrepene på metroen i London i 2005, bomben i Sverige 11. desember 2010, bombeangrep i Brussel 22. mars 2016 så vel som flere angrep i Frankrike, Tyrkia og Storbritannia i den senere tid. De militære intervensjonene i Irak og Afghanistan i begynnelsen av 2000-tallet anses som

¹Sunan ibn Majah, 3029 Grade <http://dailyhadith.abuaminaelias.com/2012/04/22/hadith-on-religion-beware-of-exaggeration-and-extremism-in-religion-because-it-destroyed-the-former-nations/> Sunan Ibn Majah er en samling av hadith (fortellinger om profetens praksis), samlet av Imam Muhammad bin Yazid Majah al-Qazvini. Majah al-Qazvini var en lærd person innenfor hadith og en tolker av Koranen. <https://sunnah.com/ibnmajah/about>. Hadith betyr “fortelling,” men i islamsk sammenheng betyr hadith forbilliedlige og normerende beretninger om profeten, hans ord, handlinger og stilltiende samtykke. De store hadith-samlingene var ikke ferdig før mot slutten av 800-tallet, det vil si mer enn to hundre år etter profetens død (Vøgt 2007, s. 30-31).

² Det er vanlig praksis blant muslimer å skrive forkortelsen PBUH (peace be upon him) eller SAW (salla Allahu alaihi wa salam) – eller si disse frasene når man har uttalt eller lest profeten Muhammads navn. I følge Tariq Ramadan (2007, s. 217), en anerkjent muslimsk lærd og barnebarnet til Hassan al-Banna, kan man være noe forsiktig med å bruke formuleringene PBUH og SAW hver gang profetens navn nevnes i de bøkene eller skriftene som har et bredere leserpublikum, det vil si når leserne både er muslimer og ikke-muslimer, og således la det være opp til den enkelte å si strofen PBUH/SAW. I det følgende vil jeg følge Tariq Ramadans måte og unnlate å skrive PBUH/SAW og lar det være opp til den enkelte muslimske leser å selv lese frasen PBUH/SAW.

den viktigste grunnen til globaliseringen og intensiveringen av terrortrusselen mot Europa. I følge Politiets sikkerhetstjenestes (PST) radikaliseringsrapport av 2016³ er radikaliseringen av de personene som er med i PSTs undersøkelse, utløst av hendelser utenfor Norge. I norske ungdomsmiljøer har radikaliseringen blitt forsterket gjennom etableringen av såkalte *salafistiske* nettverk.⁴ Karikaturdebatten i Danmark i 2006 bidro til å legitimere terrorangrep mot Europa. Denne debatten hadde en radikaliserende effekt på enkelte muslimer i Norge. Andre eksempler på en slik radikaliseringseffekt er al-Shabaabs aktivitet i Øst-Afrika fra 2006 og Israels krigføring på Gaza i 2009 (PSTs radikaliseringsrapport 2016, s. 4).

Forskningsdirektør i Center for Asymmetric Threat Studies i Sverige og medlem av EUs ekspertgruppe på voldelig radikalisering, Magnus Ranstorp, skisserer i innledningen av boka “Understanding Violent Radicalisation” at forskning så langt gir grunnlag for noen strategier som bør følges parallelt i samfunnets forebygging og bekjemping av voldelig radikalisering. Disse strategiene er kort oppsummert i Ranstorp 2010, s. 9-12:

- Klar målsetning for innsatsen
- Strategisk og organisatorisk forankring i landenes innsats
- Inngående kunnskap om og forståelse av den meget sammensatte muslimske befolkningsgruppen
- Plan for hvordan håndtere den rekrutterende ideologien om islamistisk ekstremisme
- Samhandling mellom politikere, kommunale lokale aktører og det muslimske samfunnet
- Strategiene bør bygge på en internasjonal deling av erfaringer og “best practice”

For politiets egen del, og for at det skal kunne bidra til å dekke andre aktørers behov for kunnskapsgrunnlag for forbyggende strategier og tiltak, kreves det at politiet skal innhente kunnskap og bidra til kunnskapsutvikling innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Det er viktig og nødvendig at politiet samarbeider med andre aktører som bedriver kunnskapsutvikling med samme formål. Kunnskap om hva som fungerer godt i arbeidet mot radikalisering og voldelig islamisme, fordrer et godt samarbeid mellom de ulike aktørene i samfunnet, som blant annet politi, barnevernstjeneste, skoler, moskeer og NAV. Derfor ønsker jeg å se hvordan politiet er organisert i arbeidet mot radikalisering og voldelig islamisme, og hvordan politiet arbeider mot dette.

³ PSTs rapport av 2016 er en temarapport og heter “Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikalisert?” Jeg kaller rapporten for PSTs radikaliseringsrapport 2016.

⁴ Tilhengerne av salafisme fremmer en bokstavtro tolkning av Koranen og profetens praksis (Vogt, 2007 s. 108).

1.1 “En bror blant oss” – om bakgrunn for valg av tema

Der muslimhatet blir mer utbredt, kan det være med på å slite i stykker et samfunn, og i det minste å skape hatefulle subkulturer som står mot hverandre. Motvilje, frykt og hat rettet mot muslimer legger til rette for at også frykten og hatet den andre veien kan styrke seg. Anti-muslimsk og islamistisk ekstremisme kan styrke hverandre gjensidig. Ekstremisme er en smittsom sykdom (Strømmen 2014, s. 163).

Som politimann i Oslo ser jeg til stadighet hvordan økende hat og polarisering i samfunnet fører til splittelse mellom ulike befolkningsgrupper. Et hat som er med på å ødelegge et helt samfunn. Et samfunn som våre forfedre og vi har vært med på å bygge, og som stadig er under utvikling. Et samfunn består ikke bare av fysiske bygninger og de menneskene som lever i det; samfunnet er noe mer enn det som *fysisk* er foran oss. I tillegg til at samfunnet er ute på gata, på offentlige steder og i det private rom, er det også et samfunn på internett. Det digitale samfunnet, med internett og sosiale medier, er en stor del av vår hverdag. Disse kommunikasjonsmidlene har mange fordeler, men de har også blitt et foretrukket medium for ekstremister⁵ av forskjellige ideologiske forgreininger og avskygninger. Her får ekstremistene herje fritt med både språk og ytringer. Den økte globaliseringen og økt bruk av internett har gjort det enklere å komme i kontakt med allerede radikalisererte personer og miljøer. Sterke bilder fra krig, humanitære kriser og overgrep mot sivilbefolkningen kan ha påvirkning på enkeltpersoner og føre til at disse ønsker å bidra individuelt og umiddelbart. Videre fører ulike debatter på internett til økt polarisering og avstand mellom mennesker. I tillegg har en del personer med høyreekstremistisk ideologi så vel som ekstreme islamister en stor rolle i å skape hat og rekrutteringen til hver sine grupper. Jeg, som norsk politimann, liker ikke disse hatefulle ytringene på internett og i samfunnet forøvrig. Denne smittsomme effekten av hatefulle ytringer utløser en enorm debatt, noe som også kom frem i min undersøkelse.⁶ En av informantene sier:

.... en voldelig islamist eller hva det måtte være (...) sprenger et eller annet sted, da får jo de høyreekstremistene også (...) ild på bålet. Da får de også de greia de trenger, for da kommer de med “du ser jo hva som skjer og vi må jo forsvare landet vårt” eller hva det måtte være... De er avhengig av hverandre (Radikaliseringskontakt Emil, Oslo politidistrikt).

Den stadig mangfoldige og polariserte befolkningen i Norge skaper ulike utfordringer for det norske samfunnet. Utfordringene skyldes ikke bare at det er store variasjoner i ulike kulturer,

⁵ Begrepet ekstrem/ekstremist vil bli definert under pkt. 1.3.2. om begrepsavklaring.

⁶ Oppgavens primærkilder (informantene) er radikaliseringskontakter fra Oslo politidistrikt samt to andre politidistrikter i Norge. Disse vil bli presentert i pkt. 2.4.

men også at vi i Norge mangler kunnskap om disse. Gjennom mitt arbeid som politibetjent, har jeg ved ulike situasjoner, både fått inntrykk av og erfart at norsk politi mangler kunnskap om islam, islamisme og radikaliseringsprosesser. Videre har jeg erfart at det foreligger upresise definisjoner på begrepene islamisme og voldelig ekstremisme. Mange i politietaten bruker begrepene om hverandre, noe som ikke bare er uheldig, men det skaper også forvirring. Jeg ønsket en dypere innsikt i hvordan politiet arbeider for å forebygge samfunnets utfordring med radikaliseringsprosesser og voldelig islamisme. Således er denne studien et kritisk blikk på politiets metoder i arbeidet mot dette. Studien fremhever også likhetene og ulikhetene mellom de ulike politidistriktene. Videre vil jeg se nærmere på samarbeid innad i politiet og politiets samarbeid med eksterne aktører.

En annen grunn for valg av tema var en konkret erfaring jeg gjorde i mitt arbeid da jeg satt på vakta ved min lokale politistasjon i Oslo politidistrikt.⁷ Jeg fikk i oppdrag å ta imot en anmeldelse fra en person. Denne personen var godt kjent av politiet fra før og det var ønskelig at jeg skulle bruke noe tid for å skape tillit hos han. Vedkommende hadde endret sitt navn fra et helt alminnelig norsk navn, til et navn etter en stor legende og kriger i islamsk historie. Jeg startet samtalen med spørsmål om hvorfor vedkommende hadde endret sitt navn. Han sa blant annet at han var inspirert av denne berømte krigeren. Jeg fikk et raskt inntrykk av at denne gutten hadde lest islamsk historie. Han stilte ulike spørsmål, som ut fra min mening tydet på at han kunne være i en radikaliseringsprosess. Blant annet stilte han spørsmål om karikaturtegningene. Da stilte jeg han spørsmål tilbake om han hadde hørt historien om en eldre dame som pleide å kaste søppel på profeten. Jeg stilte spørsmål om det å tegne en karikatur av profeten er verre enn å kaste søppel på profeten. Og hva gjorde profeten mot denne damen som kastet søppel på han? I følge denne historien, var profeten tålmodig og ydmyk. Den ene dagen da damen ikke kastet søppel på profeten, dro han hjem til henne og så at hun lå i senga med høy feber. Moralen i denne historien er at muslimer må lære seg å være tålmodige, ydmyke og hjelpsomme. Etter at vi hadde snakket om denne historien, fikk jeg inntrykk av at den gutten begynte å få tillitt til meg. Hans holdning og måte å snakke med meg på, ble merkbart endret underveis i samtalen.

Etter samtalen med denne gutten undret jeg på om etnisk norske politibetjenter kan klare å opparbeide tillitt til unge gutter (og jenter) med minoritetsbakgrunn like raskt som eksemplet mitt over. Eller må etnisk norske politibetjenter jobbe litt ekstra for å få denne tilliten? Et annet spørsmål som dukket opp, var om de relasjonene en politibetjent tidligere har klart å skape, for

⁷ Vakta er det området ved en politistasjon der publikum kommer for å henvende seg til politiet om ulike spørsmål, det være seg forvaltningsoppgaver eller om noen ønsker å anmelde en sak eller en person.

eksempel ved forebyggende arbeid, fungerer når man skal hjelpe noen til å komme ut av radikaliseringsprosessen. Vedkommende som møtte på vakta hadde et godt forhold til radikaliseringskontakten fra tidligere i forbindelse med forebyggende arbeid. En fordel for radikaliseringskontakten var at han hadde en del kjennskap til ungdomsmiljøet i sin krets ved at han over tid hadde bygget gode relasjoner med mange av disse ungdommene.

I mitt arbeid er jeg stadig i kontakt med muslimske ungdommer som selger/bruker narkotika og driver annen type kriminalitet. Ofte bruker jeg god tid på å snakke med enkelte av disse ungdommene og når det underveis i samtalen kommer frem at jeg også er muslim og at jeg har utført *hajj*, pilegrimsreisen⁸, merker jeg at deres opptreden og holdning til meg endrer seg. Jeg ser på kroppsspråket deres at de blir flau eller at de skammer seg over det de har gjort. Jeg har en formening om at min personlige religiøse tro kan ha stor innvirkning for denne atferdsendringen hos de ungdommene jeg møter og snakker med. Dette er noe jeg merker ofte, særlig på måten de snakker til meg på, for eksempel kan de kalle meg for “haji bror” eller kan si noe lignende som “bror, det er menneskelig å gjøre feil.” At en person oppfyller religiøse plikter, som for eksempel å lese koranen, be, faste eller dra på pilegrimsreise til Mekka, gir nesten automatisk autoritet og tillitt blant andre muslimer. Et eksempel på dette er Ubaydullah Hussain, som regnes av sine egne som en “bror som er hafiz-e-quran” – det vil si en som kan Koranen utenat i sin helhet (Akerhaug 2013, s. 117). Dette kan på den måten forklare hvorfor mange islamister mener Ubaydullah Hussain kan være verdt å lytte til. Det er dermed ikke sagt at oppfyllelse av de religiøse pliktene er nødvendige kriterier for å skape tillitt, og heller ikke er dette alene nok for at man får tillitt.

Min muslimsk/pakistanske identitet og deltagelse i samfunnet i form av norsk borger, skaper også utfordringer i noen visse ekstreme islamistiske miljøer. Det at jeg setter pris på norske verdier og at jeg ikke har samme syn som ekstremistene på for eksempel voldsbruk, kan være utfordrende for enkelte voldelige islamister. På samme måte kan islamistene bli provosert av andre norske muslimer når de ikke engasjerer seg eller kommenterer på sosiale medier om for eksempel det som skjer i Syria og andre steder i den muslimske verden. Et eksempel på dette er Mohyeldeen Muhammad fra Larvik, en profilert skikkelse i det militante islamistmiljøet, som kanskje er en av miljøets viktigste ideologiske pådriver. Han har forsøkt å skape religiøs legitimering av jihadistbevegelsen for de mindre skolerte medlemmene, samtidig som han undergraver autoriteten til moskéledere og tradisjonelle muslimske autoriteter gjennom å rette

⁸ Minst en gang i livet skal en muslim besøke helligdommen, *Kaba*, i Mekka hvis helse og økonomi tillater det (Vogt 2007, s.46).

skarp kritikk mot deres angivelige unnfalighet og manglende forståelse for islam (Lia og Nesser 2014, s. 407). Han er aktiv på sosiale medier og nevner blant annet i en video på *YouTube* at venstrepolitikeren Abid Q. Raja er vantro fordi han ikke kjemper for muslimenes rettigheter.⁹

Selv om personlig tro, religiøs bakgrunn og bakgrunnskunnskaper om islam er medvirkende årsaker til at tillit kan skapes, er disse egenskapene også grobunn for uenigheter og konflikter. Imidlertid er det ikke slik at man må ha samme bakgrunn eller religionskunnskap for å kunne skape tillit. Det finnes politibetjenter som har gode kommunikasjonsevner og klarer å etablere tillitt uavhengig av hvilken religiøs bakgrunn de har. Tillitt står sentralt i politiets arbeid mot radikaliserings og voldelig islamisme. Dette skal jeg behandle senere i oppgaven.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Oppgavens problemstillingen er: *Hvordan arbeider radikaliseringskontaktene i norsk politi for å forebygge radikaliserings og voldelig islamisme?*

For å besvare problemstillingen utformet jeg følgende ni forskningsspørsmål:

1. Hvilken bakgrunnskunnskap eksisterer hos radikaliseringskontaktene om årsaker til radikaliserings og voldelig islamisme (fenomenkunnskap)?
2. Hvilke erfaringer har radikaliseringskontaktene med kvinner som befinner seg i en radikaliseringsprosess?
3. Hvordan mottar radikaliseringskontaktene bekymring om de radikalisererte?
4. Hva gjør radikaliseringskontaktene med bekymringsfull informasjon?
5. Hvilke metoder bruker radikaliseringskontaktene for å skape tillit hos de radikalisererte?
6. Hvordan er samarbeidet mellom radikaliseringskontaktene og andre eksterne aktører?
7. Hvilken kunnskap har radikaliseringskontaktene om islamisme, muslimer og moskeer?
8. Hvordan er samarbeidet mellom politiet innad på politistasjonen og distriktet?
9. Hvilke andre metoder kan brukes for å forbedre arbeidet mot radikaliserings og voldelig islamisme?

For å besvare problemstillingen har jeg intervjuet ni politifaglig ansatte ved Oslo politidistrikt og to andre ikke-navngitte distrikter. Disse har hovedsakelig stillinger som radikaliseringskontakter og koordinatører. De to øvrige politidistriktene kaller jeg for Distrikt 1 og Distrikt 2. I utgangspunktet er radikaliseringskontaktene i politiet ansatt for å jobbe bredt med radikaliserings og voldelig ekstremisme. I denne oppgaven faller imidlertid politiets innsats og arbeid mot

⁹ YouTube.com, (2016). "Sannheten - Mohyelddeen Mohammad svarer Abid Raja og murtaddin." https://www.youtube.com/watch?v=Wnkcm4a_DPw (Hentet 07.05.17)

de høyreekstremer utenfor problemstillingen. I min oppgave, som handler om (arbeidet mot) voldelig islamisme, vil det naturlig nok fokuseres på radikalisererte personer i islamistmiljøer. For ordens skyld nevnes det at begrepet islamister er et vidt begrep og rommer mange ulike nasjonaliteter og etnisiteter.¹⁰ Mange norske islamister viser sin sympati til det som skjer i Syria, blant annet ved å reise ned dit. Derfor har det i den senere tid vært økt fokus på *Syriafarere*.¹¹ At jeg fokuserer på syriafarerne i min oppgave skyldes flere forhold: det ene er at Syriafarere er den største fremmedkrigergruppa¹² vi kjenner i nyere tid (Lia og Nesser 2014, s. 402). Det andre er at det er først etter 2011, da opprøret i Syria startet, at radikaliseringskontaktens arbeid eskalerte. Radikaliseringskontaktene i min undersøkelse trekker også frem Syriafarerne når de gir eksempler. Videre viser PSTs radikaliseringsrapport fra 2016 at det er en markert økning i antall radikalisererte før og under Syriakonflikten. Dette sammenfaller med at det islamistiske ungdomsmiljøet ble mer organisert før og under denne konflikten. PSTs radikaliseringsrapport fra 2016 viser at ingen tematikk eller hendelse har bidratt til å radikaliserer så mange som konflikten i Syria. 73 % av personene i undersøkelsen ble radikaliserert etter 2011. Blant de som hadde reist til Syria, ble 86 % radikaliserert etter 2011 (PSTs radikaliseringsrapport 2016, s. 4).

Hovedfokus i denne oppgaven er radikaliseringskontaktens kontakt med de mannlige ekstremistene. Jeg vil derfor bruke mindre plass for å behandle temaet kvinner i en radikaliseringsprosess. Denne avgrensningen skyldes tre forhold; selv om andelen kvinner som har reist til Syria er over 100, deriblant flere fra Norge, og at denne andelen er større enn i tidligere kontingenter (Hegghammer 2014, s. 4), er det store mørketall. At det er store mørketall kommer også fram i samtaler med radikaliseringskontaktene i min studie. Videre har radikaliseringskontaktene liten erfaring med radikalisererte kvinner i islamistmiljøet, noe som gjør det naturlig å behandle disse kvinnene noe begrenset. Det er også et faktum at det flere menn enn kvinner som reiser til krigsherjede land, som for eksempel Syria og Irak.

1.3 Sentrale begreper

I det følgende ønsker jeg å gjøre rede for og forklare enkelte begreper som brukes i oppgaven.

¹⁰ Det vil bli gjort rede for begrepet islamisme/islamist under sentrale begreper i pkt. 1.3.3

¹¹ Syriafarere er en person som har reist for å slutte seg til en terrororganisasjon i forbindelse med konflikten i Irak og Syria. Begrepet omfatter både personer som har sivile roller og fremmedkrigere med militære oppgaver (PSTs trusselvurdering 2017, s. 15).

¹² En fremmedkriger er en person som krysser landegrensene for å slutte seg til jihadistiske opprørsgrupper eller for å delta på deres treningsleirer (Lia og Nesser 2014, s. 400).

1.3.1 Radikalisering

Begrepet radikalisering, slik vi kjenner det i dag, oppstod i kjølevannet av terroren i London i 2005. Det finnes ikke en vedtatt definisjon på hva radikalisering er og begrepet er i seg selv ikke negativt. Imidlertid er det relativ bred enighet om at radikalisering er en prosess (Bjørge og Gjelsvik 2015 s. 15; Precht 2007, s. 6; Handlingsplan 2014, s. 7; PSTs radikaliseringsrapport 2016, s. 3). I denne prosessen aksepterer en person i økende grad bruk av vold for å oppnå politiske mål (Handlingsplan 2010, s.7) En radikaliseringsprosess som fører til voldelig ekstremisme kjennetegnes av:

... en kognitiv utvikling mot en stadig mer ensidig virkelighetsoppfatning, der det ikke er rom for alternative perspektiver. Dermed en videre utvikling der virkelighetsoppfatningen oppleves så akutt og alvorlig at voldshandlinger er nødvendige og rettferdige (Handlingsplan 2014, s. 7).

Radikaliseringsprosesser kan skje innenfor alle typer religioner, livssyn, politiske retninger og ideologier. En slik forståelse av begrepet innebærer at det er en utvikling som finner sted over en viss periode.

1.3.2 Voldelig ekstremisme

Begrepen ekstrem og ekstremisme kommer fra det latinske *extremus* og kan oversettes med “det ytterste” eller “det fjerneste”, eller “det verste.” Ekstremisme er dermed en mer systematisk gjennomtenkt teori, posisjon eller ideologi hvor ekstreme standpunkter blir vesentlige (Gule 2012, s. 15). I denne oppgaven vil begrepet “voldelig ekstremisme” bety holdninger til bruk av vold. En som aksepterer bruk av vold for å nå sine politiske mål vil være en ekstrem person (Handlingsplan 2010, s. 7). Det er bruken av vold som utgjør skillet.

1.3.3 Islamisme

Islamisme er en politisk ideologi som er basert på islam. En islamist er således en person som ønsker å etablere en islamsk stat basert på en eller annen form for islamsk lovgivning, *sharia*¹³,

¹³ Sharia omtales i Koranen som en norm, orden eller lov. Det arabiske ordet “shari’áh” som vi gjengir med islamsk lov, betyr opprinnelig “veien til vanningsstedet.” Vann er et metafor for liv og frelse. I den eldste rettslitteraturen fra 700-tallet finner vi ordet *fiqh*, som betyr kunnskap og forståelse. *Fiqh* viser til tolkningen av sharia og ble betegnelsen for islamsk rettslære. I nyere tid har den interne islamske debatten dreid seg om forholdet mellom den evige normen (*sharia*) og tids- og kulturbestemte tolkninger av loven (*fiqh*). Konservativ rettslære mener at sharia er identisk med eksisterende rettslære, mens reformvennlige muslimer, både rettslære og legfolk, mener at det er viktig å skille mellom de to. Reformvennlige muslimer mener at rettstenking og rettspraksis må justeres i tråd med samfunnsendringene (Vogt 2007, s 61-62).

for de politiske, kulturelle og sosiale sfærene av samfunnet. Det er ingen forutsetning at islamistene bruker voldelige midler for å nå sine mål. Midlene for å nå målet spenner seg fra ikke-voldelige virkemidler til bruk av voldelige virkemidler. Islamister utgjør dermed ikke en helhetlig gruppe, men består av ulike tilnærminger til måloppnåelse (Håndbok om radikaliserings og voldelig ekstremisme, KRUS 2016, s. 39) I denne oppgaven bruker jeg dette begrepet om personer som er i en *islamistisk* radikaliseringsprosess.

1.3.4 Forebygging

Med forebyggingsbegrepet menes den *proaktive* innsatsen politiet gjør for å redusere og/eller vanskeliggjøre kriminalitet. De repressive inngrep som politiet gjør i en forebyggende hensikt, for eksempel ved å avskrekke i form av straff og sanksjoner, dekkes også av begrepet. Det proaktive politiarbeidet skiller seg fra det *reaktive* ved at politiet iverksetter tiltak etter at et antatt lovbrudd har skjedd. I det lokalorienterte forebyggende arbeidet vil ikke de reaktive elementene være så fremtredende. Imidlertid har begge type politiarbeid vist seg å være viktig i bekjempelse av gjenger og miljøer. I følge Bjørge og Carlsson vil det lokalorienterte politiarbeidet ha størst potensiale når det gjelder å forebygge fremveksten av ekstreme miljøer eller voldelige gjenger (Bjørge og Carlsson 1999, s. 201).

1.4 Oppgavens oppbygging

Jeg vil først skrive om intervju som metode og samtidig komme med noen betraktninger rundt dette metodiske valget. Rett etter dette kapittelet vil politiets forebyggende strategier bli behandlet, ved at jeg først går inn på historiske utviklingstrekk i europeisk politi. Jeg vil til slutt i det kapittelet gå inn på lokalorientert politiarbeid. Videre i oppgaven vil det være en presentasjon av informantene (*radikaliseringkontaktene*) i undersøkelsen, og det vil bli gitt en oversikt over hvordan Oslo politidistrikt, Distrikt 1 og Distrikt 2 er organisert. Oversikten har til hensikt å vise likheter og ulikheter i måten politidistriktene er organisert på når det gjelder arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Deretter går jeg inn i det som er kjernen i oppgavens problemstilling, altså hvilke metoder politiet bruker for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. For å besvare problemstillingen, har jeg ansett det som viktig å kartlegge hvor mye kunnskap radikaliseringkontaktene har om årsaker fenomenet radikaliserings og voldelig islamisme. Etter dette skal jeg behandle radikaliseringkontaktens kontakt med de som er i en

radikaliseringsprosess. Denne kontakten bygger på tillitt, og det er derfor naturlig å også behandle tillitt under dette kapitlet. Videre skal jeg se på hvordan politiet samarbeider både innad og med eksterne aktører. Til slutt vil det sammenfattes en oppsummering og konklusjon.

2 Metodiske redegjørelser – refleksjoner og utfordringer

I dette kapittelet redegjøres det for arbeidet med å utvikle problemstillingen og hvilken metode jeg har brukt for å tilnærme meg problemstillingen. For å svare på problemstillingen har jeg brukt kvalitativt intervju som metode, og følgelig vil jeg gjøre rede for hvordan datainnsamlingen har foregått. Jeg vil også peke på mulige svakheter og styrker knyttet til metoden. Jeg er som nevnt ansatt ved Oslo politidistrikt. Det å forske i egen kultur, har vært lærerikt og interessant, men samtidig meget utfordrende. En nærhet og forforståelse til forskningsfeltet er både en styrke og svakhet ved studien. Dette vil jeg drøfte i siste del av kapittelet.

2.1 Valg av metode

Metode, av det greske ordet *methodos*, betyr å følge en bestemt vei mot et mål (Johannessen m.fl. 2011, s. 29; Kvale og Brinkmann 2015, s. 217). Kort sagt handler metode om å angi hvilke fremgangsmåter som skal anvendes for å kartlegge virkeligheten. Altså er metode den konkrete fremgangsmåten for opplegget og gjennomføringen av spesifikke vitenskapelig studier (Grønmo 2004, s. 29). Hvordan man går frem for å nå målet er avhengig av problemstillingen. Problemstillingen er det viktigste grunnlaget for å vurdere hvilke fremgangsmåter som er fruktbare, hvilke data og analyser som er relevante, og hvilke tolkninger som er sentrale.

Forskningsintervju forsøker å forstå verden sett fra den intervjuedes side (Kvale og Brinkmann, 2015 s 20). Jeg har valgt dybdeintervju som metode. Dybdeintervju vil si en samtale med et bestemt formål. I et dybdeintervju er det åpne spørsmål, med mulighet for digresjoner fra informantens side (Tjora 2013, s 104-105). Jeg utviklet en intervjuguide som ga generelle retningslinjer for gjennomføringen og styringen av samtalen. Uten intervjuguiden ville samtalen hatt mindre struktur og kanskje blitt mer uformelle. Jeg ønsket empiriske data som kunne gi meg en dypere innsikt i hvordan politiet arbeider for å bekjempe radikaliserings og voldelig islamisme. Mitt ønske har vært å få frem informantenes subjektive fortellinger, erfaringer, tanker og opplevelser (Ibid, s. 105).

Teoriens plass og rolle i forskningen varierer enormt, både innenfor kvalitativ og kvantitativ forskning. Kvalitativ forskning tar utgangspunkt i en eller flere teoretiske tradisjoner for å sette rammen for hva som er interessante problemstillinger innenfor et gitt fagfelt (Tjora 2013, s. 25-26). I samfunnsvitenskapelig forskning er *Grounded Theory* en metode for analyse av kvalitative data (Johannessen m.fl. 2011, s. 179). Idealet i *Grounded theory* er å ha et teorifritt

utgangspunkt for kvalitativ forskning, med “en strategi hvor teoriutvikling baseres på en systematisk sirkulær vandring mellom datagenerering og utvikling av konsepter” (Tjora 2013, s.26). Man ønsker å utvikle nye teorier med utgangspunkt i data (Johannessen et al. 2011, s. 84) fordi *Grounded theory* er kritisk til at forskeren setter seg inn i teori og tidligere forskning for å kunne utvikle gode problemstillinger og hypoteser. Det er fare for at teorien blir styrende for hva forskeren ser etter, istedenfor at forskningsfeltet og dataene styrer hva forskeren ser etter. *Grounded theory* egner seg best for åpne og undersøkende problemstillinger, det er ikke meningen at forskeren skal undersøke konkrete hypoteser og antakelser. Samtidig vil problemstillingen sette rammer for undersøkelsen. Forskeren kan ikke jobbe helt uten forutsetninger og må ha et visst fokus for undersøkelsen. Forskerens tilegnede kunnskaper og erfaringer former han (Johannessen m.fl. 2011, s. 179-180).

Før jeg startet med å intervju informantene hadde jeg noen antagelser. En antagelse var at jeg som muslim, hajji og norskpakistaner, får raskere tillit fra personer som er i en radikaliseringsprosess enn en etnisk norsk politimann. En annen antagelse var at informantene hadde lite kunnskap om islamisme, muslimer og moskeer. Selv om primærkildene i min oppgave er informantene, har mine forkunnskaper om islamistmiljøet, voldelig islamisme, politiets metoder for å skape tillitt, forebyggingsstrategier og andre arbeidsmetoder i politiet vært nødvendig for å utvikle problemstillingen samt arbeide med den underveis. Litteratur om islam, radikaliseringsprosess og islamister har vært nyttig bakteppe, samtidig som det har vært til hjelp under hele skriveprosessen.

Selv om jeg startet med noen antagelser, følte jeg meg aldri bundet av disse. Jeg har forsøkt å ha et “åpent sinn” både under utviklingen av forskningsspørsmålene og intervjuguiden, under intervjuene og under bearbeidelsen av datamaterialet. Imidlertid er det verken mulig eller hensiktsmessig å være like åpen under hele forskningsprosessen. Selv om *Grounded Theory* er kritisk til bruk av teori, avviser den ikke bruk av teori, men anser teori på linje med annen type data (Johannessen m.fl. 2011, s. 179). Jeg har brukt teori før jeg startet å intervju, samtidig som jeg brukte teori senere i forskningsprosessen, særlig ved analyser og fortolkning av data.

2.2 Intervjuguide

For å besvare oppgavens problemstilling utformet jeg en intervjuguide som hadde til formål å lage en struktur for samtalen. Spørsmålene var inndelt i temaer satt noenlunde i system (Kvale

og Brinkmann 2015, s. 162). Intervjuguiden har fungert som en mal for det jeg var ute etter å få svar på. Intervjuguiden er vedlagt bakerst i oppgaven.

Jeg hadde utformet *åpne spørsmål* som ga informantene mulighet til å utdype der de hadde mye å fortelle. Åpne spørsmål gir informantene muligheter til å komme med digresjoner og dermed gå inn på temaer og momenter som jeg ikke hadde tenkt på. Et eksempel var hvor en informant som snakket en del om fremtidsrettet arbeid mot radikalisering. Noe av dette var viktig for undersøkelsen, men andre ting var mindre relevant. Informanten brukte mye tid på dette, noe som førte til at det ble mindre tid til de forhåndsbestemte temaene. Videre førte informantens engasjement for fremtidige arbeidsplaner til at jeg mistet fokus, noe som krevde økt oppmerksomhet fra min side. Men dette har ikke vært forgjeves, disse temaene syntes å være viktig for informanten, og dermed viste det seg at temaene også var relevante for undersøkelsen (Tjora 2013, s. 105).

2.3 Valg av informanter

Hovedregelen for utvalg i kvalitative intervjuer er at man velger informanter som av ulike grunner vil kunne uttale seg på en reflektert måte om det valgte temaet. Disse informantene er ikke tilfeldig utplukket for å representere en populasjon, slik som i kvantitative undersøkelser (Tjora 2013, s.145). Oppgaven min omhandler radikaliseringskontaktene i politiet. Dermed har utvalget mitt blitt bestemt ut fra oppgavens problemstilling. Problemstillingen har også bidratt til å bestemme antall informanter.

I utgangspunktet var oppgaven tiltenkt å bare omfatte Oslo politidistrikts arbeid mot radikalisering. Etter hvert som jeg arbeidet med oppgaven og drøftet problemstillingen med min veileder, dukket det opp flere interessante problemstillinger. Jeg ønsket å se på sammenhenger mellom de ulike radikaliseringskontaktene, og fikk råd av veilederen om å se på et par andre politidistrikter. Dette endte med at jeg kontaktet to andre politidistrikter som skiller seg fra Oslo politidistrikt i antall ansatte og befolkning, men også i forhold til størrelse på areal og organisatorisk utforming. Antallet informanter kunne også økt, dersom jeg intervjuet alle radikaliseringskontaktene i de nye politidistriktene etter politireformen, bare i Oslo politidistrikt ville antall radikaliseringskontakter vært høyere. Imidlertid har tid og ressurser satt en begrensning på dette.

Jeg har til hensikt å kartlegge og evaluere radikaliseringsstillingene og deres arbeid og/eller nytteverdi. I den forbindelse har jeg intervjuet seks radikaliseringskontakter i Oslo politidistrikt og en koordinator for disse. Videre har jeg intervjuet en informant ved Distrikt 1 og

en ved Distrikt 2. Primærdata i oppgaven min er alle informantene, men ettersom syv av ni informanter er fra Oslo, vil disse naturligvis ta mest plass. Jeg vil likevel trekke inn de to informantene fra de øvrige distriktene for å sammenligne likheter og ulikheter mellom disse og Oslo politidistrikt. Jeg vil også trekke frem likheter og ulikheter innad blant informantene i Oslo politidistrikt.

Jeg har videre hatt samtale med politiinspektør Bjørn Erik Øvrum¹⁴ ved Politidirektoratet den 21. februar 2017. Øvrum anses som en av landets fremste eksperter innen forebyggende strategier i politiet. Øvrum er klar over at hans navn blir offentliggjort og samtykker til at hans uttalelser blir publisert (Kvale og Brinkmann 2015, s. 106). Jeg skal presentere alle tre distriktene i om strukturell oppbygging, samtalen med Øvrum vil bli behandlet i pkt. 4. For ordens skyld nevnes det at informantene fra Oslo politidistrikt alltid vil bli behandlet først i de kapitlene hvor empirien skal fremlegges, deretter vil Distrikt 1 og til slutt Distrikt 2 bli behandlet. Jeg har valgt denne måten for å forenkle fremstillingen.

2.4 Konfidensialitet og anonymisering

For å unngå at informantene blir gjenkjent har anonymisering av disse vært nødvendig. Jeg har gitt hver informant et pseudonym, i form av fiktivt navn. Totalt intervjuet jeg ni personer hvor to av disse er kvinner. Fordi antallet kvinner er så lite og det er fare for at de kan bli gjenkjent, bruker jeg kjønnsformen “han” om alle informantene. Radikaliseringskontaktene i Oslo kalles Christian, Lars, Karl, Mats, David og Emil. Koordinator i Oslo politidistrikt blir omtalt som *koordinator i Oslo*. Informanten i Distrikt 1 blir omtalt som *koordinator i Distrikt 1*, mens informanten i Distrikt 2 omtales som *koordinator i Distrikt 2*.

I forskningen innebærer konfidensialitet at man ikke skal offentliggjøre data som kan avsløre identiteten til dem man skriver om. Konfidensialitet innebærer ofte at private data som identifiserer deltakerne, ikke avsløres (Kvale og Brinkmann 2015, s. 106). Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) er opprettet for alle universitetene, de vitenskapelige, statlige og private høyskolene, en rekke helseforetak og andre forskningsinstitusjoner. Prosjekter som inneholder sensitive opplysninger, herunder personopplysninger er meldepliktige. Meldepliktige prosjekter som gjennomføres ved disse institusjoner, skal meldes til NSD (Johannessen

¹⁴ Bjørn Øvrum er ansatt ved Seksjon for etterretning og forebygging. Hans ansvarsområde er radikalisering og voldelig ekstremisme (samtale med Øvrum 21. februar 2017). 8. Juni 2017 var jeg i kontakt med NSD, for å få klarhet i om det var tillatt å offentliggjøre navnet til Bjørn Øvrum. NSD bekreftet at dette var tillatt så lenge vedkommende samtykker til det. NSD anbefalte at tekst som handler om den personen som skal offentliggjøres, får muligheten til å lese gjennom teksten. Øvrum fikk lest igjennom teksten 10. Juni 2017.

m.fl. 2010, s. 95). Dette prosjektet er meldt til og godkjent fra NSD. Godkjennelsen fra NSD er vedlagt bakerst i oppgaven.

Opplysninger fra undersøkelsen som kan bidra til å avsløre informantens identitet (indirekte personopplysninger) eller som på annen måte kan svekke informantenes anonymitet, har jeg bevisst unnlatt å ta med. På starten av hvert intervju redegjorde jeg for prosjektet og den praktiske gjennomføringen av intervjuet, samt hvilke etiske hensyn jeg ville ivareta. Selv om informantene var gjort kjent med i informasjonsskrivet at det ikke måtte fremkomme taushetsbelagt informasjon under intervjuet, ble alle informantene også gjort kjent med dette muntlig før intervjuet. Informantene ble fortalt at lydopptaket fra intervjuet vil bli slettet etter at jeg var ferdig med undersøkelsen, samt at opplysningene under forskningsperioden vil være lagret på en datamaskin med passord. Informantene ble videre gjort kjent med at prosjektet ville anonymisere navn og at jeg ville fjerne annen personidentifiserende informasjon. Imidlertid ble Koordinatoren i Oslo gjort oppmerksom på det vil være noe vanskelig å anonymisere han fullt ut. Vi ble enig om å bruke betegnelsen *Koordinator i Oslo* om han, selv om dette kan føre til at han da ikke vil bli full anonymisert. Koordinatoren i Oslo samtykket til dette (Kvale og Brinkmann 2015, s. 106).

2.5 Tiden før og under intervjuene

Etter at jeg fikk godkjent forskningsprosjektet mitt fra NSD, kontaktet jeg to av informantene som virket interessert i å delta. Deres deltagelse i prosjektet måtte godkjennes fra koordinatoren som hadde ansvaret for alle informantene i Oslo politidistrikt. Da jeg kontaktet koordinatoren i Oslo politidistrikt, fikk jeg beskjed om å sende søknad til politiinspektør Runa Bunæs for å få godkjennelse om at politiansatte i Oslo politidistrikt kunne bli intervjuet. Jeg sendte informasjonsskriv om prosjektet og prosjektbeskrivelse til politiinspektør Runa Bunæs og fikk dette godkjent i slutten av desember. Videre sendte jeg informasjonsskriv til koordinatoren i Oslo som snakket med sin øverste sjef om at han og radikaliseringskontaktene i Oslo kunne delta i intervjuene. Etter at dette gikk i orden, informerte koordinatoren i Oslo alle radikaliseringskontaktene at de selv kunne bestemme om de ønsket å delta i undersøkelsen. Informasjonsskriv om prosjektet ble sendt til alle radikaliseringskontaktene og jeg fikk positive svar fra dem. Siden undersøkelsen ble godkjent i Oslo politidistrikt, bidro dette, sammen med godkjenningen fra distriktenes øverste ledelse, til at de to andre distriktene deltok. E-posten sendte jeg i januar 2017 og intervjuene ble gjennomført februar/mars 2017. Informasjonsskriv ligger vedlagt bakerst i oppgaven.

Ettersom radikaliseringskontaktene var positive og velvillige til å la seg intervju, tok det ikke lang tid før jeg fikk avtalt og gjennomført intervjuene. Det var trolig flere faktorer som virket inn i denne prosessen; jeg tror min bakgrunn som politibetjent spilte stor rolle i denne sammenheng. I tillegg ble jeg fortalt at en av radikaliseringskontaktene visste hvem jeg var og litt om bakgrunnen min. Videre fikk jeg vite i ettertid at temaet og problemstilling for oppgaven min berørte og motiverte informantene.

Alle intervjuene ble foretatt på informantenes kontor. En av grunnene til dette var at informantene skulle føle seg trygge (Tjora 2013, s. 120). En annen grunn til dette var at jeg ønsket å komme på informantenes arena og for at informantene ikke skulle bruke unødvendig mye tid på reise. Informantene har en hektisk arbeidshverdag og det var da viktig at informantene selv fikk velge tid og at de ikke brukte noe tid på å reise for å kunne delta i undersøkelsen.

Intervjuene varte mellom 1 time og 1 time og 20 minutter. Samtalene ble tatt opp ved bruk av båndopptaker. Alle informantene samtykket til bruk av lydopptak. Bruk av lydopptak hjalp meg til å holde fokus på det som ble sagt samt sørget for at det ble en god kommunikasjon mellom informanten og meg (Tjora 2013, s. 137). Samtidig som jeg intervjuet, forsøkte jeg å ta notater. Allerede etter det første intervjuet merket jeg at jeg ikke kunne ta for mange notater, da dette forstyrret fokuset mitt, noe som gjorde at jeg tok mindre notater under de andre intervjuene.

2.6 Transkribering og analyse

Å transkribere betyr å transformere, altså skifte fra en form til en annen. I denne prosessen blir intervjuesamtalene strukturert slik at de er bedre egnet for analyse. Hvilke måter man velger å transkribere, avhenger av formålet med undersøkelsen (Kvale og Brinkmann 2015, s. 205-206). Skal man transkribere uttalelsene ordrett, ord for ord med alle gjentakelser og med alle registreringer av "eh"-er, eller bør man omforme intervjuet til en mer formell, skriftligstil? Det finnes intet enkelt fasitsvar på dette (Ibid s. 208). Dersom det skal gis et generelt inntrykk av intervjupersonens synspunkter, kan det være greit å omformulere og fortette uttalelsene. Det kan foretas enkelte redigeringer av transkripsjonen, dersom analysen skal ha en form som kategorisere eller fortetter den allmenne betydningen av det som blir sagt.

Jeg har valgt å sitere informantene nesten fullt ut i de situasjoner jeg ønsker å få frem noe essensielt eller de sitatene jeg mener bør få oppmerksomhet. Andre ganger har jeg valgt å gi et generelt inntrykk av informantens synspunkter ved å omformulere og fortette uttalelsene. I de tilfellene hvor flere informanter sier det samme, har jeg generalisert formuleringene eller

uttalelsene ved for eksempel “fem av ni informanter sier at det er et godt samarbeid mellom politiet og kommunen.”

Ved transkribering av dataene oppdaget jeg at det var noen spørsmål jeg ikke fikk gode nok svar på fra informantene. Et godt eksempel var spørsmålet om radikalisererte jenter/kvinner og politiets innsats mot disse. Et annet tema eller spørsmål som jeg ikke fikk gått igjennom var selve definisjonen på islamisme. Grunnen til at jeg ikke fikk gått grundigere inn på enkelte spørsmål kan skyldes at jeg hadde altfor mange spørsmål som jeg “stresset” med å komme igjennom. Jeg hadde litt for mange store temaer som jeg ikke fikk tid til å følge opp godt nok. I ettertid har jeg tenkt at jeg kanskje heller burde fokusert på temaer, fremfor å lage konkrete spørsmål. Samtidig er fordelen med så mange varierte spørsmål er at jeg i ettertid opplever at jeg har fått en god oversikt over hvordan radikaliseringskontaktene jobber, hva som er lik og ulik metodebruk, og hvilke forbedringspotensial som finnes. Ved gjennomføring av intervjuene og transkribering, har jeg hatt god hjelp av min hukommelse om de sosiale og emosjonelle aspektene ved intervjusituasjonen (Ibid s. 207).

Formålet med analyse er å avdekke meningen med spørsmålet, få frem antakelsene som ligger bak uttalelsene og dermed den implisitte oppfatningen av kvalitativ forskning. Under intervjuene, hvor jeg tolket informantenes uttalelser underveis, førte til at analysen ble “fremskyndet” til selve intervjusituasjonen. Jeg opplevde at dette forenklet den endelige analyseringen og at jeg kunne være trygg på resultatene (Ibid s. 215-216). Analyse av et intervju ligger et sted mellom den opprinnelige fortellingen som ble fortalt til meg, og den endelige historien som jeg presenterer i denne oppgaven. Jeg har forsøkt å gi intervjuene en fortellende tilnærming for å skape en enhetlig ramme rundt den opprinnelige intervjusituasjonen og for at intervju-transkripsjonene blir mer lettlest (Ibid s. 219). Kvale og Brinkmann beskriver seks trinn i analysen. Disse seks trinnene er mer eller mindre vanlige og det er ikke gitt at alle er anvendelige i et intervju. Tre av disse foregår under selve intervjuet. Disse er; informantens beskrivelse av det valgte temaet, informantens oppdagelse av nye forhold eller betraktninger i løpet av intervjuet og forskerens fortetning og fortolkninger av meningene til informanten. Mens den fjerde, hvor det transkriberte intervjuet blir tolket av forskeren, skjer etter intervjuet. Her struktureres intervjuet for analyse gjennom å transkribere. I denne delen av analysen, har jeg forsøkt å hente frem informantens egen forståelse av fenomenet. Jeg mener at kvaliteten på analysen av de innsamlede dataene er god, fordi jeg hadde endel kunnskap om intervjutemaene. Videre hadde jeg, i kraft av å være en politibetjent ved Oslo politidistrikt, god kjennskap til politietaten og til politiets arbeidsmetoder. Det femte trinnet som går ut på gjenintervjuing - ved at forskeren gir det analyserte og tolkede intervjuet tilbake til informanten, ble ikke gjennomført. Det sjette

trinnet som går ut på å at informanten begynner å handle på bakgrunn av den nye innsikten han har fått i løpet av intervjuet, har heller ikke vært aktuelt i min oppgave (Ibid, s.221-222).

Jeg forsøkte ulike metoder for å transkribere datamaterialet jeg hadde samlet. Det første jeg gjorde var å få overført det muntlige intervjuet over i skriftlig form. Dette skjedde etter hvert intervju. Bruk av lydopptaker gjorde det mulig for meg å gå tilbake gang på gang for å lytte på det informanten hadde sagt. Fordelen med å skrive rett etter et hvert intervju var at jeg husket en del av det som ble sagt og det som var meningen bak uttalelsene. Etter at alle intervjuene var skrevet ned, startet jeg med å sortere dataene. Først sorterte jeg de tematisk, i tillegg laget et Excel-skjema for å få en større oversikt over funnene i undersøkelsen. Excel-skjemaet gjorde det lettere å trekke ut hva og hvor mange informanter hadde sagt det ene eller det andre om de ulike temaene. Et eksempel er hvor mange informanter som hadde lik metode i en bekymrings-samtale. Ved å bruke Excel-skjemaet kunne jeg enkelt telle hvor mange som er “åpne og ærlige” i begynnelsen av en bekymringssamtale og hvor mange informanter som ikke ønsket å nevne at de var radikaliseringskontakter.

2.7 Dataenes kvalitet

Validitet (gyldighet), generaliserbarhet og reliabilitet (pålitelighet) er tre kriterier som brukes som indikatorer på kvalitet på data (Tjora 2013, s. 202). Data er bindeleddet mellom virkelighet og analysen av den. Det er når empirien er innsamlet på en pålitelig måte, og blir registrert så nøyaktig som mulig at de utgjør empiriske data (Grønmo 2004, s. 33).

Validitet kan defineres på ulike måter, som oftest defineres begrepet som sannhet, gyldighet, styrke og riktighet (Kvale og Brinkmann 2015, s. 276). Validitet handler om datamaterialets gyldighet for de problemstillingene som skal belyses og er et uttrykk for hvor godt datamaterialet svarer til forskerens intensjoner med undersøkelsesopplegget og datainnsamlingen. Validiteten er høyere jo bedre dataene svarer til forskerens formål med undersøkelsen, mens validiteten er lav dersom de faktiske dataene er lite treffende i forhold til problemstillingen (Grønmo 2004, s. 221). Problemstillingen og formålet med undersøkelsen ble gjort grundig kjent for informantene. Jeg opplevde at alle informantene forstod intervju spørsmålene og målet med datainnsamlingen. Under analysearbeidet erfarte jeg at datagrunnlaget noen ganger var begrenset, særlig gjaldt dette informantenes erfaringer med kvinnelige ekstremister og om begrepet islamisme. En styrking av dataene i forhold til kvinnelige ekstremister ville krevd en grundigere gjennomgang av temaet og fordret at jeg også hadde økt fokus på det.

Innenfor samfunnsforskningen er en eller annen form for *generalisering* et eksplisitt eller implisitt mål. Hvorvidt det er nødvendig med en generalisering i kvalitativ forskning og hvordan dette skal gjøres, har vært diskutert over lengre tid. Enkelte forskere har foreslått at man kan snakke om overførbarhet istedenfor generalisering innenfor kvalitative studier. Tjora mener at begrepet generalisering er godt etablert som kvalitetsindikator for forskning som sådan, og at det i begrepet “overførbarhet” ligger en innsnevring av hva slags form for generalisering man kan tenke seg fra kvalitative studier (Tjora 2013, s. 207-208). Jeg velger å ikke generalisere, fordi målet med mitt prosjekt var å gå dypt inn i et spesifikt problemområde.

Reliabilitet går ut på resultatets troverdighet og konsistens (Kvale og Brinkmann, 2015 s. 276). For å få en god reliabilitet er forberedelsene, gjennomføring av datainnsamling og behandlingen av dataene viktig. Selv om jeg vurderer reliabiliteten i min studie som god, vil den alltid kunne diskuteres i en kvalitativ studie. Dette fordi mitt engasjement som forsker vil kunne betraktes som støy i prosjektet ved at den kan påvirke resultatene. I en kvalitativ forskning, der målet er å få frem informantenes erfaringer og opplevelser, kan man si at det ideelle ville være at forskeren overhodet ikke påvirker informantene eller dataene de frembrakte. I praksis er dette så og si umulig. Forskerens tolkning og forståelse av dataene vil være påvirket av en rekke faktorer. Som forsker er man en del av det som sies og observeres. Forskeren har også en egen forståelse av målet for studien. Likevel er det viktig å være bevisst denne påvirkningen og kontrollere den. Allerede etter første intervju, da jeg hørte på lydopptaket, oppdaget jeg at min deltakelse i intervjuet kunne påvirke informanten. Jeg erfarte at min deltakelse var noe mer aktiv enn den burde være. Dette gjorde at jeg etter denne erfaringen ble noe mer passiv i min rolle som forsker (Tjora 2013, s. 203).

Innenfor all samfunnsforskning vil forskeren ha et eller annet engasjement i temaet. Kunnskap en forsker har om temaet er en ressurs (Ibid). Jeg har en tredelt tilnærming til temaet; politimann, forsker og norsk-muslim. Fordelen med min politibakgrunn er at jeg har god innsikt i oppgavene som en politibetjent skal utføre, det var enklere for meg å forstå hvordan informantene var organisert og å forstå ulike politifaglige uttrykk. Jeg vil tro at dersom en utenforstående som ikke hadde hatt politifaglig bakgrunn og skulle forske på politiet, ville brukt mer tid på å sette seg inn i politietaten og ting måtte forklares mer for han/henne. Jeg opplevde at flere av informantene snakket med meg som en politimann, og ikke som en forsker, noe jeg mener er en svakhet ved det å forske i eget miljø. Dette skyldes ikke bare informantene, selv opplevde jeg det som utfordrende å ta på meg forskerrollen. Særlig merket jeg at jeg kunne bli noe ivrig. Ved transkriberingen av datamaterialet, hører jeg at jeg gir informanten bekreftende “svar” på det informanten snakker om, i form av “ja”, “Mm”, “ja, riktig” og “ok.” Dette kan ha

ført til at informantene har tatt for gitt at jeg har forstått hva de har sagt og dermed unnlatt å gå nærmere inn på dette. Samtidig har det ikke vært meningen å påvirke uttalelsene fra informantene, men snarere vært en tilbakemelding til informanten at “ja, jeg hører hva du sier.”

Tidligere studier viser at politifolk generelt er skeptiske til utenforstående som skal foreta undersøkelser på politiet (Gundhus 2006, s. 89). Dette var også min erfaring. Derfor var det en stor fordel at jeg selv er en politimann. Min bakgrunn som politimann og ansatt ved Oslo politidistrikt var utvilsomt avgjørende for at jeg fikk så god oppslutning på undersøkelsen. Og så min religiøse og kulturelle bakgrunn har kanskje påvirket deltakerne og den informasjonen de ga, fordi de kunne oppleve at jeg, med min norsk-muslimske bakgrunn og med kunnskap om radikaliserings samt de lukkede muslimske miljøene, var ansett som en “ekspert.”

God kjennskap til fagområdene gjorde at jeg lettere så styrker og svakheter enn en utenforstående kanskje ville gjort. Samtidig kan dette være utfordring fordi det er nødvendig med en distanse til fagfeltet man studerer i for å kunne gjennomføre en kritisk og objektiv studie. God kjennskap til et tema kan føre til at forskeren identifiserer seg så sterkt med informantens uttalelser at han ikke klarer å opprettholde en profesjonell avstand (Kvale og Brinkmann 2015, s. 108). Jeg har hele veien forsøkt å være mest mulig objektiv, fra å være i intervjusituasjonen, ved behandlingen av data og under resten av skriveprosessen. Imidlertid synes jeg det at jeg kunne en del mer om temaene moskeer/ trossamfunn og moskeenes underavdelinger enn informantene, var utfordrende, særlig under intervjuene. Ettersom jeg hadde den kunnskapen, ble det til at jeg informerte informantene eller ga en rask innføring i hvordan for eksempel en moske er sammensatt, hvorvidt det er en pakistansk moske eller en somalisk moske. Når jeg transkriberte og gikk igjennom lydopptakene, skjønnte jeg at jeg enkelte ganger snakket mer enn jeg kanskje burde. Uansett ser jeg at dette ikke har påvirket svarene jeg fikk ved analyseringen av dataene. Selv om det å være endel av miljøet man forsker i, kan være en ulempe, vil jeg påstå at fordelene er større enn ulempene.

3. Politiets forebyggende strategier

Et samfunn vil ofte benytte seg av flere strategier, metoder og modeller i kriminalitetsforebyggende arbeid. I dette kapitlet vil jeg gjennomgå de mest sentrale forebyggende strategiene. Dette for å gi et utgangspunkt for å forstå politiets forebyggende prioriteringer og virksomhet generelt. Deretter vil jeg behandle lokalorientert politiarbeid som modell. Det finnes flere andre metoder og modeller som politiet bruker i sitt arbeid, blant annet problemorientert- og etterrettingsorientert politiarbeid. Disse skal ikke behandles i oppgaven. Aller først skal jeg redegjøre kort for noen utviklingstrekk i europeisk politi, før de ulike strategiene blir presentert.

3.1 Historiske utviklingstrekk i europeisk politi

De fleste vestlige samfunn har i de siste 30-40 årene hatt en stor økning i kriminaliteten og utfordringene politiet har stått ovenfor. Politiets satsning og bruk av tvangsmidler og harde inngrep har økt på grunn av dette, uten at dette kan sies å ha hatt en kriminalitetsreducerende effekt (Reiner, 2000, s. 213-214). Tidligere var politiets arbeid konsentrert til en *reaktiv* skadebegrensning og irettføring. Gjennom 1960-1990 tallet har det som følge av ulike "kriser" i politiet – og kritikk av politiet og dets aktivitet, blitt utviklet en rekke konkrete strategier og metoder for å motvirke og forebygge kriminalitet (Newburn og Reiner i Maguire m.fl. 2007, s. 927; Weisburd og Braga 2006, s. 1-19).

Kriminalitetsforebygging er et meget bredt og uklart begrep. Man kan argumentere for at nesten alt politiet gjør har en forebyggende rolle (Larsson 2005 s. 271). På den måten er forebygging av kriminalitet ikke noe nytt i politiet. Samtidig har politiet fått *nye proaktive* strategier og metoder hvor hovedformålet er å redusere kriminalitet og andre samfunnsproblemer (Newburn og Reiner i Maguire m.fl. 2007, s. 928). Politiet har organisert seg annerledes og fått spesialiserte politifolk og avdelinger med ansvar for forebygging. Samtidig med disse endringene i politiet, har andre samfunnsaktører fått en kriminalforebyggende rolle. Ansvar er blitt desentralisert ut i samfunnet; nedover i systemet og ut til den enkelte samfunnsborger. Noe av ansvaret er lagt til formelle råd og organ bestående av flere offentlige aktører. Også bruk av private sikkerhetsfirmaer er blitt svært utbredt for å forebygge kriminalitet. Det er akseptert at politiets monopol på trygghetsskapende polisiær virksomhet i lokalmiljøet er over (Crawford i Maguire m.fl. 2007, s. 894).

Kontroll av “sosial atferd” og kriminalitetskontroll har de siste tiårene i økende grad blitt en del av politikken. Frykt og utrygghet i befolkningen er med på å påvirke denne politikken. Det er ulike oppfatninger om hva som er kriminalitetens årsaker og hvordan den skal bekjempes og forebygges. Polisiær virksomhet var tidligere overlatt til politiet som også i stor grad utgjorde fagmiljøet. I dag er den polisiære virksomheten i tillegg et anliggende for ulike politikere, akademiske miljøer og media. Det forventes nye utfordringer i fremtiden til politiet knyttet til nasjonal sikkerhet som terrorisme og andre katastrofer.

3.2 Strategier

Det kan tenkes at det finnes flere forhold eller mekanismer som direkte eller indirekte kan motvirke eller forebygge radikaliserings mot islamistisk ekstremisme. Grovt sett kan man inndele strategiene for politiets proaktive forebyggende arbeid inn i fire modeller; den strafferettslige forebyggingsmodellen, den situasjonelle forebyggingsmodellen, den sosiale forebyggingsmodellen og den risikobaserte forebyggingsmodellen. I det følgende vil jeg kort omtale hver av disse.

Den *strafferettslige forebyggingsmodellen* tar utgangspunkt i straffens betydning på individualpreventiv- og allmennpreventiv nivå. På individnivå kan straffen ha minst to virkninger; ved å påføre gjerningspersonen et ubehagelig onde i form av fengsel eller annen straff skal vedkommende ta lærdom og ikke sette seg i en slik situasjon igjen senere. For det andre vil en fengselsdømt fratras muligheten til å begå nye kriminelle handlinger så lenge vedkommende sitter bak lås og slå (Bjørge og Myhrer 2011, s. 18). Straffens allmennpreventive funksjon består i at loven etablerer en norm om at noen handlinger er såpass alvorlige og uakseptable at det medfører straff å bryte denne normen, og at trusselen skal ha avskrekkende effekt. Et godt eksempel på dette er dom mot islamisten Ubaydullah Hussain som i april 2017 ble dømt til ni års fengsel for rekruttering til terrororganisasjonen IS.¹⁵

Den *situasjonelle forebyggingsmodell* fokuserer på å endre situasjoner der kriminelle handlinger skjer. Strategien tar sikte på å gripe inn mot de forholdene som umuliggjør en kriminell handling. Prinsippene, som opprinnelig er utviklet av Ronald V. Clarke (1980-1997) går ut på å sette inn virkemidler som skal bidra til å:

- øke anstrengelsene som skal til for å gjennomføre en bestemt aksjon
- øke oppdagelsesrisikoen

¹⁵ Arntsen, E. O. og Hopperstad, M. O. (2017). “Ubaydullah Hussain dømt til ni års fengsel for IS-rekruttering.” <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/krim/ubaydullah-hussain-doemt-til-ni-aars-fengsel-for-is-rekruttering/a/239-66821/>

- redusere gevinstene fra uønsket eller kriminell handling
- redusere provokasjonene som kan utløse kriminelle-/terrorhandlinger
- fjerne unnskyldningene for å begå de kriminelle handlingene (Bjørge og Myhrer 2011, s. 19).

TV-overvåking er et godt eksempel på tiltak som øker oppdagelsesrisikoen. Et eksempel på tiltak som kan redusere utbytte fra terrorhandling kan være å nekte og gi etter for kidnappers krav, eller at TV-stasjoner unnlater å kringkaste videoer hvor terrorister kutter strupen på sine gisler. Terrorhandlinger er ofte et resultat av provoserende handlinger begått av myndigheter, for eksempel politiets drap på Benny Ohnesorg i Tyskland i 1967, noe som utløste den vesttyske venstreterrorismen. Å unngå denne type handlinger kan være nødvendig for å ikke “trigge” personer som er tilbøyelige til å bruke vold og terror. Under Alta-demonstrasjonene i 1981 var politistyrkene meget bevisste på å unngå all unødig maktbruk- og fremfor alt at noen skulle bli drept eller skadet – nettopp for å unngå å gi grobunn til fremveksten av samisk terrorisme. Mange ulike aktører bidrar på sin måte med et mangfold av virkemidler innenfor den situasjonelle forebyggingsstrategien mot terrorisme. Både private og offentlige institusjoner bidrar, for eksempel vaktelskap som håndhever adgangskontroll og banker som rapporterer mistenkelige transaksjoner (Myhrer m.fl. 2007, s. 96-97). Fordi de situasjonelle forebyggingsstrategiene inneholder ofte sosialt kontrollerende eller inngripende virkemidler som adgangskontroll og overvåking, har denne strategien fått mye kritikk. Blant annet er det blitt argumentert for at den går ut over den mer oppbyggende sosiale strategien.

Den *sosiale forebyggingsmodellen* går ut på å påvirke de faktorene som gjør personer til kriminelle, eller til å involvere seg til i kriminalitet. Kriminalitet forstås ofte som forårsaket av sosial marginalisering, dårlig oppvekst og dårlig levevilkår, men også av at enkelte individer utsettes for uheldig påvirkning fra venner, rusmidler, dårlig miljøer eller medier (Bjørge og Myhrer 2011, s. 18). Den sosiale forebyggingsmodellen har som mål å motvirke en utvikling der kriminell atferd vil kunne være en sannsynlig konsekvens. På den ene siden skal de redusere sårbarhetsfaktorer som kan fremme uønsket adferd og handlinger, ved for eksempel å skaffe personen arbeid. På den andre side skal forebyggingsmodellen styrke beskyttelsesfaktorene som motvirker uønskede handlinger, for eksempel å forsøke å endre egenskaper eller holdninger hos den enkelte (Erstad 1997, s. 57; Bjørge og Myhrer 2011 s.18).

De forebyggende tiltak kan inndeles i ulike nivåer; samfunnsnivå, på gruppenivå eller på individnivå. De sosiale forebyggingsstrategiene kan deles inn i primær forebygging, sekundærforebygging og tertiærforebygging. Primærforebygging rettes mot hele befolkningsgrupper,

for eksempel barnetrygd og vaksinerings. Mens sekundærforebygging retter mot risikogrupper som for eksempel oppfølgingstjenesten for ungdommer som faller ut av skolen. Tertiærforebygging rettes mot individer og grupper som utviser faktisk problematferd, for eksempel deltakelse i kriminelle gjenger (Bjørge og Myhrer 2011, s. 18).

Politets strategier og virkemidler er ofte lite egnet til å påvirke de grunnleggende sårbarhets og beskyttelsesfaktorene. Politiet kan derfor i liten grad redusere kriminaliteten alene og er avhengig av andre aktører i samfunnet (Reiner 2000, s. 215). Radikaliseringkontaktens måte å arbeide på er etter den sosiale forebyggingsmodellen. Særlig arbeider radikaliseringkontaktene på gruppe- og individnivå, ved blant annet å innkalle de radikaliserte personene inn til samtaler.

En fjerde forebyggingsmodell er den *risikobaserte*, som går ut på at den forebyggende innsatsen skal i størst mulig grad være tilpasset trusselen. Dette er kostnadseffektivt, men fordrer kjennskap til hva trusselen består av. En trussel kan forstås som et produkt av gjerningspersonens hensikt (intensjon) og evne (kapasitet) til å gjennomføre intensjonen. Dersom intensjonen eller kapasiteten går mot null, vil også trusselen gå mot null (Bjørge og Myhrer 2011, s. 19). Et eksempel er dersom politiet under en bekymringssamtale oppdager eller får mistanke om at vedkommende person er i gang med å planlegge en terrorhandling i nær fremtid, vil også den forebyggende innsatsen være skjerpet.

3.3 Sammenheng mellom de ulike strategiene

De ulike strategiene kan ha overlappende eller konkurrerende og gjensidig motvirkende effekt. I følge Ronald V. Clark bør ikke sosial og situasjonell forebyggingsstrategi kombineres. Hvis man kombinerer de ulike strategiene, kan dette føre til konflikter mellom ulike myndigheter som har ulike oppgaver og perspektiver. Clark mener at det er fare for at sosialt preventive tiltak kan "kvele" situasjonelle tiltak ved at de sosiale er så kostnadskrevenende at det kan bli lite igjen til de ofte langt rimeligere situasjonelle tiltakene. Den svenske sosiologen Ingrid Sahlin, argumenterer også mot å kombinere de to strategiene. Hun mener at dersom man blander prosjekter med repressive og positive tiltak, kan det forsterke ulikhetene i et miljø. Bjørge og Carlson (1999) mener på sin side at sosiale- og situasjonelle forebyggingsstrategier kan og bør kombineres. I arbeidet mot høyreekstremer gjenger og rasistisk motivert vold, vil lokal avstandsmarkering mot vold og rasistiske uttrykksformer være viktig, fordi manglende reaksjoner kan fortolkes som støtte til voldelig handlinger og til ekstreme holdninger. Sosial kontroll og klar avstandstakning

fra lokalbefolkningen vil også ha en positiv funksjon overfor ofrene for rasistiske uttrykksformer (Bjørge og Carlsson 1999, s. 152). Situasjonell forebygging krever inngående kunnskap om flere sider av et problem, slik at tiltakene får den effekten de var tiltenkt i størst mulig grad (Ibid, s. 150). Utfordringen blir å finne balansen mellom konstruktive oppbyggende tiltak på den ene siden og nødvendige restriktive tiltak på den andre siden. Dette forutsetter en bevissthet om hvor og mot hvem de ulike strategiene skal benyttes. Videre bør det brukes ulike virkemidler avhengig av hvilken rolle eller funksjon en person har i en radikaliseringsprosess. For eksempel kan det være hensiktsmessig å bruke mer konstruktive og oppbyggende eller avledende virkemidler mot følgere og *sympatisører*, mens det kan brukes hardere og mer inngripende virkemidler mot ledere eller såkalte *entreprenører*. En kort oversikt over de ulike roller og funksjoner ulike personer har i en radikaliseringsprosess vil bli behandlet senere i pkt.6.1. Radikaliseringsskandalenes kunnskap om de radikalisererte blir behandlet under pkt.5.2.

3.4 Lokalorientert politiarbeid

Lokalorientert politiarbeid ble utviklet som et resultat av at forholdet mellom politiet og etniske minoriteter i de marginaliserte delene av storbyene i USA på 1960-tallet var svært dårlig. Det dårlige forholdet førte til voldelige konflikter og konfrontasjoner mellom politiet og minoriteter, noe som førte til at det ble opprettet et lokalt forankret politi som var ment å bygge opp tillitsforholdet mellom politiet og minoritetene (Lie 2011, s. 184).

Lokalorientert politiarbeid, også kalt *nærpolitimodellen* eller *community policing*, går ut på å styrke og fremme den proaktive innsatsen. I den videre fremstillingen, bruker jeg begrepene nærpoliti og *community policing* om hverandre. Økt nærhet og synlig politi skal bidra til å styrke samhandlingen med befolkningen. Nærpolitiet skal jobbe med reelle problemer folk er opptatt av, nettopp for at folk skal føle seg tryggere (Lie 2011, s. 183). Politiet har et særlig ansvar for å opprette god kontakt med andre myndigheter og lokale aktører i det kriminalitetsforebyggende arbeidet (St.meld. nr. 42, 2004-2005). Hensikten med politiets nærhet til lokalsamfunnet er at lokalsamfunnet skal få mulighet til å delta i, og få innflytelse på den politisære virksomheten (Newburn og Reiner i Maguire m.fl. 2007, s. 929). Et godt samarbeid mellom politiet og de andre aktørene fordrer en erkjennelse fra politiet av at politiet er avhengig av andre aktører for å forebygge kriminalitet og oppnå et tryggere nærmiljø (Gundhus m.fl. 2008, s. 236; Skogan i Weisburg og Braga 2006, s. 32; Balvig og Holmberg 2004, s. 22). *Community policing* har et ønske om å styrke tillitsforholdet mellom befolkningen og politiet, og på den

måten styrke politiets forebyggende kapasiteter. Dette gjøres for eksempel gjennom at befolkningen ønsker å samarbeide med politiet og dele informasjon som kan være nyttig for kriminalitetsbekjempelse. Måten politiet i Norge er engasjert på ved SLT (samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak) og/eller SaLTO-samarbeidet (SLT i Oslo) er å anses som nærpoliti/ lokalorientert politiarbeid. Da SLT og SaLTO-samarbeidet er en av metodene radikaliseringskontaktene bruker for å arbeide mot radikalisering og voldelig islamisme, vil dette samarbeidet bli behandlet i pkt. 7.1.1.

Koordinatoren i Oslo forteller at han skulle ønske at han jobbet mer som nærpoliti. “I den ideelle verden er vi nærpoliti. Vi er ansatt på lokal stasjon med forskjellige stillingsbeskrivelser. Det er bra at radikaliseringskontaktene er lokalt tilpasset, men samtidig kan det hende at man ikke bruker nok fokus på å bygge relasjoner i nærmiljøet.” Koordinatoren i Oslo sier videre at han ønsker at radikaliseringskontaktene skal fungere som nærpoliti og at “man er ute blant publikum i alle fall 30 % av tiden. Men det kommer an på kapasitet, i visse saker har man ikke tid til å være ute. Hvis du har masse saker, vil det jo si, at da er det noe som funker, at det kommer inn informasjon fra publikum og lokale samarbeider.”

Forskning viser at det er sammenheng mellom innføringen av community policing og befolkningens vurdering av politiet. For eksempel viser Skogan hvordan innføringen av community policing i Chicago medførte en bedring i befolkningens vurdering av politiet på flere områder, blant annet effektivitet og responsevne (Skogan i Weisburg og Braga 2006, s. 31). Slike lignende positive resultater kommer også frem fra forskning fra (andre deler av) USA, Australia og Nederland (Balvig & Holmberg 2004, s. 25-30). Imidlertid finnes det forskning som taler imot sammenhengen mellom community policing og befolkningens positive vurdering av politiet. Et eksempel er Danmark. I perioden 1997-2001 ble det gjennomført seks forsøk med nærpoliti i politiet i Danmark. Det var få som ønsket å delta og undersøkelsene ble ikke gjennomført som tiltenkt. Det er uklart om det skyldes manglende deltakelse, manglende ressurser eller om det var andre forhold. Nærpolitiet prioriterte kontakt med samarbeidspartnere fremfor å være synlig politi. Nærpolitiforsøkene viste bedret profesjonelt samarbeid, samt en økt kjennskap til potensielle uromakere. Det siste bidro til å dempe en del konfliktsituasjoner. Videre var samarbeidspartnerne i politiet svært positive til etableringen av nærpoliti. De mente at personlig kontakt og gjensidig tillitt bidro til gode løsninger, for eksempel når det gjaldt taushetspliktsbestemmelsene. Imidlertid viste publikumsundersøkelser at publikum var mindre tilfreds med politiet i etterkant av forsøkene. Dette gjaldt særlig i forhold til politiets tilgjengelighet, synlighet og innsats. Selv om den faktiske kriminaliteten hadde gått ned og færre personer opplevde å bli utsatt for kriminalitet, rapporterte publikum høyere frykt for kriminalitet. I

følge Balvig og Holmberg (2004) skyldes den økte utryggheten at opprettelsen av nærpolitiet hadde økt oppmerksomheten rundt kriminalitet, uten at politiet hadde formidlet at risikoen for å bli utsatt for kriminalitet var lav. Balvig og Holmberg hevdet at det er en risiko for at utryggheten øker når politiet fokuserer på trygghet i en allerede trygg befolkning. Politiet bør i sin kriminalitetsbekjempelse ikke øke oppmerksomheten rundt utsattheten for kriminalitet fordi dette kan skape frykt (Balvig og Holmberg 2004, s. 179; Lie 2011, s. 189-190).

Forskning kan tyde på at nærpolitimodellen alene har begrenset effekt for å redusere kriminalitet og for å øke befolkningens trygghet (Newburn og Reiner 2007, s. 929). Dette kan skyldes flere faktorer; interne forhold i politiet som for eksempel lav prioritering og stempel som lavstatus politiarbeid. En annen årsak kan være at modellen er ressurskrevende uten at det er nok ressurser. Politiet i Norge og Danmark møter, på lik linje med Europa for øvrig, strenge krav til effektivitet som blant annet har ført til sentralisering. Disse kravene kan være vanskelig å kombinere med en satsning på lokalorientert politiarbeid.

I og utenfor Norge brukes nærpolitimodellen til å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. *Hayat* i Tyskland, og *Aarhus modellen* i Danmark er to gode eksempler på nærpolitimodeller. Jeg vil i det følgende gi en kort redegjørelse for disse.

Aarhus modellen startet i 2007 som et pilotprosjekt. Formålet med prosjektet var å forhindre radikaliserings blant unge mennesker – både av politisk og religiøs art, og dermed fremme trygghet og sikkerhet. I 2011 ble prosjektets drift overført til SSP Århus, et eksisterende rammeverk som involverer integrert samarbeid på lokalt nivå mellom skoler, sosialtjenester og politiet. Denne tilnærming til forebygging er basert på det tette samarbeidet mellom rettsvesenet og sosialtjenester, og handler om informasjonsdeling for å identifisere potensielle fremtidige problemer. Denne rammen har eksistert siden 1975 og er for tiden implementert i 250 av Danmarks 275 kommuner. Formålet med SSP nettverk har vært å forhindre at unge under 18 år går inn i kriminelle miljøer. Når det gjelder radikaliserings og terrorisme, er forståelsen at terrorismen er en forbrytelse som kan sammenlignes med andre typer kriminalitet, og at ekstremisme og radikaliserings er spesielt risikabelt for sårbare ungdommer. I følge Aarhus modellen er et bærekraftig og sammenhengende samfunn utviklet på tvers av sosiale bakgrunner, etnisitet og kulturelle tilknytninger. Forebygging av radikaliserings i Aarhus inkluderer også en aktiv innsats mot diskriminering. Diskriminering er ansett som en av de viktigste faktorene som bidrar til å skape radikaliserings (Agerschou 2014, s. 5).

Hayat i Tyskland er et intervensjons- og forebyggingsprogram. Programmet er rettet mot personer involvert i radikale salafistgrupper eller som er på vei til en voldelig jihadistisk radikaliserings. Hayat programmet arbeider etter de samme metodene som ble brukt i arbeidet

mot høyreekstremer og tanken er at dette kan brukes til intervensjon og forebygging av radikale islamister. I dette såkalte Exit-programmet mot de høyreekstremer, spilte familiemedlemmer og slektninger en sentral rolle for å forhindre og stanse radikaliseringsprosessen. På samme måte involverer Hayat programmet foreldre, slektninger, venner, lærere, arbeidsgivere, og andre som har kontakt med vedkommende person som kan være i en radikaliseringsprosess (Hayat- Germany 2016).¹⁶ Hayat driver en nødtelefon/hotline, som er hyppig brukt av foreldre som bekymrer seg for at deres barn har endret seg i en radikal islamistisk retning (Ranstorp og Hyllengren, 2013 s. 16). Et annet eksempel på tjeneste som Hayat tilbyr foreldre er bruken av religiøs mentor. Hayat understreker at for å få en vellykket radikaliseringsforebygging, må de ideologiske forestillingene til ekstremistiske grupper motvirkes (Koehler 2013, s.186-187). Erfaringer viser at foreldrene sjelden er eksperter på islam og har problemer med å argumentere med sine barn på teologisk grunnlag. Derfor bruker Hayat programmet religiøse mentorer som når ut til personer som er i fare for å bli radikalisert. Hayats sentrale mål er å støtte og styrke familien til en radikalisert person (Ranstorp og Hyllengren 2013, s. 16).

I dette kapitlet har jeg gjennomgått politiets forebyggende innsats, ved først å gi en kort redegjørelse for historiske trekk. Politiet har utviklet sine forebyggende strategier, fra hovedsakelig å arbeide reaktivt, til å arbeide mer proaktivt. Det finnes flere forebyggingsstrategier innenfor det proaktive forebyggende arbeid, men jeg har kun behandlet noen få av disse. Jeg har sett på sammenhengen mellom de ulike forebyggingsstrategiene. Lokalorientert politiarbeid har fått mest oppmerksomhet i dette kapitlet, fordi det er slik informantene i min undersøkelse arbeider til daglig. Dette kapitlet og behandlingen av politiets forebyggende innsats danner et teoretisk grunnlag for det som er hovedtema i oppgaven, nemlig radikaliseringskontaktens arbeid mot radikalisering og voldelig islamisme.

¹⁶ Hayat-German, (2016). <http://hayat-deutschland.de/english/>

4 Organisering av radikaliseringskontaktene

I 2010 kom Norges første handlingsplan “Felles ansvar- felles trygghet” for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. I denne fremgikk at utviklingen av politiråd og SLT er ikke politiets ansvar alene, men at politiet har et selvstendig ansvar for å utvikle sin egen rolle og funksjon (Handlingsplan 2010-tiltak 13, s. 30). 23. mai 2014 formaliserte Politidirektoratet ansettelse av faste forebyggingskontakter. Oslo politidistrikt var godt i gang med å forebygge voldelig radikaliserings og ekstremisme på lokalt nivå før Politidirektoratet kom med formell innsettelse av faste forebyggingskontakter. Fire politistasjoner i Oslo hadde ansatt egne radikaliseringsforebyggere; disse politistasjonene var Manglerud og Majorstua med fulltidsstillinger, mens Stovner og Grønland hadde fordelt radikaliseringsarbeidet til dels på bydelene. Stasjons-sjefen på Manglerud politistasjon hadde det formelle ansvaret for radikaliseringsforebyggerne. Det var Bjørn Øvrum som tok det praktiske ansvaret og fungerte som en koordinator for disse. På det tidspunktet var gruppen “Profetens Ummah” veldig aktiv, både i form av etablering og rekruttering av medlemmer (samtale med Bjørn Øvrum, 21. februar 2017).

Radikaliseringskontakten David nevnte en sak som fant sted da Oslo politidistrikt hadde fire radikaliseringsforebyggere. Politiet mottok bekymring på 8-9 ungdommer som var mellom 15-16 år. Ungdommene hadde blitt medlemmer av gruppen “Profetens Ummah” på Facebook. Disse ungdommene var veldig tiltrukket og fasinert av “Profetens Ummah.” Politiet tok kontakt med foreldrene til disse ungdommene og startet bekymringssamtaler og fortalte åpent hva bekymringen gjaldt. Mange av foreldrene var forferdet og sjokkerte. Politiet fikk godt samarbeid med foreldrene. Noen av ungdommene ble innkalt til samtale nummer to, mens andre var det knyttet mindre bekymring til og det holdt derfor med bare en samtale. Ungdommene ble stoppet i startfasen og politiet hadde ingen bekymring om disse lenger.

4.1 Et skriv fra politidirektoratet

I 2014 utarbeidet Regjeringen en handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Handlingsplanen er ment som en ramme for en målrettet og strategisk innsats på feltet. Bjørn Øvrum fremviste et skriv fra politidirektoratet den 23. mai 2014 som var ment for å støtte handlingsplanens tiltak 13.¹⁷ Tiltak 13 forankret ansvaret for forebygging av radikaliserings og ekst-

¹⁷ Skriv fra politidirektoratet er vedlagt bakerst i oppgaven. “Fordeling av nye årsverk holdt i reserve – dedikerte ressurser til forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme” datert 23.mai 2014, ref. 2014/00514-6 115.

remisme i politidistriktene. PST mente at det var syv politidistrikter som hadde de største utfordringene med ekstremisme. Politidirektoratet utpekte syv distrikter hvor de skulle ha forebyggingskontakter i fulltidsstillinger. Disse distriktene var; Oslo, Asker og Bærum, Romerike, Østfold, Hordaland, Søndre Buskerud og Telemark. I skrevet ble stillingene beskrevet som følgende:

De tildelte årsverkene skal dedikeres 100% ressurs i distriktet som skal fungere som forebyggingskontakt og koordinator ved bekymring om radikaliserings og voldelig ekstremisme, gi råd og videreformidle henvendelser til rette instans. Forebyggingskontakt skal ha kunnskap om effektive tiltak og tilgjengelige ressurser, drive bevisstgjøringsarbeid samt være kontaktperson opp mot PST og lokale samarbeidsaktører.

Videre skal forebyggingskontaktene ha en rådgivende funksjon opp mot politirådene, SLT og andre lokale samordningsstrukturer. PST vil ha tett dialog og oppfølging av de lokale forebyggingskontaktene og gi kontaktene relevant opplæring i fenomenkunnskap. (Skriv fra politidirektoratet den 23. mai 2014)

Videre hadde Politidirektoratet uttrykt at de øvrige distriktene (utenom de overnevnte syv) skal ha en lignende funksjon. På grunn av stort behov, opprettet Agder politidistrikt fulltidsstilling i lik linje med de overnevnte syv distriktene. Planen videre for politidirektoratet er at det skal være forebyggingskontakter i hundre prosent stilling i alle distrikter, når den nye nærpolitireformen inntreffer. Politidirektoratet brukte benevnelsen forebyggingskontakter, men etter hvert har radikaliseringskontakter blitt brukt som benevnelse i det daglige. Oslo politidistrikt som etter hvert fikk flere stillingshjemler fra politidirektoratet til dette arbeidet, har benevnt sin forebyggingskontakt som en koordinator for arbeidet mot radikaliserings (samtale med Bjørn Øvrurum, 21. februar 2017).

4.1.1 Helhetlig arbeidsmetode

Skal du sende en elektriker hjem til noen så sender du med verktøy, ikke sant, skal du sende politifolk inn, til å jobbe med denne problematikken, så må de ha med seg verktøy. Du kan ikke sende folk uten verktøy (Samtale med Bjørn Øvrurum, 21. februar 2017).

Politidirektoratet fikk i oppdrag av Justis- og beredskapsdepartement å utforme en helhetlig arbeidsmetode om hvordan disse forebyggingskontaktene skulle jobbe mot voldelig ekstremisme. Politidirektoratet har gjennomført flere samlinger med alle forebyggingskontaktene i de 27 politidistriktene. I disse samlingene har de blant annet gått gjennom hvordan bekymrings-

samtaler og avklaringssamtale gjennomføres. Politidirektoratet har også utarbeidet et opplæringsprogram, kalt “Veileder for bekymringsamtale.” I Oslo politidistrikt er det ingen som har deltatt i denne opplæringen. I de andre distriktene har både forebyggingskontakter og radikaliseringskontakter gjennomført dette opplæringsprogrammet (samtale med Bjørn Øvrum 21. februar 2017).

I det følgende vil jeg gi en kort oversikt over hvordan Oslo politidistrikt, Distrikt 1 og Distrikt 2 er bygd opp. Dette for å vise hvordan de tre distriktene, med radikaliseringskontakter og koordinatorene, har organisert seg når det gjelder arbeidet mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Oversikten viser også forskjeller og likheter i den organisatoriske oppbyggingen i disse tre distriktene.

4.2 Oslo politidistrikt

Koordinatoren i Oslo (forebyggingskontakt)¹⁸

- Radikaliseringskontakt Christian
- Radikaliseringskontakt Lars
- Radikaliseringskontakt Karl
- Radikaliseringskontakt Mats
- Radikaliseringskontakt David
- Radikaliseringskontakt Emil

Oslo politidistrikt ble tildelt en forebyggingskontaktstilling (Skriv fra politidirektoratet, 23.mai 2014). Etersom Oslo politidistrikt hadde større behov, har Oslo tilpasset sin egen modell for organiseringen av radikaliseringsarbeidet. Oslo politidistrikt har fem politistasjoner. Alle stasjonene i Oslo har egne radikaliseringskontakter, hvor en av de stasjonene har to radikaliseringskontakter. Fem radikaliseringskontakter er ansatt ved forebyggende avdeling ved den enkelte stasjon, mens en er ansatt ved ordensavsnittet ved stasjonen. Forebyggingskontakt vil bli kalt “Koordinatoren i Oslo” videre i oppgaven. Koordinatoren i Oslo fungerer som koordinator for alle radikaliseringskontaktene og kaller sin stilling for en “potetstilling”. Radikaliseringskontaktene gjennomfører bekymrings/avklaringssamtaler, sakssamarbeid med Oslo kommune og PST. Videre har de daglig oppfølging av sakene.

¹⁸ Oversikten viser at Koordinatoren er øverst, som en slags leder. Oversikten over de seks radikaliseringskontaktene er ikke ment å være hierarkisk. Radikaliseringskontaktene er ikke rangert etter politistasjon eller ansiennitet, men tilfeldig plassert i oversikten. Det vil bli benyttet lik fremstilling for Distrikt 1.

4.2.1 En potet kan brukes til alt

Koordinatoren i Oslo sin rolle er å sørge for at radikaliseringskontaktene gjør jobben sin, bidra med faglig påfyll og sørge for notoritet, samt lede tirsdagsmøter. Tirsdagsmøter vil bli behandlet under punktet 7.3.3 “Tirsdagsklubben”. Koordinatoren i Oslo politidistrikt opplyser at dersom man fulgte handlingsplanen slik den var ment, skulle han opprinnelig fungere som en radikaliseringskontakt, men Oslo politidistrikt har tilpasset sin måte å organisere på fordi behovet tilsa det. Koordinatoren i Oslo har nå det overordnede ansvaret for radikaliseringskontaktens forebyggende arbeid.

Til daglig er koordinatoren i Oslo noe tilbaketrukket. Dersom radikaliseringskontaktene har større saker, blir han involvert i disse for å ha oversikt slik at riktig vurderinger blir tatt. Koordinatoren i Oslo har det overordnede ansvaret for radikaliseringskontaktens forebyggende arbeid. Alle bekymringene som radikaliseringskontaktene sender til PST går via Koordinatoren i Oslo. Før skrivet fra politidirektoratet kom i 2014, var det ikke samkjøring av de ulike stasjonene. Det ble heller ikke vurdert og igangsatt tiltak for de ulike bekymringene som kom inn til politiet. Varslingen til PST var heller ikke helt på plass. Det var mye mindre struktur i arbeidsoppgavene og metodene. Koordinatoren i Oslo forteller at Bjørn Øvrum og de fire radikaliseringsforebyggere som jobbet med voldelig ekstremisme før hans stilling ble opprettet, skal ha æren for at de la grunnsteinen for radikaliseringsarbeidet før skrivet fra politidirektoratet kom. Det er disse radikaliseringsforebyggerne som nå er ansatt som radikaliseringskontakter. Fra mai 2017 er det tiltenkt at Koordinatoren i Oslo sin stilling skal ligge under Felles funksjonell enhet for forebygging ved Oslo politidistrikt.

4.2.2 Ekstremistforum

Det var Salto¹⁹-sekretariatet som opprettet ekstremistforumet. Bjørn Øvrum satt i dette forumet tidligere, men da Koordinatoren i Oslo kom i sin stilling tok han over etter Øvrum (samtale med Bjørn Øvrum, 21. Februar 2017). Dette forumet ble opprettet for å diskutere og løfte det tverretatlige samarbeidet i Salto systemet, spesifikt mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Denne problematikken hadde en del elementer av at det var nødvendig å ha et tettere samarbeid og nye forumer å møtes i. Ekstremistforumet ble på en måte kvalitetssikringsorgan/samarbeidsorgan på et overordnet nivå mellom Oslo politidistrikt, PST, Kommune og Kriminalomsorgen (Koordinatoren i Oslo).

¹⁹ Salto står for sammen lager vi et trygt Oslo og er det samme som SLT i andre distrikter.

Ekstremistforumet er en slags “blandet drops”, det er Salto sekretariatet som har ansvaret for å invitere de aktuelle aktørene som bør være med på å forebygge radikaliserings- og voldelig ekstremisme. Noen av Salto koordinatorene som jobber tett sammen med radikaliseringskontaktene, sitter i dette forumet. Koordinatoren i Oslo sitter i dette forumet på vegne av radikaliseringskontaktene. I dette forumet diskuterer de veldig lite rundt sakene og derfor er det ikke nødvendig å ha med radikaliseringskontaktene i dette forumet. Hvis det viser seg at det er en sak som skal drøftes på dette nivået, blir radikaliseringskontakten som jobber med den konkrete saken med i møtet (Ibid).

Koordinatoren i Oslo forteller videre om en sak hvor saksbehandleren i NAV var redd for å bryte taushetsplikten. Saksbehandleren mente at de alltid måtte diskutere med juristen før de kunne samarbeide med politiet. Her ble Koordinatoren i Oslo brukt for å løse denne problemstillingen. Dersom politiet ikke hadde fått dette til, kunne dette bli løftet opp i Ekstremistforum, slik at de tok det videre med ledelsen i NAV. Politiet har også mulighet til å gå videre til bydelssjefen i slike saker.

Radikaliseringskontakten David forteller om å opprette noe som kalles “Forest Syd” i Oslo politidistrikt. Det er tiltenkt at tre Saltokoordinatorer og to radikaliseringskontakter blir et slags *hurtigvurderende team*, som fortløpende skal vurdere de bekymringene som kommer inn. Noen radikaliseringskontakter og Salto-koordinatorene har vært i Danmark og fått sett hvordan de jobber med dette der. “Forest Syd” vil ikke bli behandlet ytterligere i oppgaven, da det er et fremtidig arbeid som er i planleggingsfase per våren 2017.

4.3 Distrikt 1

Koordinatoren i distrikt 1(Forebyggingskontakt)

- Radikaliseringskontakt 1
- Radikaliseringskontakt 2
- Radikaliseringskontakt 3
- Radikaliseringskontakt 4
- Radikaliseringskontakt 5

Koordinator i distrikt 1 har fulltidsstilling og fem radikaliseringskontakter under seg. Disse radikaliseringskontaktene bruker ca. 10 til 25 prosent av stillingen sin på radikalisering og voldelig ekstremisme. Resten av tiden bruker de på ordinære oppgaver ved seksjonene de er ansatt ved. En av radikaliseringskontaktene er ansatt ved ordensavsnitt, en på etterforskningsavsnitt,

to på forebyggende avsnitt og en på utlendingsavsnittet. Radikaliseringskontaktene blir brukt til oppfølging av enkeltpersoner og bekymrings- og/avklaringsamtaler. Koordinatoren i distrikt 1 har fast møte med alle radikaliseringskontaktene sine annenhver tirsdag. Koordinatoren i Oslo har en “rendyrka administrativ stilling” siden hans radikaliseringskontakter har fulltidsstillinger, dette i motsetning til Koordinatoren i distrikt 1 (Koordinatoren i distrikt 1).

Koordinatoren i distrikt 1 fungerer som et bindeledd mellom lokal politi, kommune og PST. Han har faste møter med PST ukentlig, hvor han går gjennom alle bekymringene og diskuterer tiltak rundt bekymringene. Videre holder han foredrag for operative mannskaper og informerer de om hva som skjer i distriktet og hvem de bør holde øye med. Han har også møte med SLT annenhver uke. I tillegg deltar han i alle kommunale møter som er tilknyttet fagområdet og gjennomfører bekymrings- og/avklaringsamtaler med de det er bekymring rundt. Fremkommer det informasjon som skal deles videre, gis dette til radikaliseringskontaktene. Dette for at radikaliseringskontaktene kan følge opp de sakene som han ikke har kapasitet til (Ibid).

På samme måte som Oslos ekstremistforum, har Distrikt 1 eget forum. Dette vil bli omtalt som “Distrikt 1 forum” i oppgaven. Oppbygging på dette forumet er noe annerledes enn ekstremistforum i Oslo. I Distrikt 1 forum sitter alle trossamfunn, alle innvandrersorganisasjonene, frivillige organisasjoner, ungdomsklubber, miljøarbeider fra videregående skoler, utekontakt, kommunene og politiet. De har fire offisielle møter i året, i tillegg har de sommer- og juleavslutning. Videre arrangerer de flere temakvelder for alle deltakerne i forumet. Det er SLT som har ansvaret for organiseringen av dette. Distrikt 1 har også et annet forum i en annen kommune som består av trossamfunnene. Koordinatoren i distrikt 1 er en del av dette forumet også. Dette forumet kaller jeg for “trosforum” i oppgaven. Videre har Distrikt 1 opprettet beredskapsteamet der sentrale personer i SLT er pliktig til å stille på 48 timers varsel. Som regel kommer de på plass i løpet av noen timer (Ibid).

4.4 Distrikt 2

Koordinatoren i distrikt 2 (Forebyggingskontakt)

SLT-koordinator

Forsker

Distrikt 2 er et stort distrikt med et titalls kommuner og politistasjoner. Det er store avstander mellom politistasjonene og stasjonene har ulike størrelser, både i form av areal og antall ansatte. Hvis man skal lykkes med å jobbe mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, kan man ikke begynne å ta bekymringsamtaler med enkelt personer i et så stort distrikt som denne. Derfor er det viktig å ha fokus på *systemnivå* (Koordinator i distrikt 2).

Da Koordinatoren i distrikt 2 startet å jobbe med radikaliserings, sørget han for å få en egen SLT-koordinator stilling i kommunen som kun skulle jobbe med radikaliserings og voldelig ekstremisme. Denne skulle fungere som en representant for alle kommuner i distrikt 2. Han som ble satt i denne stillingen har ganske god oversikt over ungdomsmiljøet i den største byen i Distrikt 2. I tillegg er han styremedlem i en av de største moskeene i distriktet. Dette var en unik kombinasjon som politiet hadde stor fordel av. Koordinatoren i distrikt 2 fikk også en forsker som hadde doktorgrad i fagfeltet radikaliserings og voldelig ekstremisme. Koordinatoren i Oslo og Koordinatoren i distrikt 1, har hovedbasen på politistasjoner. Dette er annerledes enn i Distrikt 2: Laget som besto av Koordinatoren i distrikt 2, SLT koordinatoren og forskeren sitter sammen i kommunens bygg. Dette laget kaller jeg for “Distrikt 2 forum”.

Koordinatoren i distrikt 2 har flere titalls radikaliseringskontakter som er ansatt ved forskjellige politistasjoner. Disse jobber noen få prosent av stillingen sin med radikaliserings og voldelig ekstremisme. Radikaliseringskontaktene i distrikt 2 hadde jobbet en del med høyre-ekstremisme problematik tidligere, men hadde lite erfaring med ekstremisme innenfor islamister. “Vi hadde folk og ingen kunnskap,” sier Koordinator i distrikt 2. Derfor sørget Koordinatoren i distrikt 2 for at alle radikaliseringskontaktene fikk opplæring på basisnivå innenfor fenomenet radikaliserings og islamisme. Det ble også gitt den samme type opplæring til alle SLT koordinatorene fra alle kommunene i distrikt 2 (Koordinatoren i distrikt 2).

Som regel har Distrikt 2 forum daglige møter om ulike saker som kommer inn. I de tilfellene hvor det kommer bekymringsmeldinger som er taushetsbelagte og dermed ikke skal deles med de øvrige to på laget (SLT-koordinatoren og forskeren), pleier Koordinatoren i distrikt 2 å samarbeide med etterretningsseksjonen. De har en egen sentral vurderingsgruppe (SVG). I SVG sitter Koordinatoren i distrikt 2, PST, representant fra etterretningsseksjonen, fagleder for kriminalitetsforebygging og representant fra utledningsseksjon.

4.5 Mangfoldskontaktens bakgrunn

Mangfoldskontakt i Oslo politidistrikt, tidligere minoritetskontakt, startet med at en politibetjent fra Grønland politistasjon så nytten av å samarbeide med moskeene. Politibetjenten hadde

også erfaring fra et meklingsmøte hvor de brukte moskeen Minhaj ul-Quran i forbindelse med en konflikt mellom Holmlia- og Grønlandsguttene i Oslo. Etterhvert begynte Manglerud politistasjon og Stovner politistasjon med tilsvarende ordninger. Imidlertid gikk Manglerud og Stovner litt bredere ut ved å engasjere bydelene. Grønland politistasjon gjorde det samme etterhvert. Poenget var ikke å bare se på moskeene, men også andre trossamfunn. Det er flere grunner til at man utvidet dette til å gjelde andre trossamfunn; politiet ønsket å tilby polititjenester til alle, slik at alle befolkningsgrupper fikk lik hjelp og likt tilbud (samtale med Bjørn Øvrum, 21. februar 2017).

Øvrum hevder at Manglerud politistasjon hadde nok den beste inngangen; det var familiedrap på Mortensrud i Oslo. Dagen etter drapet var makkeren til Øvrum i skolegården mens Øvrum selv var inne på skolen. Det var to elever som ikke kom på skolen den dagen; en førsteklasing og en fjerdeklasing. De ble begge drept av sin far, faren drepte også moren og tilslutt tok han sitt eget liv. Presten som også var tilstede på skolen, tilbød å åpne Mortensrud kirke. Øvrum fikk ordnet med bydelen og sendt ressurser til kirken. Øvrum sier at det var først dagen etter at vi tenkte at de som er hardest rammet er en muslimsk familie- og det vi gjør er å åpne kirken. "Vi følte at vi bommet totalt. Da skjønnte vi at vi må få kontakt med moskeene. Slik startet samarbeidet vårt med moskeene. Vi fikk god dialog, moskeene syntes dette var interessant og ønsket å samarbeide." På den måten går politiet inn og ønsker moskeene som ressurs, og ikke fordi politiet er ute etter radikalisererte personer i moskeen. Det er alltid fornuftig å tenke på en ressursinngang. Nå har samarbeidet kommet så langt at når presten har vært ute for å varsle om dødsfall, har et av medlemmene i moskeen vært med for å lære (samtale med Bjørn Øvrum, 21. februar 2017).

Presten mener at folk er ikke så opptatt av hvilke religion-/trosbakgrunn du har når du varsler om et dødsfall, men ofte blir man veldig religiøs i slike situasjoner. Man opplever da at de etterlatte gjerne vil at det kommer en troende person med dødsbudskapet. Det er to vidt forskjellige kulturer og tradisjoner, så vi lærte mye av hverandre (samtale med Bjørn Øvrum, 21. februar 2017).

Oslo politidistrikt har nå endret navnet *minoritetskontakt* til nå å hete *mangfoldskontakt*. Det er ikke uproblematisk, for mangfoldsproblematikken omfatter også lesbiske-, homofile-, bifile og transepersoner (LHBT). Poenget med mangfoldsbegrepet er å kunne rekruttere folk fra alle slags befolkningsgrupper. Øvrum mener at Oslo politidistrikt må selv finne ut av om de ønsker

å jobbe med minoriteter eller mangfold. Han mener at man ikke kan kalle noen for mangfoldskontakt når man kun jobber med minoriteter. Jeg vil ikke behandle dette temaet ytterligere, da dette ikke er oppgavens tema.

4.6 Ny nærpolitireform

Den 1. januar 2016 trådte den nye nærpolitireformen i kraft. Regjeringens forslag om endring av politiet ble fremmet for Stortinget 6. mars 2015 i Prop. 61 LS, 2014-2015 - Endring i politiloven mv. (Trygghet i hverdagen - nærpolitireformen). Reformen innebærer flere endringer i norsk politis struktur, organisering og arbeidsoppgaver. Blant annet er det vedtatt at antall distrikter skal reduseres fra å være 27 til å bli 12. Målet er å sikre tilstedeværelse av et kompetent og effektivt lokalt nærpolti der befolkningen er. Videre skal det utvikles gode fagmiljøer som er rustet til å møte dagens og fremtidens kriminalitetsutfordringer.²⁰

Bakgrunnen for politireformen var bred enighet om at politiet må endres, fordi samsendringene utfordrer politiet og stiller krav til en god polititjeneste. Regjeringen ønsker å overføre noen av politiets oppgaver helt eller delvis til andre aktører. Et eksempel er ønske om å overføre transport av varetektsfanger til Kriminalomsorgen. Et annet er å gi Statens vegvesen skiltmyndighet. Alle disse tiltakene og forslagene er med på å styrke det polisiære arbeidet andre etater gjør, noe som vil bli behandlet senere i oppgaven i pkt. 7.1.

Dette kapitlet er en organisatorisk fremstilling av de tre politidistriktene som informantene er ansatt ved. Alle tre distriktene er organisert ulikt, grunnet ulike størrelser på befolkning og areal. Dette fører også til at distriktene har forskjellige måter å håndtere radikalisme og voldelig islamisme på, noe som vil bli behandlet senere i oppgaven. I Oslo politidistrikt er det Koordinatoren som har fagansvaret og fungerer som en koordinator, i motsetning til radikaliseringskontaktene som jobber på lokalt nivå. Videre ble ekstremist forum i Oslo politidistrikt presentert. Distrikt 1 er arealmessig større enn Oslo politidistrikt og har radikaliseringskontakter på deltid, men det fremkommer at Koordinatoren i distrikt 1 klarer å gjøre mer enn Koordinator i Oslo. I tillegg til koordineringen, gjennomfører Koordinator i distrikt 1 bekymringssamtaler, er medlem i to forskjellige forumer, har ukentlig møter med PST og er en del av et beredskapsteam som stiller opp på 48 timers varsel. Distrikt 2 har flere titalls kommuner og politistasjoner, noe som gjør at det er vanskeligere å ha oversikt. Koordinatoren i distrikt 2 jobber

²⁰ Beredskapsdepartement, J.-o. (2017). "Fakta om nærpolitireformen." <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/kriminalitet-og-politi/innsikt/narpolitireformen/fakta-om-narpolitireformen/id2398894/>

derfor på en annen måte enn Oslo politidistrikt og Distrikt 1. Han sier at han jobber på *systemnivå*. Den største forskjellen fra de to øvrige distriktene, er at Koordinatoren i distrikt 2 har hovedbase i kommunenes lokaler, der han sitter med to andre. Det er styrker og svakheter knyttet til måten politidistriktene er organisert på, noe som vil komme frem senere i oppgaven. Dette kapitlet har også en historisk gjennomgang av mangfoldskontaktene og viktigheten av opprettelse av disse stillingene. Radikaliseringskontaktene opplyser at de har tett samarbeid med mangfoldskontaktene. Samarbeidet mellom mangfoldskontaktene og radikaliseringskontaktene vil bli behandlet under pkt.7.3.2. På slutten av kapitlet ble den nye reformen behandlet. Dette fordi den nye politireformen vil føre til endringer i norsk politi fremover, noe som kan påvirke radikaliseringskontaktene og koordinatorens arbeid. Blant annet blir koordinatorens stilling flyttet under Felles funksjonell enhet for forebygging ved Oslo politidistrikt. Dette vil ikke bli behandlet i oppgaven.

5 Kunnskap om årsaker til radikalisering og voldelig islamisme

I dette kapitlet vil kunnskap om årsaker til radikalisering blant radikaliseringskontaktene bli behandlet. Før jeg behandler hvilken kunnskap radikaliseringskontaktene har om årsakene til radikalisering, er det hensiktsmessig å gi en teoretisk gjennomgang av fremmedkrigere og islamistiske fremmedkrigere. Kapitlet inndeles derfor i to deler, den første delen, pkt. 5.1, er en teoretisk del om temaene fremmedkrigere og islamistiske fremmedkrigere. I andre del, pkt. 5.2, vil jeg presentere funn fra undersøkelsen om kunnskap om årsaker til radikalisering og voldelig islamisme blant radikaliseringskontaktene. Det kommer frem av min undersøkelse at kunnskapsnivået hos radikaliseringskontaktene og koordinatorene er ganske ulik. Noen temaer har radikaliseringskontaktene god kunnskap om, for eksempel årsakene til at man blir radikalisert, mens andre temaer er det lavere kunnskapsnivå hos radikaliseringskontaktene, for eksempel om moskeer. Kunnskap om moskeene vil bli behandlet under pkt. 7.1.2.

5.1 Fremmedkrigere og islamistiske fremmedkrigere

Punkt 5.1 består av tre underpunkter; historisk tilbakeblikk om fremmedkrigerne, islamistiske fremmedkrigere og om kunnskap om islam, muslimer og islamisme. De to første punktene er i hovedsak teoretiske, mens det siste punktet trekker frem funn fra undersøkelsen. Jeg velger å gi et teoretisk utgangspunkt først for å gi en kort oversikt over fenomenet som radikaliseringskontaktene jobber med.

5.1.1 Historisk tilbakeblikk - fremmedkrigere

For en tid tilbake ble en ung mann fra Odda rekruttert som fremmedkriger. Han var i begynnelsen av tyveårene og del av et radikalt miljø i Bergensområdet. Han var en innbitt idealist som brukte lørdagskveldene til å dele ut propaganda mens jevnaldrende var på fest. Da krigen brøt ut, var han blant de første som reiste, og det bare noen dager etter sitt eget bryllup. Vel framme kranglet han seg til den selvmorderiske oppgaven å kjøre ambulanse ved fronten. Selv etter at kona fødte barn her hjemme, nektet han å returnere. Han rakk å kjempe i ni måneder før han døde, hvorpå han ble hyllet som en martyr i sitt miljø her hjemme (Hegghammer 2014 s. 1).

Denne mannen het Oluf Minde, året var 1937 og landet var Spania. Milde var en av cirka 200 norske frivillige i den spanske borgerkrigen. Til tross for at rekrutteringen til krigen offisielt

var forbudt, fikk Spaniafarerne en viss folkelig støtte, særlig fra arbeiderbevegelsen. Tusenvis av mennesker møtte opp på kaia i Bergen for å ønske Spaniafarne velkommen hjem. I arbeideravisene ble de hyllet som “solide, trauste og håndfaste karer.” Det ble reist et monument på Birkelunden i Oslo i 1989 til minne om nordmenn som kjempet i Spania. De norske muslimene som nå kjemper i Syria, får neppe det samme ettermælet. Norske muslimske fremmedkrigere er en del av over 2.000 personer, et historisk høyt tall som får vestlige sikkerhetstjenester til å slå alarm om fremmedkrigerfenomenet (Ibid).

Fremmedkriger er privatperson som kjemper i en fremmed konflikt uten betaling. Denne definisjonen av en fremmedkriger består av fire elementer som skiller fremmedkrigere fra andre aktørtyper. Det første er at de er privatpersoner, altså er de ikke utsendte soldater. Det andre elementet består i at de kjemper i et land som ikke er deres eget; de er således ikke vanlige opprørere. Det tredje innebærer at de kjemper innenfor et konfliktområde, og er dermed ikke internasjonale terrorister. Det fjerde og siste elementet er at de er ideologisk motiverte, noe som skiller de fra leiesoldater (Ibid; Lia og Nesser 2014, s. 400). De frivillige føler en sterk tilhørighet til en konfliktaktør i utlandet. Fremmedkrigere reiser ut for å hjelpe folkegrupper de ser på som sine egne, fremmedkrigere må derfor forstås som *altruister* (Hegghammer 2014, s. 2).

5.1.2 Islamistiske fremmedkrigere

Jeg har full forståelse for at folk velger å dra. Hvis du er en syrer sjøl og ser på hva slags blodbad som foregår der, da tenker du “fy faen, det kan jeg ikke sitte å se på.” Hvis jeg som nordmann sjøl, hadde bodd i USA og hadde sett folk dø i Norge... hadde jeg sikkert følt det samme sjøl. Men når det begynte å bli terrororganisasjoner som da meldte seg inn i den kampen der nede som Al-Qaida og IS, da blir det på en måte et helt annet aspekt (Radikaliseringkontakt Mats).

De islamistiske fremmedkrigerne har siden 1980-tallet utgjort den klart største og mest synlige underkategorien fremmedkrigere på den internasjonale arenaen. Når muslimer fra Sverige eller Jordan reiser til Syria for å krige er det fordi de identifiserer seg sterkt med de pan-islamske ideologifelleskapet; et felleskap der alle sunnimuslimer er ett folk, og der muslimer i andre land er brødre. I dette fellesskapet føles også en plikt til å hjelpe sine brødre militært (Hegghammer 2014, s. 3).

Det finnes utenlandske frivillige i nesten alle væpnende konflikter i den muslimske verden siden 1990. Imidlertid har antallet fremmedkrigere variert mye; fra noen titalls personer til

mange tusen. I Afghanistan, Bosnia og Irak deltok cirka 20.000 mennesker over en tredveårsperiode. De fleste av disse reiste fra land i Midtøsten og Nord-Afrika, mens europeiske muslimer utgjorde en liten andel; muligens cirka 1.000 personer tilsammen (Ibid). Til tross for at fenomenet islamistiske fremmedkrigere har vokst kraftig siden Afghanistan-krigen på 1980-tallet, har norske islamistiske fremmedkrigere vært relativt få før 2011. Det foreligger lite data, men trolig var det bare noen få titalls personer mellom 1990 og 2010, fordelt på destinasjoner som Afghanistan, Kashmir, Irak, Tjetsjenia og Somalia. Etter borgerkrigen i Syria og fremvekst av gruppen Profeten Ummah har fremmedkrigervirksomheten økt betydelig (Lia og Nesser 2014, s. 400-402).

5.1.3 Kunnskap om islam, muslimer og islamisme

... hvis jeg skal definere islam så har jeg ikke kompetanse til det, men det tenker jeg er en ren trosretning, en religion som vi har et par titusener av i Norge og veldig...veldig få av de kommer jeg i kontakt med. (Radikaliseringskontakt David).

Blant alle ni informantene var det kun to radikaliseringskontakter som uttrykkelig oppgir at de har detaljkunnskap om islamsk historie, de ulike lovskolene, de to hovedretningene shia og sunni og bakgrunnen for disse. Ingen av informantene ble direkte stilt spørsmål om hva de vet om begrepet islamisme, mens de ble stilt spørsmål om hva de vet om voldelig ekstremisme. Alle radikaliseringskontaktene har god oversikt over hva voldelig ekstremisme er.

Selv om ingen av radikaliseringskontaktene ble spurt direkte om definisjonen av islamisme, og at det kun er to av ni radikaliseringskontakter som oppgir å ha noe mer kunnskap om islam, mener jeg at det er gode holdepunkter for å trekke den slutningen at ingen av radikaliseringskontaktene har en klar definisjon på hva begrepet *islamisme* er. Jeg begrunner dette ut fra min egen kunnskap og erfaring.

Som tidligere nevnt, vil jeg mene at jeg har god kunnskap om islam og islamsk historie. Til tross for det, var selve definisjonen på begrepet islamisme ukjent for meg. Ettersom media og internett bruker islamisme om terrorister, trodde jeg at islamisme hadde noe med terrorisme å gjøre. Jeg vil hevde at det er flere i befolkningen som har den samme oppfatningen av begrepet islamisme som jeg hadde, til tross for at det trolig finnes en del kunnskap om hva islam er, hvem muslimene er, hvor de kommer fra og så videre. Som det fremgår av radikaliseringskontakten David sitt sitat over, er det ganske klart for radikaliseringskontaktene at islam ikke har noe med ekstremisme å gjøre. Likevel har det en sammenheng. Dette har jeg vært kort inne på tidligere i oppgaven.

Det finnes solid litteratur som tar opp temaene islam, muslimer, islamisme og ekstremisme. I Norge har vi Tore Bjørge (2011), Petter Nesser (2010), Kari Vogt i (1995) og (2007), Lars Akerhaug (2013) og Thomas Hegghammer (2014) – for å nevne noen. Alle disse har, i tillegg til mange flere, bidratt til å øke kunnskap om temaene. Imidlertid hersker det mye forvirring, usikkerhet og lite kunnskap om *variasjonene* i begrepene. Bare man ser på ulike diskusjonsforum på internett, ser man det store mangfoldet av ulike oppfatninger og feiltolkninger av disse begrepene.

Mange moderate muslimer tar avstand fra det stadig voksende islamistmiljøet. Blant de radikale muslimene deles det hele tiden mellom “oss” og “dem.” Du er enten muslim, eller så er du vantro (Akerhaug 2013, s. 119). Skille mellom “oss” og “dem” eller “vi” og “de andre” brukes når man skal definere grensene for tilhørighet og identitet. Det er et motsetningsforhold mellom moderate muslimer og de radikale ved at de radikale kaller seg selv for mujahedin (de som kjemper på Guds vei) eller muwahhidin (de som bekjenner seg til en Gud) (PETs rapport 2016, s. 5).²¹ I august 2016 erklærte leder for organisasjonen Islam Net, Fahad Qureshi, *jihad*²² mot liberale norske muslimer. Dette viser at selv i en gruppe som tilsynelatende kan virke som en homogen gruppe, finnes det et stort mangfold. Mangfoldet blant muslimer skyldes blant annet utbredelsen av islam geografisk sett, de ulike retningene innenfor islam og de ulike lovskolene. Når det finnes så mange ulike muslimer fra ulike kulturer og land, er det problematisk å sette alle muslimene i en bås og å snakke om muslimer som en gruppe. Oppgavens hovedtema er ikke hva en muslim er eller hva islamisme er, men jeg mener likevel at kunnskap om muslimer og islamisme er viktig når man som radikaliseringskontakt skal jobbe med radikaliseringskontakt blant det store mangfoldet av muslimer.

Til tross for at det finnes en klar teoretisk definisjon på hva en muslim er, vil det å være en muslim ikke alltid være like klart. Å være muslim er en personlig egenskap; en muslim er en som bekjenner seg til religionen islam, og ha tro på Allah – den ene Gud. Imidlertid blir begrepene muslim og islamist brukt om hverandre i dagliglivet og mange forbinder muslimer med islamister. Begrepet islamist har videre fått en negativ betydning. Mange forbinder islamisme eller islamist med vold og IS (Den islamske stat, også kjent som den islamske stat i Irak og Levanten).²³ Et eksempel på dette er da Tyrkias president Recep Tayyip Erdogan, under et

²¹ PETs rapport (2016). “*Militant islamistisk radikaliserings*.” <https://www.pet.dk/Publikationer/~media/VTD%202016/20160428Militantislamistiskradikaliseringspdf.ashx>.

²² Jihad oversettes ofte som “hellig krig,” noe som ikke er helt dekkende oversettelse. Jihad har flere betydninger i islams troslov. Koranen betegner jihad dels som fredelig innsats og dels krigføring eller væpnet forsvar av islamsk territorium (Vogt 2007, s. 85-87).

²³ Den islamske stat ble opprettet 29. juni 2014 under ledelse av irakeren Abu Bakr al-Bagdadi. IS er den siste av flere terrororganisasjoner som har røtter tilbake til 1999 (Arntsen 2016, s. 7).

møte mellom Tyrkia og Tyskland, ble opprørt fordi den tyske statsministeren Angela Merkel brukte ordet “islamistisk terror.” Erdogan sa at begrepet “islamistisk terror” sårer muslimer. Han mente at islam betyr fred, og at islam og terror ikke har noe med hverandre å gjøre. Tyskland svarte med at det er en forskjell på islam og islamist og at de gjør alt de kan for at muslimer i Tyskland har religionsfrihet.²⁴ Dette viser at det hersker forvirring om begrepene muslim, islam og islamisme sågar blant statsledere.

Begrepet islamist i seg selv er ikke negativt. En islamist er en som følger islamisme. Islamisme er en politisk ideologi som vil prege samfunnet med islamistiske verdier. I forskningslitteraturen brukes begrepet parallelt med fundamentalisme og politisk islam. Felles for islamistiske bevegelser og politiske partier er et overordnet ønske om samfunnsbygging. Det karakteristiske er tanken på å opprette “den islamske staten,” det vil si en stat hvor *sharia* - islamsk lov - legges til grunn for politisk, sosialt og kulturelt liv. Et annet trekk er skarp kritikk av Vestens politiske og kulturelle dominans og av den økonomiske verdensorden. “Det islamske alternativet” fremheves som en løsning i verdensmålestokk. Islamister vil hevde at islam står for et universelt gyldig, rasjonelt og utviklingsdyktig “system” eller “orden” (al-nizam al-islami) åpenbart gjennom Koranen (Vogt 2007, s. 112-113).

I Norge har de ekstreme islamistiske trusselaktørene et sammensatt fiendebilde. De fleste støtter ISIL og Al Qaida, og anser de vantro som legitime mål. Ifølge PSTs trusselvurdering fra 2017 vil ekstreme islamister i Norge fortsette å hylle ISILs handlinger i Syria og Irak samt i Vesten (PST trusselvurdering 2017, s. 13). Mange islamister har også reist til Syria for å bidra på sin måte.²⁵ Etter fremveksten av Profetens Ummah og utbruddet av Syria-konflikten har det vært en mangedobling av antallet fremmedkrigere fra de foregående årene til sammen. Ifølge flere kilder skal mellom 50–70 norske muslimer ha reist til Syria (Lia og Nesser 2014, s. 402). Erlend Ofte Arntsen skriver også om mange av disse i boka “Fremmedkrigerne,” hvor menn fra Lisleby i Fredrikstad valgte bort livet i Norge for å kjempe for Den islamske staten (IS).

²⁴ Lund, R. E. (2017). “Merkel ber Erdogan respektere demokratiet.” Møtet mellom Tyrkias president Recep Tayyip Erdogan og Tyskland statsminister Angela Merkel i starten av februar 2017 gikk blant annet ut på å diskutere flyktningeavtalen mellom Tyrkia og Tyskland. http://www.altaposten.no/lokalt/NTB/NTB_utenriks/2017/02/02/Merkel-ber-Erdogan-respektet-demokratiet-14155329.ece

²⁵ Akerhaug, L. (2012). “Rekrutterer norske muslimer til krig.” <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/syria/rekrutterer-norske-muslimer-til-krig/a/10062276/>

5.2 Kunnskap om årsaker til radikaliseringsprosessen og voldelig islamisme

I denne delen vil jeg se på hvilken kunnskap radikaliseringskontaktene har om *årsaker* til at man blir en radikal islamist og om *radikaliseringsprosessen*. Det finnes mange solide kilder i form av teori og empiri som gjelder temaet “årsaker til radikaliseringsprosessen.” Eksempler på teori er PSTs radikaliseringsrapport (2016), Ranstorp (2010) og Wiktorowicz (2005). I det følgende vil jeg gi en oversikt over disse årsakene. Formålet er ikke “å ramse opp” årsaker til radikaliseringsprosessen, men å vise hvorvidt radikaliseringskontaktene i undersøkelsen har kunnskap om disse.

Jeg vil bruke to bøker som omhandler temaet islamisme. Den første boka er “Fremmedkrigerne – fra norsk småby til den islamske staten (IS)” av Erlend Ofte Arntsen. Boka vil bli omtalt som “Fremmedkrigerne” og handler om tre kamerater fra Lisleby i Fredrikstad som dro ned til Syria. Det var totalt elleve menn som reiste fra Fredrikstad til borgerkrigen i Syria. Ofte Arntsen har intervjuet venner og familie til disse og kartlagt Østfoldbyens jihadistnettverk. Temaer han tar opp er; hvem disse var, hvorfor reiste de og hva var det som skjedde med dem. Han skriver også om faktorer i barndommen som kan ha hatt påvirkning. Den andre boka jeg vil bruke er boka til Ed Husain “Islamisten- hvorfor jeg ble med i den radikale islamistbevegelse, hva jeg opplevde og hvorfor jeg forlot den.” Boka vil bli omtalt som “Islamisten” videre i oppgaven. Husain skriver om sine opplevelser fra da han som en 16 år gammel gutt ble med i en islamistisk fundamentalistisk gruppe i London, hvorfor disse ekstreme miljøene appellerer til unge muslimske menn og hvordan han kom seg ut av denne gruppen.

Bøkene er valgt for å gi oppgaven ytterligere perspektiv og belyse tankene til personer som blir radikaliseret. Faktorene som fremkommer i bøkene, for eksempel utenforskap, identitetskrise, manglete tilhørighet og så videre, er årsaker som mine informanter fremhever i undersøkelsen. Jeg ønsker å knytte dette sammen, slik at oppgaven gir et mer helhetlig bilde av bakenforliggende kunnskap hos radikaliseringskontaktene.

5.2.1 Multietnisk fenomen

PSTs radikaliseringsstudie (2016) beskriver(r) radikaliseringsprosessen i Norge som et multietnisk fenomen, preget av menn med lav utdanning og løs tilknytning til arbeidslivet. Mange har en kriminell bakgrunn og en voldshistorikk før de blir radikaliseret” (PST trusselvurdering 2017, s. 13).

Mange av de radikalisererte personene har vært involvert i straffbare forhold før de ble radikaliseret. Majoriteten er registrert med relativt mange forhold i straffesaksregisteret. Imidlertid er det store forskjeller på menn og kvinner; 68 % av mennene har vært mistenkt, siktet eller dømt

for kriminalitet før radikaliseringsstidspunktet²⁶, mens dette gjelder bare 31 % av kvinnene (PST rapport 2016, s. 9).

Radikaliseringkontakt Lars forteller at de som er i faresone for å bli radikalisert, har ofte hatt utfordringer i barndommen. For disse vil religion tilby en form for trygghet, samhold og rammer. Man opplever miljøet som et godt sted, samtidig er man sårbar og lett påvirkelig. De som blir mest ekstreme kan også være de som har vært veldig ekstreme før de ble islamister, for eksempel vært bort mye vold/grov kriminalitet og de har kanskje behov for å ta det ut på et vis. For de radikaliserte personene som er registrert med få forhold, er det i hovedsak snakk om kriminalitet av alvorlig karakter. Disse tallene synliggjør at fenomenet ekstrem islamisme i Norge tiltrekker seg menn med kriminalitetshistorikk. Kriminalitetsforskning viser at mange med en slik historikk kommer fra vanskeligstilte familier med en rekke sosiale og økonomiske problemer (Farrington og Welsh i Bjørge 2015, s. 30). Også Thomas Hegghammer beskriver medianfremmedkrigeren fra Europa som en mann i begynnelsen av 20-årene, med familiebakgrunn fra et ikke-vestlig land og med forbindelser til et islamistmiljø. Mange opphavsland og etnisiteter er representert, men de fleste har familiebakgrunn fra Nord- Afrika, Sør-Asia og Midtøsten. Flesteparten av disse tilhører den nedre halvdel av inntektsskalaen; noen er arbeidsledige, mens andre har et kriminelt rulleblad. Imidlertid mangler det data for å si nøyaktig hvordan de skiller seg sosioøkonomisk fra muslimer som ikke reiser ut (Hegghammer, s. 4).

Når vi ser på vår egen statistikk og hvem vi jobber med kontra hva vi leser av statistikk fra etterretning fra andre land, kommer det frem at i andre land er det ganske mange velutdannet og yrkesaktive og ressurssterke folk som også blir radikalisert. Det ser ut som at de som ikke har fullført videregående, de som har hatt problemer relasjonelt i egen familien, vært involvert i kriminalitet fra før og en del rusavhengighet, at det er de som har blitt radikalisert i Norge. De er på en måte litt lavere på ressurs skalaen enn i Frankrike Belgia, Tyskland, og England (Radikaliseringkontakt David).

Slik radikaliseringkontakt David beskriver, er ikke alle fremmedkrigere arbeidsledige eller kriminelle med lav sosialøkonomisk status. Et godt eksempel er Ed Husain i boka "Islamisten." Husain kom fra en velutdannet familie, som var bosatt i London og han gjorde det bra på skolen. Radikaliseringkontakt David mener at vi lever i et samfunn hvor det er en "main-stream" -tanke; at "sånn skal det gjøres." Han fremhever et eksempel på at det forventes at man velger allmenne fag på videregående og ikke yrkesfag. Man skal inn i "et trakt av det normale". En

²⁶ Med radikaliseringsstidspunkt mener PST et årstall hvor de har informasjon om at familie, PST eller offentlige etater har uttrykt bekymring fordi de har observert et vendepunkt de ekstreme islamistiske ideer og/eller omgangskrets har påvirket personens levemåte (PSTs radikaliseringsrapport 2016, s. 3).

del mennesker klarer ikke dette og i opposisjon mot alt det vellykket og det som er innafor, trekker man kanskje veldig langt ut” (Radikaliseringskontakt David). I boka fremmedkrigere skriver Arntsen at i Fredrikstad snakket alle om “Glemmen-elever og “Fredrik-elever”. Fredrik-elevene var de som startet på allmennfag på Fredrik II videregående skole og var skoleflinke. Glemmen-elevene var de som enten ikke hadde karakter nok til å klare seg på Fredrik II eller de som begynte på yrkesfag på Glemmen videregående skole (Arntsen, 2016, s. 70). Det var elever fra Glemmen skole som dro til Syria.

Alle radikaliseringskontaktene har god kunnskap om og forteller at de viktigste årsakene til radikalisering er først og fremst utenforskap. Andre faktorer som radikalisering kontaktene trekker inn er lite interesse for skolen, dårlig integrering og lite sosialt nettverk. Radikalisering kontakt Emil sier at det å ikke føle seg nyttig eller å ikke ha funnet sin greie, er andre faktorer som kan forklare hvorfor en blir radikalisert.

5.2.2 Social movement theory

“Social movement theory” går ut på at radikalisering oppstår i sosiale interaksjoner i lukkede grupper, hvor tilknytninger, påvirkning og indoktrinering gradvis endrer individets verdenssyn. Social movement theory er en gruppeteori hvor vennskap og felleskap står sentralt. Gruppeteoriene går på mange måter inn på nettverksteorier. Sosiale bånd er avgjørende faktorer i forbindelse med voldelig radikalisering og i forbindelse med at ekstreme islamister skal utvikle seg til effektive terrorister. Gruppens egendynamikk er viktig for rekruttering til gruppen og for en voldelig radikalisering av medlemmene (Wiktorowicz, 2005, s. 15).

I boka ”Islamisten” forteller Ed Husain hvordan han som en skoleflink gutt, oppvokst med foreldre som tilhørte Sufi- islam²⁷, ikke lenger trivdes på skolen. Han gikk på Sir William Burrough School i London, en kjønnsblandet skole. Da han skulle begynne på videregående skole, ble han sendt til Stepney Green School, som var ren gutteskole. Husain skriver: “Det første året på den skolen var det verste i hele mitt liv. Jeg var dypt ulykkelig og hadde nesten ingen venner. Det meste av tiden gikk jeg og snakket lavt med meg selv” (Husain 2009, s. 18). Videre skriver han:

På skolen ble jeg mer og mer en outsider. Klassekameratene hadde fått høre at faren min var nær disippel av en vismann fra Fultholy, og nå ble jeg oppfattet som en grubler og bokorm med nære forbindelser til en utgammel

²⁷ Sufisme er betegnelse for den islamske mystikken. Sufismen oppstod i dagens Irak på 600 tallet og det sentrale budskapet er gudskjærighet (Vogt s007, s. 56-57).

pir som reiste omkring i England sammen med noen håpløst gammeldagse og religiøse mennesker (Ed Husain 2009, s. 31).

Han ble kjent med en gutt som han kalte for broder Falik. Broder Falik var en “god muslim” fordi han ba regelmessig, var medlem i Young Muslim Organisation (YMO) og tilbrakte mye av fritiden på å organisere tilsetninger i Øst Londons moske.

Sammen begynte vi å anta en ny identitet: vi var unge, muslimer, lærelystne og født i London. Vi var ikke immigranter og ingen av oss hadde noen forståelse for mentaliteten til de av våre likemenn som mintes livet i landsbyene sine i Bangladesh – og vi hadde heller ikke noe overs for bollywoodheltinner (Husain 2009, s.35).

Ofte vil de gruppene som befinner seg i yttergrensene, stå med åpne armer og tilby deg rette veien, beskyttelse og venner. Det er ganske lik gruppementalitet som høyreekstremister og gjengmiljø (Radikaliseringkontakt Karl). Radikaliseringkontakt Lars mener at det er summen av flere faktorer som gjør at man kan bli radikalisert. Hva for eksempel media skriver om USAs krigføring, vil ikke være like sterk som det at din bestevann som går i moskeen. Den nære påvirkningen vil være sterkere enn den fjerne.

5.2.3 Kunnskap om prosessen

(jeg)... tror ikke at man går fra ingenting til å være full radikalisert, jeg tror det handler om en prosess. Man kaller jo denne tunnelen radikaliseringstunnelen og begynner jo å gå lenger og lenger, og til slutt så er man egentlig for langt (Radikaliseringkontakt Lars).

I den eksisterende forebyggingslitteraturen er det relativt bred enighet om at radikalisering er en prosess (se for eksempel Bjørge og Gjelsvik 2015 s. 15; Precht 2007, s. 6; Handlingsplan 2014, s. 7; PSTs radikaliseringsrapport 2016, s. 3). Ulike forskere benytter ulike radikaliseringsmodeller for å beskrive et forløp som består av flere trinn fra et enkeltindivid starter en radikaliseringsprosess frem til man er villige til å bruke vold.

Radikaliseringkontakt David snakker om “push og pull” faktorer. Disse faktorene går ut på hva som dytter en person inn i den såkalte radikaliseringstunnelen og hva som trekker en ut på den andre siden. Det kan være et trosspekt, for eksempel sunnimuslimer som ønsker å kjempe for andre muslimers sak. Konspirasjonsteorier om USA og Vesten mot muslimer er mange og bidrar til å “pushe” en lengre inn i tunnelen. Det kan også være andre avgjørende faktorer som bidrar til at man blir “pushet” inn i tunnelen, for eksempel at en person har fått avslag fra NAV, avslag på asylsøknaden eller at det har vært en hard pågripelse fra politiet. “De

er ikke onde mennesker, men når håpet om et godt og normalt liv blir borte, er veien kortere til å finne andre ting å brenne for” (Radikaliseringkontakt David).

Radikaliseringkontakt Mats mener at mye av prosessen skjer i hjernen; inntrykk fra media i forbindelse med hvordan det står i verden gjør at man danner seg et fiendebilde av “de andre.” Dette skjer i tillegg til at man kommer i kontakt med ekstreme miljøer og at dette er “et samspill for å komme på ekstremistsporet.” Radikaliseringkontakt Karl forteller at man lever i en sårbarhet, man er småkriminell og mangel på troen på fremtid er med på å dytte inn i radikaliseringssporet. I tillegg får man masse informasjon via internett; man ser enorme lidelser. Man sitter og tar imot masse informasjon uten at noen stiller kritiske spørsmål rundt dette. I en studie utført av Politihøgskolen om forebygging av radikalisering på internett konkluderes det med at det er “forholdsvis sikkert” at “betydningen av sosiale medier for rekruttering og radikalisering hittil har vært undervurdert” (Sunde 2013, s.10). Radikaliseringkontakt Lars sier at media vil alltid spille en rolle. Man blir ikke ekstremist ved å kun se på de bildene fra Midtøsten, det er summen av alt som bidrar til at man kommer på ekstremistsporet. Alle radikaliseringskontaktene snakker om at radikaliseringsprosessen skjer gradvis. Noen kaller det for radikaliseringssporet, andre kaller det radikaliseringsstunnel.

5.2.4 Ytre påvirkningsfaktorer

Ytre påvirkningsfaktorer er faktorer som kan bidra til at man bli radikalisert. Med ytre påvirkningsfaktorer sikter jeg til hendelser i lokalsamfunnet, storsamfunnet og nasjonal og internasjonal politikk. Dette må ses i sammenheng med en hel befolkning, religiøse grupper eller minoritetsgrupper. Opplevd eller annen reell undertrykking av ulik art viser seg å være en av mange faktorer i radikaliseringsprosessen. USAs “krig mot terror” og andre lands krigføring i den muslimske verden har skapt sinne og frustrasjon hos mange. Radikaliseringkontakt Mats sier at “jeg tror ikke noen er født ekstremister.” I følge PSTs trusselvurdering (2017) kan flere faktorer utløse støttevirksomhet, angrepsplanlegging og radikalisering av sympatisører blant ekstreme islamister i Norge. For mange vil motivasjonen være militære konflikter der ekstreme islamistiske organisasjoner er part i konflikten. Norsk militær tilstedeværelse er en annen faktor. I tillegg ser man at medlemmene i radikaliserede islamistmiljøer provoseres av debatter og handlinger de ser på som krenkelse av islam og muslimer (PSTs trusselvurdering 2017, s. 14).

Radikaliseringkontakt Mats forteller at han på en måte forstår de som ser på sine fedreland bli bombardert. For eksempel når en syrer ser på krigshandlinger i Syria og sier at han trolig hadde reagert dersom han hadde bodd i annet land og hadde sett at Norge hadde blitt

bombardert. Radikaliseringskontakt Karl sier at det som skjer ute i verden blir vist frem i vanlige og sosiale medier. Det fremkommer mye lidelse og ødeleggelser. De som sitter hjemme og ser på, tar imot all den informasjonen uten å være kritiske. Disse personene *Googler* og søker videre inn på disse terrorgruppene, som bekrefter det personene spør om. For eksempel ”blir mange drept i Syria og ingen vil hjelpe til?” Da får man som regel et bekræftende svar, det blir et slags *ekkokammer*.

5.2.5 Ideologisk påvirkning

Jeg... har ikke lyst til å knytte islam til hva jeg jobber med daglig, fordi jeg jobber ikke med islam. Men hvis man tenker på det som betegnes som voldelig islamisme, så er jo det en av *-ismene* som vi kanskje burde se på... jeg må si at HX- det høyre ekstreme - er nok minst like høyt på raden i Oslo. Men i forhold til hvis jeg skal definere islam, så har jeg ikke kompetanse til det. Jeg tenker det er en ren trosretning (Radikaliseringskontakt David).

Det er uklart hvilken betydning religion har for voldelig radikaliseringsprosesser. Studier utført av Sageman og Bakker viser at de fleste personene var blitt mer religiøse før de ble rekruttert til ekstreme grupper (Bakker i Coolsaet 2008, s. 78). I boka “Fremmedkrigerne” fremkommer det at alle de som reiste hadde en eller annen form for tilknytning til islam; noen var muslimer fra før, i form av at de kom fra land hvor islam var utbredt, andre konverterte til islam før de reiste (Arntsen, 2016, s. 10-15). Studier av radikaliseringsprosesser viser at de ulike fasene en person gjennomgår, har med religion og religiøs utøvelse å gjøre. Garnstein-Ross og Grossman (2009) lister opp seks ulike faser i den voldelige radikaliseringsprosessen. De fem første av disse er knyttet til religion i form av religiøs fortolkning, religiøse autoriteter, forholdet mellom islam og Vesten, religiøs toleranse og et behov for å forkynne egen religiøs forståelse (Garnstein-Ross og Grossman 2009, s. 7-8). Tomas Precht (2007) fant på sin side at selv om religion spilte en viktig rolle, var den ikke avgjørende. For mange var den mer et middel for å oppnå andre mål (Precht 2007, s.83-85).

Til tross for at det kan virke som voldelig islamisme har noe med islam å gjøre, viser PSTs radikaliseringsrapport at det ikke er den vanlige muslimske ungdommen eller konvertitten som står i fare for å bli rekruttert til voldelig islamisme i Norge (PSTs radikaliseringsrapport 2016, s. 11). Det er som nevnt tidligere hovedsakelig personer som synes å ha hatt en særlig problematisk barndoms- og ungdomstid med tilpasningsvansker, rus og kriminalitet, som er i faresonen. Grunnet lav utdanning har disse dårlige utsikter til å få arbeid. Derfor kan det tenkes at religionen har en større betydning som identitetsskaper for disse personene. Imidlertid er det

andre faktorer som spiller inn i radikaliseringsprosessen. Mark Sagemans (2004) studier av jihadister viste at sosiale bånd spilte viktig rolle i radikaliseringsprosessen (Bakker i Coolsaet 2008, s. 72). Nesser (2010) argumenterer også for at det politiske aspektet er mer vesentlig i rekrutteringsprosessen enn det religiøse (Nesser i Ranstorp 2010 s. 88). Professor Robert Pape²⁸, som i 2005 publiserte sine forskningsresultater fra analyse av samtlige selvmordsaksjoner i perioden 1980 til 2003, viser at motivasjonen for selvmordsaksjoner som regel ikke er av religiøs art. 95 % av tilfellene til terroraksjonene ble utført som en respons på militær okkupasjon, hvor formålet var å tvinge den okkuperende makten til å trekke tilbake militære styrker.²⁹

Radikaliseringskontaktene i min undersøkelse hadde ikke fokus på religionens betydning for personer som er i en radikaliseringsprosess. Bakgrunnen for dette kan forklares på to måter; den ene er at radikaliseringskontaktene ikke har nok kunnskap om religionens betydning for islamister. Den andre forklaringen kan være at radikaliseringskontaktene ikke fikk muligheten til å svare på eller problematisere dette, ettersom det ikke ble stilt konkret spørsmål om dette.

5.2.6 De usynlige søstrene

I de fleste muslimske-og arabisktalende land blir kvinner omtalt som *søstre*. Det innebærer ikke nødvendigvis noe mer enn at man har en respekt og tillitt eller lojalitetsforhold til hverandre som man har til sin søster. Imidlertid har disse kvinnene - søstrene - fått noe mindre oppmerksomhet i debatten om radikalisering og voldelig islamisme. Syriafarerne fra Østlandet var i hovedsak unge menn som på ulike måter hadde tilknytning til islamistmiljøet på Østlandet. Noen kvinner hadde også reist til Syria for å bli jihadistbruder (Arntsen 2016, s. 22). Likevel omhandlet diskusjonen i min undersøkelse for det meste om menn som blir radikalisert. Dette skyldes hovedsakelig to ting; den ene er at jeg hadde mindre fokus på kvinner som radikalisererte personer. Den andre var at radikaliseringskontaktene hadde lite erfaring med kvinner som er i en radikaliseringsprosess.

Radikaliseringskontakt Lars tror ikke at *selve radikaliseringsprosessen* skiller på kjønn, men at prosessen er noe annerledes for kvinner, fordi de er vanskeligere å oppdage. For eksempel kan kvinner ikke få langt skjegg. Imidlertid kan disse kvinnene eller jentene plutselig begynne å bruke hijab og begynne å gå mer i moskeen. I enkelt tilfeller kan man se at noen av

²⁸ Robert Pape er professor i statsvitenskap ved Universitetet i Chicago med spesialisering i internasjonal sikkerhetssaker. <https://news.uchicago.edu/tag/robert-pape>.

²⁹ Robert Pape; <http://chicagopolicyreview.org/2015/05/05/myth-busting-robert-pape-on-isis-suicide-terrorism-and-u-s-foreign-policy/>

jentene tilbringer mer tid i moskeen enn det de gjør hjemme. Moskeen oppfyller et behov, den dekker noe og gir trygghet. Radikaliseringskontakt Lars viser her til det han har sagt tidligere om at den nære påvirkningen vil være sterkere enn den fjerne, se pkt. 5.2.2 om Social movement theory. Lars forteller videre at dersom flere venninner er i samme prosess, kan dette bidra til å forsterke prosessen. I slike tilfeller vil politiet ha store fordeler av å ha kvinnelige radikaliseringskontakter. Han forteller videre at han møter ganske mange unge jenter som har hatt trøblete oppvekst som søker til islam og han tror dette kan skape utfordringer i fremtiden.

Et interessant faktum er at det er over hundre kvinner som har reist til Syria, deriblant flere fra Norge. Totalt sett er det riktignok bare en liten andel, men denne andelen er større enn i tidligere kontingenter. Det kan skyldes at det er enklere å reise, men det kan også skyldes en normendring i islamistmiljøene – om man vil kalle det, en slags islamistisk kvinnefrigjøring (Hegghammer 2014, s. 4). I 2013 forlot to søstre, på henholdsvis 16 og 19 år, sin familie i Bærum for å slutte seg til IS. Den 6. februar 2017 kunngjorde PST at det åpnes for etterforskning av de to søstrene. PSTs informasjonsrådgiver Martin Bernsen, sa at det skal etterforskes at om de har deltatt i en terrororganisasjon.³⁰

Radikaliseringskontaktene har ulik erfaring med jenter eller kvinner som blir radikalisert. Fire av totalt syv radikaliseringskontakter i Oslo politidistrikt forteller at de har ingen erfaring med jenter som blir radikalisert. Radikaliseringskontakt Mats tenker at jentene ofte blir glemt i debatten om radikalisering, men at det er cirka 90 % menn og 10 % kvinner som han møter i sitt arbeid mot radikalisering. Han forteller at han er kjent med at det var tre jenter i hans krets som dro til Syria. Forut for jentenes avreise, var det flere ting som pekte i retning av at de var på radikaliseringssporet; det var mange bekymringer fra skolen, barnevernstjenesten og utekontakten. Mats hevder at hva som gjorde at politiet ikke reagerte kan skyldes flere ting; blant annet at man var mindre bekymret fordi de var jenter og fordi de var mindre synlige i sosiale medier. At det fokuseres mer på gutter og menn i en radikaliseringsprosess, bekreftes også av radikaliseringskontakt Emil.

Radikaliseringskontakt Christian forteller at han jobbet med en jente som dro til Syria og sier at jentene “kanskje er flinkere til å lure oss, fordi de ikke samme behov for å tøffe seg som gutta.” Koordinator i distrikt 2 forteller at de vet for lite om det som skjer blant kvinnene i de muslimske miljøene. Ofte har menn et større behov for å vise seg frem i sosial medier, gjerne avbildet med våpen. I følge Politihøgskolens forskningsrapport om forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme på internett (2013), fremkommer det at internett reduserer

³⁰ Zaman K. (2017). “Søstre fra Bærum etterforskes for terror-deltakelse.” <http://www.tv2.no/nyheter/8910706/>

avstanden mellom tanke og handling. Gjennom sosiale medier, er det kort vei fra tanke til å bli medlem av et ekstremistisk forum. Deltakelse og spredning av hatefulle ytringer på slike fora, kan sies å ha “identitetsbyggende effekt som ekstremist” (Sunde 2013, s. 10). Dette stemmer med Redd Barnas rapport fra 2013 om ungdommenes nettvett; “Tilgjengelige, tøffe og trygge?: forebygging av kriminalitet på° internett.” Det fremkommer i rapporten at gutter og jenter er like aktive på internett, begge kjønn er opptatte av å være tilgjengelige, sosiale og oppdaterte. Samtidig antydes det, både fra ungdommene og de voksne respondentene i undersøkelsen, at det er klare kjønnsforskjeller i atferden på nettet. Mens jenters konflikter på nett ofte sammenblandes med kjæresteuenigheter, sjalusi og “bitching“, er det for guttene en annen kjønnsmessig agenda; “Blant guttene dreier det seg mer om trusler om vold” (Berggrav & Hegg 2013, s. 6-8). Dette bekrefter det radikaliseringskontaktene sier, at guttene har større behov for å tøffe seg og bruker internett og sosiale medier til å vise seg frem.

At det er mest fokus på gutter/menn i arbeidet mot forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme, stemmer med funnene i undersøkelsen. Dette kan forklares med at gutter/menn tiltrekker seg mer oppmerksomhet i sosiale medier, fordi de ofte har meninger/holdninger som støtter vold og er avbildet med våpen. Radikaliseringskontaktene har god kunnskap om årsakene til at en person blir radikalisert. Flere radikaliseringskontakter viser en form for forståelse for hvorfor noen velger å bli ekstreme. Dette er ikke det samme som å si at radikaliseringskontaktene legitimerer islamistenes bruk av vold eller tankegang. At radikaliseringskontaktene klarer å forstå hvilke mekanismer som påvirker en ekstremist, vil bidra til at de klarer å utføre arbeidet sitt på en bedre måte.

6 Samtale som arbeidsmetode

6.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg behandle bekymringssamtale som en av politiets metoder ved det forebyggende arbeidet mot radikaliserings- og voldelig ekstremisme. Før dette behandles, skal jeg gi en kort oversikt over hvilke roller eller funksjoner en person kan ha når han er i radikaliserings-sporet. Hvilke arbeidsmetoder politiet kan ta i bruk i arbeidet mot radikaliserings- og voldelig ekstremisme, avhenger av hvor i radikaliserings-sporet en person er. Til slutt i kapitlet vil tillitt mellom radikaliseringskontaktene og de som innkalles til samtale bli behandlet.

Det er blitt gjort flere studier av islamistiske ekstremister knyttet til terrorsaker i USA og i Europa. Ingen av disse viser en generell ensartet personlighetsprofil for islamistiske ekstremister (Bakker i Coolsaet 2008, s. 71; Nesser 2010, s. 87). Imidlertid finnes det andre studier som har forsøkt å systematisere ulike personlighetsprofiler eller typer tilknyttet islamistisk ekstremisme. I disse studiene finner man noen relevante funn som tyder på at personer involvert i ekstreme grupper kan deles i ulike roller eller funksjoner. Petter Nesser deler disse rollene og funksjonene inn i fire idealtyper basert på bakgrunn, karakteristikk og posisjon i gruppen. Disse beskriver han som entreprenør, protegeen, utskuddet og vanderen (2010, s.92-94).

I det følgende vil jeg kort gå igjennom de ulike rollene. Jeg vil konsentrere meg mest om de to siste rollene, *utskuddet* og *vanderen*, ettersom de er mest relevante for oppgavens tema.

Entreprenøren:

- Er ideologen eller aktivisten, er karismatisk og søker etter viten
- Er pådriveren i å bygge opp celler og tar lederansvar
- Er frustrert i å ikke kunne påvirke politisk
- Har ofte mer erfaring, individuelle og sosiale ressurser
- Mer belastet enn resten av cellen
- Har blitt med i jihad ved en gradvis og intellektuell prosess
- har et globalt perspektiv ("Vesten mot islam") og holder kontakt med den eksterne delen av jihad-nettverket

Protegeen:

- Er som regel høyt utdannet, men med begrenset livserfaring

- NK (nestkommanderende) i cellen
- Er militant gjennom lojalitetsbånd til entreprenør og har samme motivasjon som entreprenør
- Er sosialt oppegående

Utskuddet:

- Har ofte kriminelt rulleblad
- Har lav utdanning, men er gatesmart
- Ikke like godt sosialt tilpasset
- Er oftest yngre enn entreprenør
- Er fysisk og har voldelige tendenser.
- Blir rekruttert
- Deltar på bakgrunn av personlige problemer og/eller lojalitetsbåndet gjennom vennskap, men ikke like ideologisk motivert

Vandrereren:

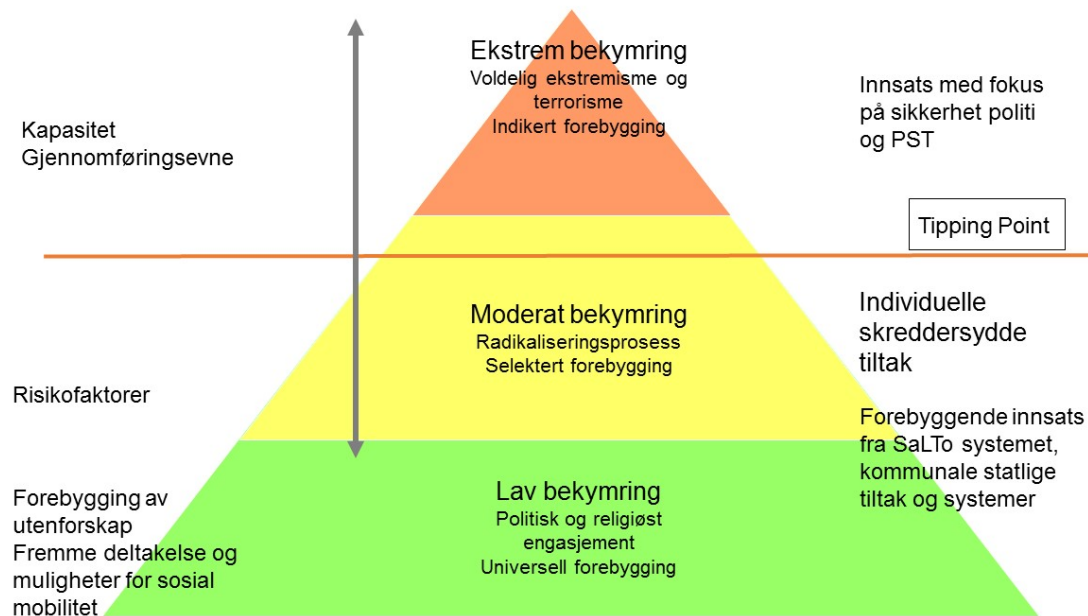
- Ikke ideologisk fokusert
- Sammensatt gruppe
- Bærer til tider preg av ungdomsopprør, mangel på andre alternativer og eventyrsøken
- Følger motivasjonen og strømmen for å delta, har ønske om å inngå i et sosialt nettverk

Det mest sentrale motivet for entreprenørene og protegéene er ideologien og aktivismen. De drar i gang prosjektene. Uten den karismatiske entreprenøren og aktivisten ville det trolig oppstått mindre antall terrorceller i Europa. Dette er en viktig observasjon i forhold til forebygging av voldelig radikaliserings og islamistisk ekstremisme fordi det kan ha betydning for *hvor* den forebyggende innsatsen bør rettes. Det er grunn til å tro at dersom politiet og andre aktører klarer å sette slike radikaliserings ut av spill, vil det kunne ha en betydelig forebyggende effekt. Det kan videre tenkes at mer inngripende og harde virkemidler mot ledertypene og radikaliseringsagentene kan være effektive tiltak. Et godt eksempel på dette er den ferske dommen fra Oslo tingrett den 4.april 2017, hvor islamisten Ubaydullah Hussain ble dømt til 9 års fengsel for rekruttering til terrorgruppen IS. I den forbindelse skriver Lars Akerhaug at med “Ubaydullah Hussain bak lås og slå kan det radikale islamistmiljøet stagnere ytterligere, eller bli helt pulverisert.”³¹

Hovedfokuset videre i dette kapitlet vil omhandle utskuddet og vandrereren. For de mindre engasjerte personene i et miljø, som utskuddet og vandrereren, kan man tenke seg mykere,

³¹ Akerhaug, L. (2017). “Viktig dom mot Hussain.” <http://www.vg.no/nyheter/meninger/krim/viktig-dom-mot-hussain/a/23967152/>

mer oppbyggende eller avledende tiltak for å styre dem bort fra en voldelig radikaliserings og ekstremisme. Til daglig er det disse personene radikaliseringskontaktene i undersøkelsen jobber med.

Modellen over er hentet fra en konferanse som var i høsten 2016, der en av radikaliseringskontaktene og SLT koordinatoren i Oslo politidistrikt forteller hvordan de behandler bekymringen. Ved lav og moderat bekymring, vil disse være i radikaliseringskontaktens satsningsområde. Dersom bekymringen er ekstrem, vil denne sendes videre til PST.

6.2 Kontakt med “de radikalisererte”

Jeg skal nå gå inn på radikaliseringskontaktens kontakt med de radikalisererte. Jeg bruker begrepet “de radikalisererte” som en fellesbetegnelse på utskuddet og vandreren. Først vil jeg se på hvordan radikaliseringskontaktene får informasjon om personer som det er bekymring knyttet til. Videre vil jeg se på hvordan radikaliseringskontaktene behandler den informasjonen de får, blant annet ved bruk av bekymringssamtale.

6.2.1 Informasjon inn til radikaliseringskontaktene

Politiet kommer i kontakt med befolkningen på ulike måter. Ofte får politiet informasjon fra en melder som ringer inn og melder sin bekymring. Andre ganger oppdager politiet noe straffbart eller mistenkelig ved å patruljere eller ved oppsøkende virksomhet. Politiet kan også få en del informasjon via sin etterretningsseksjon og andre aktører. Uansett hvordan politiet kommer i

kontakt med befolkningen, vil tillitt mellom politi og befolkning være sentral i politiets arbeid. Dette vil bli behandlet senere i oppgaven under pkt. 6.3.

Alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt opplyser at de får informasjon fra egne kolleger, PST og Kripos, eller fra eksterne aktører som Salto, helsevesen, barnevernstjenesten, NAV og skoler. Hvor bekymringene kommer fra, varierer fra bydel til bydel. Noen bydeler får flere bekymringer fra helsevesenet enn andre, mens andre igjen mottar flere bekymringer fra NAV. Ingen av radikaliseringskontaktene mottar bekymringsmeldinger direkte fra moskeene. Noen av radikaliseringskontakter har besøkt moskeer i etterkant av bekymringsmeldingene som de har fått via andre aktører.

Koordinatoren i distrikt 1 mottar veldig mange bekymringsmeldinger fra SLT på lik linje med radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt. I tillegg opplyser Koordinatoren i distrikt 1 at politiet mottar bekymringsmeldinger fra *Distrikt 1 forum* og fra *trosforumet*. De har en veldig sterk innvandrerkvinnegruppe som tilhører en fritidsklubb i distriktet som de har godt samarbeid med. Dette samarbeidet gjør at det blir enklere å utveksle informasjon med innvandrerkvinnene i distriktet.

Koordinatoren i distrikt 2 forteller at *Distrikt 2 forum* har laget egen nettside med generell informasjon om hva radikalisering og voldelig ekstremisme er, og kjennetegn ved de som er på dette sporet. Denne nettsiden skal fungere som en veileder om hvordan man kan sende bekymringsmelding til politiet. Nettsiden er laget for både de som ikke har noe kunnskap om radikalisering og de som har kunnskap om temaet. Denne siden er alle de kommunale aktørene kjent med. Som nevnt tidligere er det store avstander mellom stasjonene og kommunene i Distrikt 2, noe som gjør at det er vanskelig å møte oftere. Derfor er det viktig å gjøre informasjon om radikalisering lett tilgjengelig, noe denne nettsiden bidrar til. En del av bekymringene kommer via denne siden. SLT koordinatoren som sitter i *Distrikt 2 forum* har god oversikt over alle moskeene og hvilken retning innenfor islam den aktuelle moskeen tilhører. Informasjonen som er fra de religiøse arenaene, kommer via SLT koordinatoren. Distrikt 2 har også kontakt med to kvinner som er en del av styre i en av moskeene i distriktet, noe som gjør at Koordinatoren i distrikt 2 får jevnlig informasjon fra disse kvinnene. I tillegg til de eksterne aktørene, kommer det inn en del informasjon fra egne kollegaer.

Oslo politidistrikt har ikke samme samarbeid og kontakt med moskeene som Distrikt 1 og Distrikt 2. Forklaringen på dette kan være at Oslo har en mye større muslimsk befolkning enn Distrikt 1 og Distrikt 2. For Distrikt 1 og Distrikt 2 er det enklere å holde kontakt og tett samarbeid med moskeene, fordi samlet sett er antall moskeene cirka syv. Til sammenligning

har Oslo, bare i sentrumsområdet og i bydel Grønland³², cirka 15 muslimske trossamfunn og/eller moskeer. Det er flere moskeer fordelt på de ulike bydelene utenfor Oslo sentrum. I tillegg til at disse bydelene har egne moskeer, finnes det flere underavdelinger av disse som ingen har totaloversikt over. Dette gjør det også vanskeligere for radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt å ha kontroll og oversikt over alle muslimske trossamfunnene. Et eksempel på at radikaliseringskontaktene ikke har oversikt over moskeer i sin egen bydel, var da radikaliseringskontakt Christian fortalte om et samlingssted i bydel X i Oslo. Dette samlingsstedet var egentlig en underavdeling til en større moske i Oslo sentrum. Denne informasjonen fikk radikaliseringskontakten av meg og ble overrasket fordi han hadde ikke hørt at den avdelingen tilhørte moskeen i Oslo sentrum. Når det gjelder Oslo politidistrikts utfordringer med samarbeid med de muslimske trossamfunnene, vil dette bli drøftet i pkt. 7.1.2.

6.2.2 Behandling av bekymringsfull informasjon

I det følgende skal jeg se hva politiet gjør når de mottar bekymringsmelding. Hva politiet foretar seg, avhenger av hvor informasjonen kommer fra og hvor stor bekymringen er.

Radikaliseringskontakt Mats opplyser at han “kartlegger mest mulig rundt personen i forhold til positive og negative sider. (Jeg) kartlegger familienettverk, hvor han står med tanke på politikk, nyhetsbilde, Midtøsten, ståsted i religion, hvordan det ligger an i forhold til bruk av vold.” Noe av det samme gjør også radikaliseringskontakt Christian ved å sjekke politiets registre eller sosiale medier som for eksempel Facebook og sier at han bruker dette aktivt videre i samtalen.

Alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt forteller at det første de gjør er å kartlegge og vurdere om informasjonen som kommer inn har lavt, moderat eller ekstremt bekymringsnivå. De bruker politiets systemer for å lage et bilde av vedkommende som er omhandlet i bekymringsmeldingen. Hvis det viser seg at personen ikke er kjent av politiet fra tidligere, tar radikaliseringskontaktene kontakt med andre aktører som er i kontakt med vedkommende. Det kan for eksempel være skole, NAV, helsevesenet eller barnevernet. Alle opplyser at de ofte sjekker ut med PST om de har noe informasjon om denne personen. De åpenbare ekstreme bekymringene sendes videre til PST ved at radikaliseringskontaktene fyller et hendelseskjema og leverer til Koordinatoren i Oslo, som videresender dette til PST. Ofte kan den

³² Bydel Grønland ligger i Oslo sentrum og er en av Oslo kommunes totalt 15 bydeler.

person som det er bekymring om, bli fulgt opp av PST i noe tid. Dersom det viser seg at bekymringen blir mindre, har PST mulighet til å sende vedkommende tilbake til radikaliseringskontakten som kan følge opp denne personen videre. Hvis det derimot viser seg at vedkommende har rolle eller funksjon som utskuddet eller vandrer og bekymringen er moderat eller lav, vil radikaliseringskontakten selv starte med avklarings/bekymringssamtale. Når informasjonen er innhentet og politiet har oversikt over personen, personens bakgrunn og andre opplysninger, blir det utført en samtale med vedkommende. Denne bekymringssamtalen er ikke obligatorisk og dersom man blir innkalt til en slik samtale, er man ikke pliktig til å møte. Imidlertid har politiet hjemmel til å pålegge møteplikt for mindreårige til samtale etter Politiloven § 13, fjerde ledd:

Dersom politiet har grunn til å tro at en person under 15 år har begått en ellers straffbar handling, eller at en person under 18 år har begått en straffbar handling, kan den mindreårige og foreldrene pålegges å møte for politiet til samtale for å forebygge ytterligere lovbrudd. Før samtalen starter skal den mindreårige og foreldrene gjøres kjent med at de ikke har plikt til å forklare seg.

Radikaliseringskontakt David opplyser at han enkelte ganger har brukt politiloven § 13 og innkalt mindreårige personer til samtale. Alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt forteller at problemstillingene som dukker opp ved de ulike bekymringene, tas opp på tirsdagsmøtene som radikaliseringskontaktene har sammen med Koordinatoren i Oslo, se pkt. 7.3.3. "Tirsdagsklubben."

Koordinatoren i distrikt 1 forteller at hva slags bekymring han mottar, avhenger veldig av hvor den kommer fra og hva slags type bekymring det er. Det første Koordinatoren i distrikt 1 gjør, er å snakke med melder; dette for å få mest mulig informasjon. Han mener at allerede i dette stadiet klarer han å avklare "hvem som skal ta saken." Er meldingen vag, ber han melder om å ta kontakt med vedkommende person dette gjelder. Dersom det er avklart at det er politiet som må ta saken, søker han først i politiets forskjellige registre. Han gjør dette for å kartlegge personen. Koordinator i distrikt 1 snakker alltid med PST, uansett hvilken grad bekymringen har. Er det ikke mye informasjon å hente om vedkommende person i politiets registre, kan radikaliseringskontakten innkalle vedkommende inn til samtale, andre ganger tar han dette med SLT. Koordinatoren i distrikt 1 innkaller til samtale og pleier som oftest å gjennomføre disse samtaler selv. Har han ikke mulighet til å gjennomføre samtalen eller følge opp personen som det er knyttet bekymring rundt, blir ansvaret for oppfølging av personen fordelt på de andre radikaliseringskontaktene som han har i forskjellige seksjoner.

Koordinatoren i distrikt 2 jobber noe annerledes enn Oslo politidistrikt og Koordinatoren i distrikt 1, ved at *SVG* (sentral vurderingsgruppe) sitter samlet og tar imot bekymringene. De vurderer sammen om saken skal gå til etterforskning, forebygging, PST eller om saken skal videre til SLT. Hvis det er lav eller moderat bekymring, er det de lokale forebyggerne og representanter fra etterretningsseksjonen på politistasjonen som tar avklarings- eller bekymrings-samtale.

Selv om metodene er noe ulikt etter at bekymringen er kommet inn, opplyser alle radikaliseringskontaktene at et grundig forarbeid er avgjørende. Forskjellen på Oslo politidistrikt og Distrikt 1, er at Distrikt 1 samkjører alle bekymringsmeldingene med PST, uansett hvilken grad bekymringen har. Begge distriktene iverksetter tiltakene raskere dersom bekymringen er alvorlig eller akutt.

6.2.3 Når bekymringen er akutt

Alle informantene i alle tre distriktene opplyser at det går relativt fort når bekymringen er *akutt*. Med *akutt bekymring* sikter jeg til at det er nærliggende fare for at et straffbart forhold vil finne sted og det vil være behov for å bruke de straffeprosessuelle tvangsmidlene. Eksempler på akutt bekymring kan være at det er opplysninger om at en person er på vei ut av landet for å slutte seg til IS eller en person er funnet med sprengstoff eller våpen i sin besittelse.

Hvis radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt kommer over en bekymringsmelding som vurderes som akutt, tar de straks kontakt med Koordinatoren i Oslo. Koordinatoren i Oslo tar den videre kontakten med PST. Enkelte ganger kan det forekomme at radikaliseringskontaktene tar direkte kontakt med PST. Flere forteller at det er også mulig å kontakte Operasjonssentralen,³³ dersom man for eksempel skal pågripe en person. I slike tilfeller, er man over på straffesaks-poret og ikke i det forebyggende sporet. Det blir da nødvendig å bruke tvangsmidler. Når PST er innblandet, vil PST ta en avveining i forhold til beslag av pass, utreiseforbud eller slikt. Grunnen til at meldingen skal gå via Koordinatoren i Oslo er for å sikre notoritet.

Et eksempel som radikaliseringskontakten Mats nevner er at politiet mottok en bekymring fra et firma. Firmaet hadde en ansatt som uttalte at han skulle skaffe seg våpen. Denne personen snakket om hvor mye urett muslimer hadde vært utsatt for. I tillegg hadde han et anstrengt forhold til sjefen sin. I denne saken var det flere ting som radikaliseringskontakten Mats vurderte som akutte, blant annet at mannen var registrert som medlem i en skyteklubb i

³³ Operasjonssentralen har i oppgave å ta imot telefoner og få sendt ut politi til der det trengs. Operasjonssentralen har også oversikt over alle de tilgjengelige patruljene i Oslo politidistrikt.

Oslo. På bakgrunn av disse opplysningene, vurderte politiet å kontakte personen. Mats involverte andre seksjoner ved distriktet og oppsøkte mannen på arbeidsplassen hans. Politiet fikk kontakt med vedkommende utenfor jobben hans, de fant brukerstyr for narkotika på personen, noe som resulterte til videre ransaking i hans bolig. Senere gjennomførte Mats samtaler med denne mannen og kom frem til at det var psykiatri i bildet. Resultatet av denne saken ble at personen ble innlagt på DPS.

Distrikt 1 har samme type ordning som Oslo når det gjelder akutte bekymringer. I tillegg har de beredskapsteamet som stiller opp på kort varsel, helst innen 48 timer. Dersom bekymringen ikke er akutt, kan de ta opp problemstillingen ved neste møte. Metoden for akutt bekymring er lik i Oslo politidistrikt og Distrikt 1. Forskjellen er at Distrikt 1 har allerede et beredskapsteam som stiller på kort varsel, noe Oslo politidistrikt planlegger å iverksette. Dette kalles "Forest syd" og er kort omhandlet i pkt. 4.2.2. For Distrikt 2s del, fikk jeg ikke stilt spørsmål om akutte bekymringer, siden Koordinatoren i distrikt 2 var veldig omfattende i sine svar og tiden strakk ikke til.

6.2.4 Bekymringssamtale

Det er helt vesentlig at verktøyene er på plass og at man er innøvd i bruk av dem før det smeller, og det må foreligge en trygghet i organisasjonen på at man kan bruke dette verktøyet. En organisasjon med struktur og verktøy på plass, tåler det meste (Gro Smedsrud, tidligere politistasjonssjef ved Manglerud politistasjon i Oslo, i Handlingsplanen 2010 s.16).

Politidirektoratet har utviklet to typer strukturerte samtaleverktøy for politiet i forhold til samtale med unge og deres foresatte om kriminalitet og risikoatferd. Det var daværende politispesialist Bjørn Øvrum ved Manglerud politistasjon i Oslo politidistrikt som utarbeidet disse verktøyene; disse betegnes som bekymringssamtalen og oppfølgingssamtalen. Politidirektoratets arbeid bygger på Øvrums arbeid og erfaringer med bekymringssamtalen (Lie 2011, s. 103). Oslo politidistrikt brukte bekymringssamtalen systematisk i etterkant av Gazademonstrasjonene i vinteren 2008/2009 for å hindre at senere demonstrasjoner skulle få samme negative utvikling. Smedsrud understreker at "dette reddet Oslo under demonstrasjonen" (Handlingsplanen 2010, s. 16). Smedsrud forklarer hvordan de brukte samtalen for å kartlegge situasjonen og identifiserte utfordringene. "Det var mange som hadde meninger om hvorfor hendelsene hadde skjedd og spådde en videre negativ utvikling, men vi jobbet systematisk for å skaffe oss et riktig bilde. Vi fant ut hva ungdommen hadde tenkt og hva som hadde vært motivasjonen deres for å delta. Det var også ikke minst viktig å involvere barnas foresatte, og få til å engasjere

seg. Vi fikk satt inn målrettede forebyggende tiltak sammen med gode samarbeidspartnere, så som barnevern og skole” (Handlingsplanen 2010, s. 16).

Politihøgskolen i Oslo tilbyr en videreutdanning av veiledere i politiets bekymringssamtale. Dette samtaleverktøyet brukes for å kartlegge og identifisere risiko- og beskyttelsesfaktorer i de unges liv med tanke på kriminalitet. Formålet med utdanningene er at ansatte i politiet skal blir bedre til å gjennomføre bekymringssamtale, og gjennom dette styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet.³⁴ Ingen av radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt eller koordinatoren i Oslo har gjennomført videreutdanningen i bekymringssamtale ved Politihøgskolen. Ifølge radikaliseringskontakten David er denne utdanningen ikke bra nok, siden den bygger på grunnleggende kunnskap og de fleste ved Oslo politidistrikt har god erfaring med bekymringssamtale ved at mange har lang erfaring fra forebyggende arbeid. Koordinatoren i Oslo sier at man egentlig skal ha den grunnleggende bekymringssamtalen i grunn fra forebyggende arbeid. Mange av radikaliseringskontaktene ved Oslo politidistrikt har mye erfaring, som de tar med i bekymringssamtalen og har egne metoder å jobbe på. Koordinatoren i Oslo har diskutert mye om bekymringssamtalene sammen med radikaliseringskontaktene. Han mener at det er radikaliseringskontaktene som er fagfolk på dette feltet og de vurderer selv hvilke metoder de vil bruke i samtalene.

Man kan risikere at en person man har mistanke om er radikalisert, nekter å møte opp for samtale. I henhold til radikaliseringskontakt Lars skal man da ikke ta “et nei for et nei”. Et alternativ er at man kan se om det er mulighet for å opprette en straffesak, for eksempel hatkriminalitet, og innkalle vedkommende til avhør. Man er pliktig til møte til avhør, selv om man ikke har forklaringsplikt for politiet, jfr. straffeprosessloven § 230 tredje ledd. Det er muligens en dårlig start på en samtale, men på denne måten kan man i det minste få personen inn. Politiet er nødt til “å ha dialog for å nulle ut bekymringen. Vi kan ikke tenke slik at han ikke vil prate med oss og så bare la det gå. Ved å få dem inn på avhør kan man forklare hva vi ønsker og hvordan vi jobber. Det er litt lettere å nå frem face to face” (Radikaliseringskontakt Lars).

I Distrikt 1 har både Koordinatoren i distrikt 1 og alle fem radikaliseringskontaktene hatt opplæring i å gjennomføre *avklaringsamtale* fra PST og bekymringssamtale fra PHS. Opplæring om avklaringsamtalen er på cirka 3 timers foredrag, bekymringssamtalen er på 3 dagers kurs (Koordinator i distrikt 1). Malen for avklaringsamtale og bekymringssamtale ligger på politiets intranettside, slik at alle politidistriktene har mulighet til å lese den og bruke den (samtale med Bjørn Øvrums, 21. februar 2017). Bekymringssamtale som blir gjennomført

³⁴ Politihøgskolen. (2017). “*Politiets bekymringssamtale, veiledere.*” <http://www.phs.no/studietilbud/etter--og-videreutdanning/utdanninger/pedagogiske-utdanninger/videreutdanning-av-veiledere-politiets-bekymringssamtale/>

med de som er i en radikaliseringsprosess, har samme type disposisjon som vanlig bekymrings-samtale. I tillegg er det flere andre temaer som tas opp i denne samtalen. Bekymringssamtaler for de over 18 år er ikke lovfestet og baseres på frivillighet (Koordinatoren i distrikt 1).

I Distrikt 2 har de ønsket at det skulle være forebyggere som skulle ta avklarings- og bekymringssamtale. Disse fikk opplæring, men etterhvert oppdaget Koordinatoren i distrikt 2 at mange av forebyggerne forsvant til andre avsnitt som etterforskning og orden. Enkelte forebyggere gikk ut med alderspensjon og da gikk ansvaret over til noen andre. Ettersom distriktet er så stort, har ikke Koordinatoren i distrikt 2 alltid full kontroll over hvem den nye er som tar over arbeidsoppgavene eller om vedkommende har nok opplæring. Han forteller at det har vært uklart om den nye personen arbeider med forebygging eller etterforskning. Noen steder har han “satset på spøkelser.” Etter disse erfaringene fikk de ansatte ved etterretningsseksjonen i Distrikt 2, opplæring i gjennomføring av avklarings- og bekymringssamtale. De fra etterretningsseksjonen utfører bekymringssamtaler, i tillegg til at de har sine oppgaver som faller under etterretningsarbeid (Koordinator i distrikt 2).

6.2.5 Hvordan starter man samtalen

Radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt bruker ulike metoder i den første samtalen eller i den første kontakten med personer som det er knyttet bekymring til. Noen radikaliseringskontakter legger alle “kortene på bordet” med en gang, mens andre lar ikke personen få vite at det egentlig er en mistanke om radikalisering i bunn. Alle radikaliseringskontaktene opplyser at de starter med en form for bekymringssamtale ved første møte. Radikaliseringskontakten Lars mener at han ikke bruker noen spesiell mal. Det er ingen bestemt form eller struktur på samtalen. Han sier at man ikke bør binde seg opp i en struktur, da kan man bomme, fordi den første samtalen er avhengig av personen som man innkaller til samtale. Samtidig må man ikke ha en altfor uformell samtale, da kan man risikere å glemme viktige temaer man skal prate om. Lars mener at man bør ha en plan på hvor man vil, altså ha en form for en rød tråd. Når man er ferdig med samtalen burde man ha vært innom en del temaer og samtidig være fleksibel innenfor den samtalen. “En ting er at man viser bekymring for hva individet gjør og opplever, men vi må forsøke å legge frem at også samfunnet er bekymret for vedkommende... Vi må realitetsorientere personen” (Radikaliseringskontakt Lars).

Radikaliseringskontakt Mats forteller også at han ikke følger noe type mal. Han har gjennomført mange bekymringssamtaler med barn og unge over lengre tid. Han pleier å lage en liste i hodet som han vil gå i gjennom og sier at han har egen metode å gjøre ting på.

Alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt opplyser at de er fleksible med tanke på *hvor* den første samtalen skal gjennomføres. Flere radikaliseringskontakter er åpne for å gjennomføre den første samtalen *hjemme hos* den det gjelder. Det kan være flere fordeler med det å ha sin første samtale hjemme hos kandidaten; Den kan føle seg trygg i omgivelsene sine. Imidlertid forteller radikaliseringskontaktene at det er en risiko å være hjemme hos noen med tanke på egensikkerhet og det er en vurdering de må ta. “Det er lurt å ha med seg en *makker* og litt polititaktikk når man skal hjem til noen” (Radikaliseringskontakt Lars). En annen fordel med å dra hjem til folk, som radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt fremhever, er at de får et større innblikk i livet deres. Ved å være hjemme hos de man mistenker er i en radikaliseringsprosess, ser man hvordan de bor, hva slags bilder/plakater det er hengt på veggene, hvilke tv-kanaler som de ser på, hvor mange personer som bor i boligen og så videre. Dette kan gi bedre grunnlag for å vurdere kandidatens tilknytning til et islamistisk miljø.

6.2.5.1 Åpen og ærlig

Jeg legger liksom kortene på bordet... Sier: “dette er vår bekymring”. Min erfaring er at vi da kan ha en veldig ærlig og åpen samtale. (Radikaliseringskontakt Christian)

Fire av radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt forteller at de er åpne og ærlige ganske tidlig i samtalen. Radikaliseringskontakt Lars synes ærlighet er viktigst. Han forteller at han allerede innledningsvis sier at politiet har fått bekymring, at han jobber med fagfeltet radikaliseringsprosess og ønsker å undersøke det og det. Han som person har behov for å være åpen og ærlig med de han snakker med og ønsker ikke å ha skjult agenda. Videre sier han at det handler også om tillitsbygging, slik at de man jobber med ikke opplever at man blir lurt. Samtidig kan man risikere at personen man har til samtale, ikke vil prate om temaet siden det er veldig personlig.

6.2.5.2 “Skjult agenda” for å ikke stigmatisere

... Det er stigma at de kommer til ekstremistkontakt. Det er ikke alle jeg sier til at jeg er ekstremistkontakt. Ofte sier jeg bare at jeg jobber på forebyggende og at jeg ser at du har vært i det og det... ... at vi skal fikse en vei herfra sammen (Radikaliseringskontakt David).

Radikaliseringskontakt David forteller at det er mange som har vært inne til en såkalt “ekstremistsamtale” og som ikke vet at det er derfor de er innkalt til samtale hos politiet. To av radikaliseringskontaktene forteller at de er noe tilbakeholdne med å fortelle at de er radikaliseringskontakter. Radikaliseringskontakt David forteller at det er mye forskjellig når det gjelder å få

tillit. Det varierer fra person til person. Hvilken bekymring som er på forhånd, bestemmer en del om hvordan radikaliseringskontakten får en inngang til samtalen. Radikaliseringskontakt David sier at det er noen personer som han vet har dårlig forhold til politiet. Blant annet nevnte han en høyreekstremist som var i slutten av 30 årene. Denne personen bodde i kretsen og hatet politiet. Radikaliseringskontakten David sier at han snakket ikke noe rundt ideologien hans, men om andre temaer. Dette fungerte veldig godt og David bruker denne erfaringen i samtale med de som er fare for å bli islamister. “Målet er at personen kommer inn til samtale flere ganger, og at man etter hvert skal jobbe seg inn når man har fått posisjon.”

To av radikaliseringskontaktene forteller at de er redde for å stigmatisere, samt at temaet radikalisering er personlig og ganske “touchy”. Med tanke på kontaktetablering unngår de derfor å fortelle at de er radikaliseringskontakter, men heller bruker en vanlig samtale og kommer inn på ulike temaer etterhvert. Radikaliseringskontakt Emil er redd for å “starte for hardt” og mener at man må bygge en relasjon først. Han sier “jo bedre relasjonen er, desto lettere er det å snakke om vanskelige ting.”

Koordinatoreren i distrikt 1 har en annen tilnærming og mener at det er mye enklere å komme i kontakt dersom man presenterer seg som forebygger og forteller at de ringer fra forebyggende avdeling. Koordinatoreren i distrikt 1 opplever at det er lettere å “få et ja” hvis han sier at han jobber ved forebyggende avdeling. Han er videre åpen om hva som er bekymring, at samtalen er frivillig og de har krav på å vite hva som er bekymringen. Han tar ikke det som et avhør der han presenterer med en gang, men han snakker litt løst først, skaper tillit og deretter legger han det frem. Det er ikke alltid han legger alle kortene på bordet. Hvis det er en bekymring fra skolen så sier han at han er fra forebyggende, at vi har mottatt en bekymring og ønsker å prate med vedkommende. Det er ofte spørsmål om PST i samtalene. Han forteller at han prøver å si minst mulig eller pakker det inn slik at personen blir nysgjerrig. “Men hvis de spør så har de krav på å vite det” (Koordinator i distrikt 1).

Distrikt 1 har en mentorordning som er en del av SLT. Mentoren jobber med radikalisering og ekstremisme i tillegg til megling og andre oppgaver. Det at man ikke er ærlig og åpen om at man jobber som radikaliseringskontakt, har vist seg å være problematisk. “Der har vi møtt på en del skjær i sjøen” (Koordinator i distrikt 1). Det var en kandidat som var med mentoren sin på boligkontoret i kommunen. En av de ansatte ved boligkontoret sa foran kandidaten “nei men, er ikke du som er sånn ekstremist-mentor?” hvor på kandidaten begynte å lure på hvem mentoren egentlig var og hvem han jobbet for. Mentoren prøvde å si at han jobber i

kommunen, at han ikke er politi, at han er ikke i noen tjeneste og har heller ikke noen å rapportere til. “... Plutselig raknet hele tillitsforholdet... Hvis slike rykter sprer seg, er mye ødelagt” (Koordinator i distrikt 1).

De som utfører bekymringssamtaler har forskjellige måter å starte på. Alle mener at den måten de starter samtalen på fungerer godt for dem. Det er ikke noe standardisert formel eller mal på hvordan samtalen skal tas, fordi personene som radikaliseringskontaktene møter og snakker med er ulike. Det viktigste for alle radikaliseringskontaktene er at det opparbeides tillitt, enten i den første samtalen eller senere.

6.3 Generelt om tillitt

Det er store variasjoner i hva som defineres som tillitt. I følge Harald Grimens bok “Hva er tillitt?” (2009) finnes det ikke en allmenn anerkjent definisjon av begrepet. Selv nærmer han seg fenomenet tillitt i et handlingsteoretisk perspektiv; ved å ta utgangspunkt i hva tillitsgiver gjør og ikke i hva den tror. Tillit og mistillit handler om hvordan mennesker lever og handler sammen på (Grimen 2009, s. 8). Erik Oddvar Eriksen skriver i boka “Tillitt i Norge” at det ikke kan være et samfunn eller en transaksjon uten tillitt, da alle sosiale relasjoner er knyttet sammen av tillit (Eriksen 2012, s. 219).

I tillittsforskningen fokuseres det på at det er positivt for tilliten at det er likhet langs en eller annen dimensjon, økt tillit korrelerer med økt materiell velstand og at mistillit gror i mørket. Hemmeligheter og taushet øker mistenksomheten (Eriksen 2012, s. 220). Tillit kan bygge på en kombinasjon av forventninger, kunnskap og uvitenhet. I et moderne samfunn er det person- eller institusjonskunnskap som bygger tillit (Eriksen 2012, s. 220 og Grimen 2009, s. 36-37). Et eksempel på institusjonsbasert tillit er den norske befolkningens tillit til politiet, som er en nødvendighet for å avverge og forebygge kriminalitet.

Norsk politi er en etat som nyter høy tillit i samfunnet, både sammenlignet med andre offentlige etater og med politi i andre land. Et sentralt spørsmål er hvordan og i hvilken grad politiet selv påvirker tilliten gjennom sine møter med publikum. En rekke studier fra ulike land viser at publikums opplevde tilfredshet i møte med politiet påvirker graden av tillit til politiet. Tillit til politiet er et sammensatt begrep og har både en instrumentell og prosessuell side. Det instrumentelle handler om hvor effektivt og kompetent politiet fremstår. Det antas at hvis innbyggerne oppfatter politiet som en etat som presterer og oppfyller sitt mandat på en tilfredsstillende måte, til dette bidra til å øke tilliten til politiet. Tillit sett fra et prosessuelt perspektiv handler om hvordan politiet opptrer i møte med innbyggerne. Det antas at politiet vil styrke

tilliten ved å fremstå som respektfull, rettferdig, upartisk og forklarende i møte med publikum og samfunn (Thomassen 2017, s. 30).

Et godt samarbeid mellom politi og befolkning er avhengig av tillitt. Det foreligger mye forskning om politiets tillitt blant den norske befolkningen. Det foretas årlig undersøkelse om innbyggernes tillitt til politiet. Politidirektoratets landsomfattende undersøkelse beskriver og kartlegger innbyggernes oppfatninger av politiet. Undersøkelsen avdekker befolkningens tillitt til politiet, politiets omdømme i befolkningen, opplevelse av trygghet og kriminalitet, oppfatninger av politiet på en rekke virksomhetsområder, samt en rekke forhold rundt kontakt med politiet.³⁵ I følge politiets innbyggerundersøkelse 2016 har fire av fem nordmenn tillit til politiet, noe som er tilsvarende andel som i 2015.³⁶

Det synes å være enklere å miste tillitt enn å øke den. Denne tendens gjelder både i land med høy tillitt og i land med lav tillitt. Dette skyldes at vi har en nedarvet tendens til å legge mer vekt på negative opplevelser enn de positive. Dette kalles “negativity bias” (Thomassen 2017, s. 32). Videre er det slik at enkelte personer legger mer vekt på negative erfaringer enn positive, de tolker ofte andre som upålitelige og lærer ikke av erfaring (Thomassen 2017, s. 32 og Grimen 2009, s. 106-107). Dette fører til at de mistror alt og alle, og tolker alt i verste mening. Radikaliseringkontakt Lars sier at dersom en person som er en “system hater vil han jo alltid avvise alle.” Det er andre faktorer enn personlig kontakt som påvirker tillitt til politiet. I følge forskningslitteraturen er en viktig faktor trekk ved lokalmiljøet. Flere undersøkelser viser at personer som bor i nabolag med sosiale problemer som fattigdom, kriminalitet og så videre, har lavere tillit til politiet (Thomassen 2017 s.32).

Personlig tillit er ofte bygget på gjentatt samhandling med personer man har kjent over lengre tid (Grimen 2009, s. 98). Radikaliseringkontakt David forteller at de har god erfaring med relasjoner som de har bygd gjennom forebyggende arbeid, noe som hjelper når politiet skal innkalle disse personene eller noen i deres nettverk til bekymringssamtale. Han nevner en jente som et eksempel. Jentas bror hadde hatt kontakt med David gjennom forebyggende arbeid, noe som bidro til at det var enklere å få jenta til å møte til samtale og til å samarbeide med politiet.

Det arbeides stadig for å øke minoritetsbefolkningens tillitt til politiet, blant annet ved å øke rekruttering av personer med minoritetsbakgrunn til politiet. Det er også utarbeidet en plan for mangfoldsarbeidet i politietaten. Et langsiktig mål i politidirektoratets plan for mang-

³⁵ Politiet, (2016). “Ny tillitserklæring til politiet.” https://www.politi.no/nyhet_15714.xml.

³⁶ Ipsos. (2016). “*Politiets innbyggerundersøkelsen*.” https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_4401.pdf

foldsarbeidet i politi- og lensmannsetaten (2008-2013) er at andelen ansatte med minoritetsbakgrunn i politiet skal gjenspeile andelen i samfunnet for øvrig. At norsk politi satser på flere politibetjenter med annen etnisk bakgrunn enn norsk, er en del av arbeidet for å øke tilliten blant minoritetsbefolkningen. Koordinatoren i distrikt 1 forteller at han ofte bruker en muslimsk radikaliseringskontakt i noen av de første samtale. Dette fordi mange av de som blir innkalt til samtale, har en muslimsk bakgrunn. Koordinatoren i distrikt 1 opplever at mange av de personene med muslimskbakgrunn som politiet er i kontakt med, gir uttrykk for at de er tryggere i møte med en muslimsk radikaliseringskontakt. Dette viser at det er viktig å ha politibetjenter med annen etnisk bakgrunn for å kunne skape tillitt og et godt samarbeid. Det finnes en del uskrevne regler og oppfatninger som kan forenkle et samarbeid dersom politibetjenten har samme bakgrunn som den personen politiet er i kontakt med.

6.3.1 Tillit mellom radikaliseringskontaktene og de som innkalles til samtale

Jeg har ikke noe judotriks, annet enn at man må være åpen... man kan ikke operere med skjult agenda, da blir man gjennomskuet... Jeg ser ikke for meg å ha en reagibelt militant holdning. Det tror jeg bare man møter en sterkere mur av. Jeg tror... det å være ydmyk og ha rolig fremtoning, og det å være ærlig om hva som er hensikten, gjør at tillitt bygges (Radikaliseringskontakt Lars).

Alle radikaliseringskontaktene i undersøkelsen opplyser at det er veldig varierende når det gjelder å skape tillit. Radikaliseringskontakt Mats sier at noen av de som kommer inn til samtale, har veldig behov for å snakke, mens andre kan prøve å skjule sin agenda. Alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt uttaler at det er vanskelig og utfordrende å etablere tillit. Hovedformålet med den første samtalen mellom radikaliseringskontaktene og personen som er i radikaliseringsprosessen, er å avkrefte eller bekrefte hypotesen om vedkommende *er på* radikaliseringssporet og eventuelt *hvor langt* man har kommet på dette sporet. Hvor mye informasjon man får ut av personene i denne fasen og i samtale for øvrig, avhenger av at det er god tillitt mellom politiet og den som ble innkalt til samtale.

Radikaliseringskontakt Lars mener at metoden for å etablere tillit er ulik hvor i prosessen man er og sier: "man bør ha mulighet til å differensiere." Lars har ikke lagt noe strategi på hvordan han vil gå frem hvis han møter personer som er langt inn i tunnelen og ikke vil prate med han. Han tenker at hans jobb er å være åpen, imøtekommende og positiv. Etter det får det være opp til den andre personen å stenge han ut. Hvis det skjer, tenker han at man må se andre innfallsvinkler. "I de tilfellene så kan det hende at det er autoritetspersoner som de ser opp til. Spørsmålet er jo om de deler det samme synet eller om man på en måte kan spille på det. Der

har man jo en viss utfordring i forhold til taushetsbelagte opplysninger og hvorvidt man skal involvere mange personer” (Radikaliseringskontakt Lars).

Radikaliseringskontakt Mats opplyser at han ofte har en straffesak i bunn når han innkaller til første samtale. Samtalen kan for eksempel handle om en ytring på Facebook som kan være på grensa og at politiet ønsker å avklare hva personen som tilhører denne Facebook-profilen mener. Mats opplyser at dersom han føler at han ikke kommer gjennom personen, synes han at det blir veldig vanskelig. Han har da en metode, ved at han prøver å spille på empati. For eksempel hvis noen har skrevet noe mot jøder, pleier han å spørre om dette. Ofte kan Mats få spørsmål som for eksempel “hva med det som skjer i Gaza?”. Ved slike spørsmål, pleier han å si at han skjønner godt at mange har et hat mot staten Israel, men han prøver å forklare skillet mellom privatpersoner og staten Israel. For eksempel at man ikke kan snakke om alle jøder på den måten, at alle er ikke like, at alle jøder ikke kan stå til ansvar for hva en stat velger å gjøre og lignende.

Radikaliseringskontakt Karl har ikke snakket veldig mye med “hardcore islamister” og synes det ville vært utfordrende å snakke med de. Han sier at dersom han skulle hatt hardbarka islamister inn til samtale, ville han først tenkt på “hvorfør skulle de ha tillit til han?” Det første han må gjøre er å vinne tillit slik at han kan skape ro for dialog. Det vil nok ta litt tid før vedkommende vil åpne seg. Radikaliseringskontakten Christian sier at det er ingen som direkte sier at de for eksempel skal til Syria og det blir derfor ineffektivt å satse på å få full tillitt.

Koordinatoren i distrikt 1 sier at det er ikke lett å skape tillit hos personer som innkalles til et møte. “Det er tidskrevende, de er veldig skeptisk til alt av kommunale systemer, til politi, til PST.” Koordinatoren i distrikt 1 sier at til en viss grad tror han at personene som er i en radikaliseringsprosess, trolig vet at de blir overvåket. Likevel forsøker Koordinatoren i distrikt 1 å snakke med dem. De som politiet er mest bekymret for, og som kanskje er lengst inne i prosessen, klarer ikke politiet alltid å få inn på frivillige samtaler. “De vil ikke snakke med politiet og vet at de ikke plikter. De spør om de er anmeldt for noe og hvis ikke så takker de nei til samtaler.” I slike tilfeller forsøker politiet å sende bekymringsmelding til andre aktører slik at disse kan følge opp videre. Eksempler på slike aktører er NAV, barnevernstjenesten og helsevesenet. Da vil disse aktørene bidra til å forsøke å forebygge. “Det som er fint med SLT samarbeidet er at NAV, barnevernstjenesten og helsevesenet ikke plikter å rapportere tilbake til politiet.” At disse aktørene ikke plikter å rapportere til politiet, kan bidra til økt tillitt og trygghet hos den som er i en radikaliseringsprosess. Koordinatoren i distrikt 1 sier at de fleste som han snakker med oppgir at de mangler venner. Det er et tomrom som politiet ikke kan fylle. De har prøvd å sette inn noen tiltak i forbindelse med dette, for eksempel melde dem inn i

fotballag. Imidlertid virker det ikke slik at innmelding til et fotballag, erstatter den tilhørigheten de får fra den gruppen som de ser opp til. “Vi har ikke noe pakkeløsning” (Koordinator i distrikt 1). Så lenge politiet vet at vedkommende får hjelp fra andre aktører i SLT-samarbeidet, at det er noen som følger opp personen og yter den hjelpen vedkommende trenger, er det ikke mye mer politiet kan gjøre. Det er først når noe straffbart skjer at politiet kobles inn for å etterforske og forebygge.

Koordinatoren i Distrikt 2 gjennomfører ikke samtaler og har kun koordineringsansvaret. Han illustrer med et eksempel der politiet fortsatt sitter med restbekymringen etter at de har hatt avklarings –og/eller bekymringssamtaler med personer de mistenker er i en radikaliseringsprosess. PST presenterte en sak til koordinatoren i Distrikt 2, hvor en person hadde blitt arrestert seks ganger blant annet for besittelse av våpen. Sist gang politiet var i kontakt med vedkommende, ble det også beslaglagt dynamikk. Personen betegnet seg selv som tikkende bombe. Han hadde fylt 18 år, hadde rus- og psykiske problemer. “Det var ingen som ville ha noe med han å gjøre.” Koordinatoren i Distrikt 2 satte da sammen et lag med en psykolog, ansatt fra NAV og en fra kriminalomsorgen som kjente personen godt, samt en fra veterangruppa. Dette laget stod utenfor fengslet den dagen han slapp ut. Nøkkelen til denne casen er at en må sitte i førersetet og ta ansvaret. I dette tilfellet ble det psykologen. Koordinatoren i Distrikt 2 forteller at dette laget jobbet utrolig bra og klarte å få denne gutten på riktig spor.

Det er alle de god kreftene sammen som kan tilby noe. Jeg tenker at det er fraværet av noe som har startet denne prosessen. Og dette fraværet av noe, kan man kanskje få på plass med andre krefter; sosialisering, idrettslag, utdanning, jobb og så videre... Det handler om å skape en balansegang, ikke å ta fra dem tro eller religion, men å tilby en balanse (Radikaliseringskontakt Lars).

Alle de øvrige radikaliseringskontaktene legger vekt på at den første kontakten og samtalen er avgjørende for tilliten. Det er bred enighet i utvalget at politiet alene ikke kan ta en person ut av voldelig islamisme eller ut av radikaliseringssporet. Før man klarer å opparbeide tillitt, noe alle radikaliseringskontaktene synes er vanskelig, er det viktig å komme i kontakt med personer i faresonen. Veien fra å få kontakt med en person til å få opparbeidet tillitt hos denne er vanskelig og tidvis lang. Som radikaliseringskontakten Lars sier: “Tillit bygges ikke på en dag, den bygges over tid. Hvis man kan vise at man holder avtalene sine og at man ... hvis man blir enig om å gjøre noe for de, at man faktisk gjennomfører det og opprettholder kontakten, vil tillitt kunne opparbeides.”

En teoretisk gjennomgang av hvilke roller eller funksjon en person kan ha i en radikaliseringsprosess ble gitt tidlig i kapittelet. Hvilken rolle vedkommende innehar, har betydning for hvordan og hvilke tiltak politiet iverksetter. Politiet mottar bekymringsmeldinger fra ulike aktører, som barnevern, helse, NAV, skole, moskeer, egne kolleger i politiet og andre. Oslo politidistrikt mottar ikke noen bekymringer fra moskeene, i motsetning til Distrikt 1 og Distrikt 2. Alle radikaliseringskontaktene går frem på samme måte når de mottar en bekymringsmelding. Bekymringssamtalen er den viktigste arbeidsmetoden radikaliseringskontaktene har i det forebyggende arbeidet mot radikalisering og voldelig islamisme. Det første radikaliseringskontaktene gjør er å skaffe mest mulig informasjon om den personen bekymringen er knyttet til. Funn fra undersøkelsen viser at dersom det kommer inn en akutt bekymring, har alle tre distriktene gode rutiner på hvilke tiltak som skal iverksettes.

Alle radikaliseringskontaktene synes at det er vanskelig å bygge et tillitsforhold. Noen mener at man må være åpen og ærlig allerede i første samtale, fordi dette har betydning for tilliten videre. Mens andre radikaliseringskontakter mener at det kan være stigmatiserende å fortelle at det er knyttet bekymring om radikalisering og det derfor er hensiktsmessig å si at man for eksempel kontakter vedkommende fordi man jobber i forebyggende avsnittet.

7 Samarbeid innad i politiet og med andre aktører

Radikaliseringskontaktene samarbeider både med *kollegene i politietaten* og med *andre aktører utenfor politiet*. Betegnelsen “andre aktører” er vid. Den omfatter både kommunale og statlige organer som barnevern, PST og NAV. Også frivillige organisasjoner anses som “andre aktører.” Imidlertid er denne listen ikke uttømmende. En viktig aktør i det forebyggende sporet er SLT – samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak. Dette vil bli behandlet i pkt. 7.1.1. Pkt. 7.1.2 omhandler temaet kunnskap om trossamfunn og muslimske menigheter blant radikaliseringskontaktene i undersøkelsen. Tillitt og samarbeid mellom radikaliseringskontaktene og moskeer vil bli behandlet i pkt. 7.1.3. Før jeg går inn på politiets samarbeid innad i etaten og med andre aktører, vil jeg gi en kort innføring i fenomenet polisiær virksomhet. Dette fordi arbeidet som nedlegges i SLT samarbeidet betegnes som polisiær virksomhet.

7.1 Polisiær virksomhet som metode

Primært har politiet to måter å jobbe på; *reaktivt* politiarbeid og *proaktivt* politiarbeid. Den dominerende formen for politiarbeid har vært den reaktive. Dette går ut på å gripe inn overfor gjerningsperson, etterforske og straffeforfølge lovbrudd. Det proaktive politiarbeidet går ut på å forebygge og hindre at lovbrudd skjer, ved å iverksett tiltak før det skjer hendelser. Den tradisjonelle politirollen, hvor politiet utfører arbeidet reaktivt, er viktig, fordi ingen andre kan ivareta denne. Imidlertid finnes det mange andre instanser som kan bidra til forebygging (Bjørge og Carlsson 1999, s. 201-202).

Det er rimelig å anta at det i dag er langt mer enn dobbelt så mange som utøver polisiær virksomhet utenfor politietaten som i den. Selv om politiet er en meget viktig aktør i forebygging av terrorisme, vil også andre enn politiet ha viktige roller innenfor ulike forebyggingsstrategier. Det gjelder alt fra publikum, religiøse ledere, ulike politiske myndigheter, fredsmeklere, NGOer, nyhetsmedier til bedrifter, private sikkerhetsfirmaer, rettsapparatet og militære styrker. I følge Bjørge vil mye av dette kunne betraktes som “polisiært arbeid” eller kontrollvirksomhet, men å kalle alt dette for “policing” vil være å strekke begrepet for langt (Bjørge i Myhrer, Larsson og Gundhus 2007, s. 86).

Til tross for at politiarbeidet er dynamisk og utvikler seg, er noen av politioppgavene nærmest tidløse. Dette gjelder særlig oppgaver som er knyttet opp mot ordensforstyrrelser. Politiets oppgaver endrer seg i takt med samfunnsendringene (Myhrer, Larsson og Gundhus 2007, s.13). Etter Politiloven, kapittel 1 § 2. punkt 6, er politiet pålagt å samarbeide med andre etater

for å forebygge kriminalitet. Ved sosial forebygging foregår det et samarbeid mellom flere aktører, blant annet politi, skole og barnevern. Politiet har i denne sammenheng en meget sentral rolle. For eksempel når en ung person foretar seg noe kriminelt, vil det være avgjørende om politiet melder dette forholdet til barnevernet. Videre er det viktig at politiet, barnevernet og skolen følger opp denne personen for å forhindre at ungdommen begår nye lovbrudd (Erstad 1997, s. 90).

7.1.1 Tverrfaglig samarbeid – SLT/SaLTO

I 1989 opprettet det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) en struktur for det lokale kriminalitetsforebyggende samarbeidet. Samarbeidsstrukturen fikk navnet SLT. SLT modellen er en overordnet modell som skal skape felles strategier for samordning mellom politiet, kommune og andre lokale aktører. SLT skal samordne rus og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. Målet med SLT er ikke å sette i gang nye tiltak, men å effektivisere et allerede etablert samarbeid og eventuelt tilrettelegge for nye samarbeidsformer (Lie 2011, s. 236-237). Generelt handler SLT om å få politi og kommune tettere sammen og i mer dialog (Gundhus m.fl 2008, s. 108). SaLTO er SLT i Oslo kommune og står for “sammen lager vi et trygt Oslo”. SaLTO er organisert som en bydelsmodell, som innebærer at hver bydel har en salto-koordinator. I tillegg er det en felles SaLTO-koordinator for hele Oslo (Lie 2011, s. 238). Det er store variasjoner i de ulike kommunene i Norge, både når det gjelder antall innbyggere og hvordan de er organisert. SLT-modellen er laget slik at det skal være mulighet for fleksibilitet og tilpasning i de ulike kommunene. Videre er det heller ikke i veien for at flere kommuner kan gå sammen og danne en SLT-enhet (Gundhus m. fl 2008, s. 44-45).

Handlingsplanen “Felles trygghet- felles ansvar. Handlingsplan for å forebygge radikalisering og voldelige ekstremisme” (2010) tiltak nummer 12 og 13 omhandler *politirådene* og SLTs arbeid med å forebygge radikalisering og voldelige ekstremisme på lokalt nivå. Politiråd er samarbeid mellom ledelsen i et lokalt politi og kommunale myndigheter. Formålet er å bidra til kriminalitetsforebygging og trygghet i lokalsamfunnet. Rådene ble opprettet for å ansvarliggjøre og involvere kommunene i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. I dag har de fleste av landets kommuner inngått politirådssamarbeid med lokalt politi. De fleste politiråd består av kommune og den lokale politienhet, lensmannskontor eller politistasjon. Tiltak 12 vektlegger viktigheten av forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme i sammenheng med den generelle kriminalitetsutviklingen, og den generelle kriminalitetsforebyggende innsatsen

(Handlingsplanen 2010, s. 29-30). Det fremgår av tildelingsbrev fra POD av 02.02.2016 at politirådene skal ha fokus på forebygging, også innenfor samfunnssikkerhet og beredskap. Det må lokalt utveksles kunnskap om grupper, trender og nye fenomener for politirådenes arbeid med utvikling og gjennomføring av målrettede forebyggende tiltak (Tildelingsbrev POD 2016).³⁷

I startfasen er det ressurskrevende når man skal ringe rundt å få tak i alle de aktørene man skal blande inn. Det tar tid å samle opp alle aktørene, men når man har fått dem inn og lagt plan så går det ganske bra (Radikaliseringskontakt Mats).

Alle radikaliseringskontaktene i undersøkelsen forteller om godt SLT-samarbeid og fremhever dette samarbeidet som noe av det viktigste i arbeidet deres. Radikaliseringskontakt Mats la frem et eksempel på godt samarbeid med SaLTO samarbeidet. Mats hadde gjennomført en bekymringsamtale med en person, hvor det viste seg at det var “mye psykiatri rundt denne personen.” Deretter tok han kontakt med SaLTO koordinatoren i bydelen og hadde dialog med DPS. Han opplyste DPS at situasjonen for denne personen vil trolig bli verre. Deretter tok han direkte kontakt med bydelsoverlegen og fortalte om situasjonen, samt bekymringen rundt denne personen.

Det er ganske effektivt. Grunnen til at det går så fort er fordi vi har ganske gode kontakter i bydelen, ikke sant. Vi har et godt samarbeid, når man snakker med bydelsoverlegen over tid, blir det på en måte gjensidig tillit. Og når jeg ringer og sier “dette er saken og at DPS er bekymret” da går ting ganske greit (Radikaliseringskontakt Mats).

Når radikaliseringskontakt David mottar en bekymringsmelding, opplyser han at han har ulike måter å gå frem på. En metode er tidlig kontakt og samarbeid med SaLTO-koordinatoren. Poenget med tidlig kontakt med SaLTO-koordinatoren er at de sammen skal finne hva slags tiltak de har. Noen har tatt imot hjelp fra familiekontoret, kriminalomsorgen eller fra psykolog. Radikaliseringskontakt David prøver å få SaLTO-koordinatoren til “å være med på førersetet,” slik at de også føler et ansvar. De andre metodene er rene policing tiltak, som for eksempel å søke i politiets systemer. Når David søker i politiets systemer, prøver han å avdekke om den informasjonen han får om personen, gjør at han blir mer eller mindre bekymret. I et SaLTO-samarbeid, har de ikke så mange rene politimessige tiltak og da blir det mer slik at man skal følge med disse personene og på en måte være et “lavterskel lokalt politi.”

³⁷ Beredskapsdepartement, J.-o. (2016). “Tildelingsbrev 2016: Politidirektoratet, 02.02.2016.” <https://www.regjeringen.no/contentassets/23751a30c2a24f23ac8f646973dc9bf4/2016/politidirektoratet.pdf>

Radikaliseringkontakt Christian forteller at SaLTO fungerer veldig godt for å hjelpe en ung person å komme på rett spor. I dette arbeidet er de andre etatene veldig løsningsorienterte og samarbeidsvillige og det er mye godvilje blant disse. Bydelene har også dette som prioritert oppgave. Christian forteller videre at dersom han skulle arbeidet alene med å få en person på “rett spor”, ville dette vært en vanskelig oppgave, fordi “jeg har kun kaffe å tilby til de.” De øvrige tiltakene som ligger hos andre aktører enn politiet, er avgjørende i en slik prosess. Det er først når denne personen gjør noe straffbart, at politiet tar over saken og straffeforfølger. Flere radikaliseringkontakter opplyser at de har god kontakt med SaLTO-koordinatoren også når det ikke er en bekymringsmelding. “Man samles og har en runde på hva som beveger seg i kretsen. Vi møtes også i fredstid og ikke bare når det er bekymring. Dette gjøres for at det skal bli lettere å ta kontakt når det kommer bekymring” (Radikaliseringkontakt Karl).

Mange av de ulike forumene som er opprettet i Distrikt 1, for eksempel *Distrikt 1 forum*, *SVG* og *trosforum*, er det SLT-koordinatoren som har satt i gang. Dersom det er en person som ikke vil snakke med politiet eller ikke møter til bekymringssamtale, sender Koordinatoren i distrikt 1 “ballen videre til SLT-koordinatoren som følger opp vedkommende” enten via NAV, helsevesenet eller andre. Koordinatoren i distrikt 1 deltar i alle kommunale møter.

Den største fordelene Koordinatoren i distrikt 2 har er at han sitter i samme bygg som SLT-koordinatoren og forskeren. Han sitter ikke på politistasjonen, slik de andre informantene gjør. Dette forenkler arbeidet til Koordinatoren i distrikt 2 veldig, på den måten at han ser forskeren og SLT-koordinatoren ofte. Videre trenger han ikke alltid å ta en telefon eller innkalle til møte for å kunne snakke med SLT-koordinatoren. Koordinatoren i distrikt 2 bruker mye av tiden på strategisk nivå, for eksempel for å sette i gang nye tiltak, blant annet en tiltaksplan, som vil bli presentert i pkt. 7.3.1.

Til tross for det gode samarbeidet i SLT/SaLTO, dukker det opp noen utfordringer. Et eksempel på en klassisk utfordring er taushetsplikt mellom NAV og politi hvor NAV er tilbakeholdne med å gi opplysninger til politiet. Som tidligere nevnt i pkt. 4.2.2, ble dette løst ved å involvere SLT-koordinatoren.

Den store forskjellen mellom Oslo og Distrikt 1 på den ene siden og Distrikt 2 på den andre, er at Distrikt 2 har SLT-koordinatoren i fulltidsstilling som kun arbeider med radikalisering og voldelig ekstremisme. Utfordringen er at han har flere kommuner å forholde seg til enn de som er SLT-koordinatorer i Oslo og Distrikt 1.

7.1.2 Kunnskap om trossamfunn og muslimske menigheter

Jeg har ikke god nok peiling på de ulike menighetene her...det forsamlingshuset på X... Der får vi ofte bekymringsmeldinger, om pakistanere med langt skjegg og rare klær. Det er det folk ser... (Radikaliseringskontakt Christian).

Graden av kunnskap om de ulike muslimske trossamfunnene i Oslo er varierende blant radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt. Radikaliseringskontakt Christian sier at bekymringsmeldinger om pakistanere med langt skjegg og rare klær ikke betyr noe for han, ettersom kulturelt mangfold er et vanlig syn i dagens Norge, og særlig i hovedstaden. Fem av seks radikaliseringskontakter i Oslo politidistrikt opplyser å ha besøkt eller vært i kontakt med 1 til 4 moskeer i den kretsen de jobber i. En radikaliseringskontakt opplyser at han tror at det finnes kun en moske i kretsen hans. Denne har han ikke fått besøkt. Ingen av radikaliseringskontaktene har full oversikt over underavdelingene og koranskolene i sine kretser. En begrunnelse som fremheves i undersøkelsen er tid og ressurser. En annen årsak er at radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt har mer enn nok å gjøre i forhold til samarbeidet med SaLTO og de bekymringene som allerede kommer inn via andre kanaler. Radikaliseringskontaktene opplyser at de mangler endel kunnskap om moskeene og/eller trossamfunnene i deres krets. Dette kan forklares ut fra at det er mangfoldskontaktene som har tettere samarbeid med de ulike moskeene. Videre fremkommer det at radikaliseringskontaktene får mange bekymringsmeldinger fra øvrige etater, som skole, NAV, barnevernstjenesten og så videre. Det krever tid å avklare disse bekymringene. I tillegg bruker radikaliseringskontaktene tid på å etablere tillit og relasjoner til andre aktører i SaLTO, samt delta på konferanser og seminarer.

Radikaliseringskontakt Mats opplyser at han har ganske lite erfaring med samarbeid med moskeene. Dette til tross for at han jobber i en av de kretsene i Oslo politidistrikt med flere moskeer og muslimske trossamfunn. Han mener at det er mangfoldskontaktens arbeid å skape relasjoner og at dersom det er bekymringsmeldinger fra moske eller trossamfunn, bør dette komme til mangfoldskontakten. Mats sier videre at han er redd for at mangfoldskontakten og han "trækker på hverandres føtter" dersom begge skal inn i moskeen. En annen faktor som han selv peker på er at han ikke har tid og ressurser til å gå inn i disse miljøene. Han opplever at de ulike moskeene i kretsen har endel interne konflikter og uenigheter, også innad i moskestyret. Mats synes det blir for mye uoversiktigheter, noe som gjør at han ikke helt klarer å forholde seg til alle de interne konfliktene. Radikaliseringskontakt David på sin side er den radikaliseringskontakten i Oslo politidistrikt som har mest oversikt og kunnskap om moskeene i sin egen krets. Dette til tross for at han ikke har direkte kontakt med moskeene. At han har god oversikt

over moskeene, kan skyldes at mangfoldskontakten i samme krets har godt etablert samarbeid med moskeene. David har videre dypere innsikt og kunnskap om de ulike retningene innenfor islam enn de øvrige radikaliseringskontaktene. Han forteller at han er mer interessert i radikaliseringsfenomenet, enn å gå inn på de ulike retningene i islam som sunni, wahabisme, shia og andre.

Koordinator i distrikt 1 opplyser om tett samarbeid mellom moskeer og andre aktører. Han forteller om god kontroll, selv om han ikke har egne mangfoldskontakter. Han sitter i *troforumet* og *Distrikt 1 forum*. Koordinator i distrikt 1 forteller om tidligere konflikter og uenigheter blant de ulike moskeene i Distrikt 1 og mener *troforum* og *Distrikt 1 forum* bidrar til et bedre samarbeid og økt forståelse for hverandre, både moskeene seg i mellom, men også overfor politiet. Koordinator i distrikt 2 forteller om god oversikt over moskeene og vet hvilken lovskole³⁸ disse moskeene tilhører. Han hevder at de fleste som har reist til Syria har gått ut fra en *salafistisk* eller *wahabistisk* retning før de ble ekstremister. Derfor mener han at politiet er “nødt til, både ideologisk og teologisk å imøtegå disse anti-vestlige holdningene.” For å gjøre dette, må politiet enten ha god teologisk kunnskap, eller ha godt samarbeid med personer eller aktører som er gode i faget.

7.1.3 Ikke lett å være “bleikfis potet” - om tillit og samarbeid med moskeer

... Men når man skal ned i individnivå og jobbe, som det vi gjør, er man avhengig av å kunne komme og få den tillitten. Der har jeg ikke nok kunnskap til å kunne si om man selv bør være en praktiserende muslim for å få tillitt. Er det et poeng? At man bør spille på de kreftene? Eller vil man som bleikfis potet, ikke ha noe tillitt eller troverdighet... Men det kan være veldig forskjellig fra X og Y moske (Radikaliseringskontakt Lars).

Et viktig spørsmål i arbeidet med å skape tillitt til personer fra en annen bakgrunn enn en selv, er spørsmålet om hva som må til for å få tillitt hos vedkommende. Alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt synes det er vanskelig å skaffe tillitt til de muslimske miljøene. Videre er alle radikaliseringskontaktene enige om at det er viktig å bygge relasjoner, før man går inn som radikaliseringskontakt. Radikaliseringskontakt Karl sier; “Man bør først opprette kontakt og tilby den hjelpen politiet kan tilby. Deretter kan man satse på at de vil benytte politiet når de

³⁸ Innenfor sunni-islam er det fire lovskoler som er basert på fire store rettslærde. Skolene var så solide og veldefinerte at de den dag i dag deler den muslimske verden mellom seg. De tre første lovskolene; hanafi-, maliki- og shafii-skolen har navn etter de store juristene Abu Hanifa (699-767), Malik ibn Anas (713-795) og Muhammad Ibn Idris al-Shafi'i (767-820). Den siste, hanbali-skolen, fikk navn etter Ibn Hanbal (780-855), som var spesialist på profetens tradisjon (Vogt 2007, s. 64).

har utfordringer.. Mitt mål er å skape den tilliten som politiet bør ha med moskeer, men det tar tid å vinne tillit.”

Flere radikaliseringskontakter i Oslo politidistrikt forteller at det kan være utfordrende å skape tillit i muslimske miljøer. En viktig årsak er at radikaliseringskontaktene tror at moskeene trolig ikke vil komme med informasjon til politiet om radikalisering. “Fordi moskeen vil da få et lojalitetsbrudd med sine medlemmer. Lojalitetsbåndet vil være sentralt. Det er mangfoldskontaktens oppgave å vinne tillitten til moskeene... All kontakt med politiet kan bli sett som svik” (Radikaliseringskontakt Karl). Videre mener Karl at han opplever at politiet ennå ikke har klart å etablere den tilliten de burde ha fra moskeene.

Lars Holmberg skriver i boka “Inden for lovens rammer – politiets arbeidsmetoder og konkrete skøn” (1999) at politiets avgjørelser beror på politiets skjønn og at politiet arbeider etter stereotype holdninger. Fenomenet kalles *typologibasert politiarbeid*. Holmberg mener at politiets holdninger er basert på lite informasjon. Han sier videre at:

Vurderingen bliver derfor foretaget på baggrund af en række signaler, der igen leder til en bestemmelse af, hvilken “slags” person politiet står overfor. Bestemte typer forventes at opføre sig på en bestemt måde, og udgangspunktet for en sådan vurdering er derfor en bestemmelse af, *hvem* man har mer at gjøre (Holmberg 1999, s. 69).

På sammen måte opplyser flere av radikaliseringskontaktene at årsakene til at politiet ikke får nok informasjon fra moskeene er trolig fordi moskeene ikke ønsker å gi denne informasjonen. Radikaliseringskontakten Mats sier:

De sitter nok med mye informasjon i moskeen, men de deler det i hvert fall ikke med meg. Selv om mangfoldskontakten har tett kontakt med de, ser det ut som de har vanskeligheter med å dele informasjonen. Det kan hende at de er redd for at moskeen vil få stempel om at ekstremister går der.

Radikaliseringskontakt Mats bruker skoler som sammenligning hvor han mener at det er flere skoler som ikke ønsker å gi informasjon til politiet om rusproblematikk, fordi skolen ikke vil ha negativt stempel på seg. Videre hevder han at en annen årsak til at moskeene ikke ønsker å involvere politiet, kan være at disse miljøene tror at de selv er i bedre stand til å håndtere de utfordringene de har.

Radikaliseringskontakt David forteller at politiet nøler med å ta kontakt med enkelte moskeer i kretsen hans, fordi politiet tror de kan bli avvist med kommentarer som “tror dere vi er ekstremister her, eller?” Man er redd for å ta kontakt i dette feltet. På den andre siden er det et par moskeer som han har godt samarbeid med. I en av disse er det en politimann som fungerer

som ungdomsleder og sitter i styret i moskeen. David forteller at disse moskeene pleier å selv ta kontakt med politiet når de ønsker kontakt eller trenger hjelp til noe. Andre ganger tar politiet kontakt med disse moskeene.

Radikaliseringskontakt Christian har vært i kontakt med en av de største moskeen i sin krets, fordi det var flere ekstremister som pleide å være der. “Jeg har ikke opplevd den tilliten sånn helt til stede. De har nok vært litt usikre på hva de vil... Men i den siste tiden, har samarbeidet vært bra- der det skal være.” Han begrunner det gode samarbeidet med at han selv har endret synet på måten han har arbeidet på. For å få tilliten, han har brukt tid på relasjonsbygging i forkant. “De er blitt vant til å se ansiktet mitt.” I tillegg forteller han at han er genuint interessert i kultur, religion og historie. Når han er i kontakt med disse miljøene, fokuserer han også på andre temaer enn ekstremisme, han viser interesse og spør om hverdagslige ting.

Radikaliseringskontakt Mats forteller at etter samtaler med mangfoldskontakten ved samme politistasjon, har han inntrykk av at det er mye vilje blant representantene fra moskeen, uten at det skjer noen ting. Han trekker frem et eksempel hvor moskeeledelsen ble invitert til en tur. “Bare å ta med dem på tur var ingen enkel oppgave.” Han synes at det er mye snakk og lite gjennomføringsevne. Mats’ uttalelse er ikke uvanlig og viser at det er manglende kulturkompetanse blant politiet. Det er flere faktorer som er viktige når man skal ha en tverrkulturell kompetanse; evne til å skape god relasjon, ivareta kulturelle koder om respekt og høflighet, og evne til å kommunisere på tvers av kulturelle og språklige skiller (Paulsen 2014, s. 18). Det er ikke slik at det er vanlig i alle kulturer at man går på tur i skogen eller på fjellet for å bli bedre kjent. I mange østlige kulturer, inviterer man heller hverandre hjem på te for å bli bedre kjent. En forventning om å kunne gå på tur sammen eller finne på noe som ikke er typisk for en “pakistaner” vil lett kunne skape distanse. Utfordringer som har med å gjøre med at en kultur er fremmed, kan best løses ved kulturell læring. Dette gjøres ved tilegnelsen av kulturspesifikke ferdigheter for å håndtere et nytt kulturelt miljø.

I møte med andre kulturer, er politiet nødt til å tenke litt annerledes. Politiet bør øke sin kulturkompetanse for å kunne samarbeide bedre med personer fra annen kulturell bakgrunn. Samtidig er det viktig å ha i mente at radikaliseringskontakt Mats sin opplevelse av at “det er vanskelig å gjennomføre noe” kan skyldes hans dårlige erfaring med en spesiell moske. Man kan ikke dermed konkludere med at alle moskeer har samme måte å tenke på. Det er store variasjoner i de ulike moskeene, ikke bare med tanke på nasjonalitet og kulturell bakgrunn, men også alder og kjønns sammensetningen i moskeenes ledelse/styre. Disse faktorene påvirker samarbeidet med politiet. Imidlertid er dette faktorer jeg ikke har fått mulighet til å gå nærmere inn på i denne oppgaven.

Koordinator i Oslo sier at det å skape tillit til trossamfunnene har vært mangfoldskontaktens arbeid. Det har ikke vært koordinert, men det er “helt klart at radikaliseringskontaktene kunne hatt større kontakt med trossamfunnene.” Han opplyser videre at radikaliseringskontaktene i Oslo har begynt å gå mer i de moskeene som Oslo politidistrikt mottar bekymringsmeldingene om. Han mener at moskeene er ikke radikaliseringskontaktens primære arbeidsområde. Radikaliseringskontaktene burde bruke mangfoldskontaktene til å innhente informasjon fra moskeene. Mangfoldskontaktene bør informere moskeene om hva slags fokus politiet har om radikalisering og voldelig ekstremisme. “Mangfoldskontaktene kan ikke bare snakke om nødutganger.” Med dette mener han at mangfoldskontaktene ikke bare skal ha den pleiende rollen, men også bistå radikaliseringskontaktene i fagfeltet radikalisering og voldelig ekstremisme. Tillitsbygging er et langsiktig arbeid; det krever ressurser, rett person, forståelse og kompetanse. Det kan bli spørsmål fra moskeene og publikum om hvorfor politiet for eksempel går mer i en sunni moske og ikke i shia moske. Koordinator i Oslo sier at dette er veldig kompliserte spørsmål. Et annet eksempel er dersom politiet er i en moske, hvor politiet blir avbildet med ledelsen. Neste gang når politiet skal til en annen moske som kanskje misliker den første moskeen som politiet ble avbildet i, vil dette skape uro og kanskje mistillit til politiet. “Politiet har behov for å bevare objektiviteten sin og derfor kan politiet ikke gå inn på noen bestemte moskeer” (Koordinator i Oslo).

Politiet i de øvrige to distriktene arbeider annerledes med tillit og relasjonsbygging enn Oslo politidistrikt. I Distrikt 1 har de god dialog med moskeene og jevnlig møter med ledelsen i disse. Videre har Koordinatoren i distrikt 1 holdt foredrag for moskeene. Ettersom Distrikt 1 ikke har egne mangfoldskontakter, fungerer Koordinatoren i distrikt 1 som mangfoldskontakt. Videre er det to radikaliseringskontakter i Distrikt 1 som også har fått ansvar for mangfoldsarbeidet. I Distrikt 1 har SLT etablert eget ungdomsforum, som består av ungdommer fra ulike organisasjoner, henholdsvis to ungdommer fra hver organisasjon. Dette er for eksempel to ungdommer fra moskeene, to fra innvandrerorganisasjoner og to ungdommer fra andre frivillige organisasjoner. Disse ungdommene ble tatt med til Nansens fredssenter på Lillehammer og ble lært opp til kommunikasjonsmodeller, dialog som metode og i meglingsstrategier. Ungdommene har blant annet som oppgave å holde ulike konfliktverksteder i kommunene. Tanken videre er at de skal ut i meglingspraksis. Disse ungdommene skal brukes i forskjellige steder, for eksempel ungdomsklubber, i foreninger, moskeer og lignende. Deres arbeid er ikke knyttet spesifikt mot ekstremisme, men de skal også ha en “forebyggende effekt” og bidra i de situasjoner der det kan oppstå gnisninger eller konflikter.

På grunn av det tette samarbeidet med Distrikt 1, har moskeene blitt flinkere til å samarbeide med politiet. Koordinator i distrikt 1 legger frem som eksempel at dersom det dukker opp kjente ekstremister i moskeene i Distrikt 1, har moskeene informert politiet om dette. Enkelte ganger har noen av moskeene nektet ekstremistene adgang til moskeen også. Dette skjer ved at en fra ledelsen eller styret i moskeen tar kontakt med ekstremistene og sier at “moskeen er åpen for alle, men her skal vi ikke ha noen politiske holdninger. Her kan dere lese fredagsbønn” (Koordinator i distrikt 1). Koordinatoren i distrikt 1 forteller om et annet tilfelle der en moske fikk et helt nytt styre. Disse nye personene kjente ikke Koordinatoren i distrikt 1 eller til samarbeidet i SLT. Politiet brukte da det gamle styret for å bygge nye relasjoner.

Koordinatoren i distrikt 2 forteller at politiet har, i samarbeid med kommunen, utarbeidet et utkast til en tiltaksplan for sitt distrikt. Tiltaksplanen har 33 ulike tiltak fordelt på fire områder. Planen går ut på hvordan politi og kommunene skal arbeide mot radikaliserings og hvilke tiltak de skal bruke for å bekjempe voldelig ekstremisme. “Der ute har vi et problem, og alle vi i stat, kommune, frivillige har aksjer i dette problemet.” Med dette mener Koordinator i distrikt 2 at det gir ingen mening i at alle går til hvert sitt og utarbeider egne planer. Et av tiltakene i handlingsplanen omhandler kontakten med religiøse ledere. Planen er at Distrikt 2 skal begynne i de tre største byene i distriktet. For 12 år siden hadde PST et lignende samarbeid med lederne i de ulike moskeene. Dette samarbeidet ble utvidet, fra å være et samarbeid mellom politiet og religiøse ledere, til å omfatte andre aktører, som for eksempel kommuner.

Distrikt 1 er det distriktet som har best tillit og tette samarbeid og oppfølging med moskeer og muslimske trossamfunn av alle tre distriktene i undersøkelsen. Dette til tross for at Oslo politidistrikt har flest radikaliseringskontakter som jobber med fagfeltet på heltid. Radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt begrunner lite samarbeid med moskeene med at de ikke har tid/kapasitet til å følge opp alle moskeene like tett. Til sammenligning viser Koordinatoren i distrikt 1 til statistikken fra 2015/2016 hvor Distrikt 1 hadde hatt cirka 20 prosent mindre bekymringsmeldinger enn Oslo politidistrikt. I tillegg holdt Koordinatoren i distrikt 1 52 foredrag for samarbeidspartnere i hele 2016. For Distrikt 2 sin del, har det ikke blitt innhentet data eller statistikk som kan sammenlignes.

7.2 Særlig om Minhaj ul-Quran

... har tenkt flere ganger at det er ikke nødvendigvis den hvite, blonde, blåøyde politimann som er den beste til å føre samtale, i hvert fall ikke hvis det dreier seg ytterliggående om islam..., hvor det går på identitet som vi snakket om.. Jeg har tenkt at det kanskje kunne være et eller annet råd, eller en imam som på en måte fremmer det synet som går på inkludering og integrering i

samfunnet og at det ikke skal være noe misforhold mellom det å være praktiserende muslim og fungere i det norske samfunnet. Samtidig at det skal funke fint sammen (Radikaliseringkontakt Mats).

Det muslimske trossamfunnet Minhaj ul-Quran ligger på Grønland i Oslo. De tilbyr megling i generasjonskonflikter, ekteskapskonflikter og ved tvangsekteskap. Etter hvert har Minhaj konfliktråd meglet i konflikter mellom ulike minoritetsgrupper. Dette for å forhindre eskalering av voldelig konflikter blant flere ungdomsgrupperinger i Oslo. Det at Minhaj konfliktråd er knyttet til en moske gir dem en legitimitet blant muslimske minoritetsungdommer. Partene i konflikten opplever at representanten fra Minhaj ul-Quran forstår deres konflikter på en annen måte enn representanter fra storsamfunnet. Representanten fra Minhaj konfliktråd mener at disse ungdommene har respekt for dem basert på deres religiøse tilknytning (Lie 2011, s.164).

Minhaj ul-Qurans konflikthåndteringsmetode ble presentert for radikaliseringkontaktene under intervju samtaler. Spørsmålet var hva radikaliseringkontaktene synes om å involvere moskeer i det forebyggende arbeidet mot radikalisering. Jeg lurte på om politiet bør opplære medlemmer i moskeene til å se etter faresignaler eller lære de å forebygge radikalisering, eventuelt å bistå med eller gjennomføre bekymringssamtaler. Hva tenker radikaliseringkontaktene om at moskeene selv oppretter egne radikaliseringstakter som er medlemmer av styret i moske/trossamfunn? Eventuelt om man kan få de inn i SaLTO.

Radikaliseringkontakt David mente at politiet har fått et større område med radikalisering gjennom handlingsplanen mot radikalisering og voldelig ekstremisme. "Egentlig burde skoler, kommuner, moskeer og andre aktører kanskje selv eid eller håndtert mange av de prosessene som foregår. Politiet bør kanskje ikke være først framme på enkelte steder." Han mener at moskeene burde arbeide med feltet selv og tror at det er veldig få "usunne moskemiljøer." Det er bedre å kartlegge hvor de er med tanke på radikaliseringsarbeidet istedenfor å ha politikkontroll i alle moskeene. Videre tror David at moskeene selv klarer å håndtere de avvikene de har. Han synes ikke noe særlig om at politiet har fått flere radikaliseringstillinger; hvor politiet får delta på seminarer, kurs, utenlandsreiser og lignende og mener at "de kommunale og lokale miljøene er best til å jobbe med dette." Radikaliseringkontakt David trekker frem et eksempel hvor han hadde ansvar for bekymringssamtale. Han deltok ikke i samtalen selv og brukte en ansatt i kommunen som ble "briefet" i bruk av bekymringssamtale. Den ansatte i kommunen hadde allerede kontakt med vedkommende person som det var knyttet bekymring rundt og gjennomførte bekymringssamtalen. David mener at dette var en god løsning på det aktuelle problemet.

Nesten alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt var positivt til et tettere samarbeid med moskeene på den måten at medlemmene i de ulike moskeene blir lært opp til å se faresignaler ved radikalisering. Videre mener radikaliseringskontaktene at det er et ideelt forslag og at slikt samarbeid kunne ha vært meget fruktbart. Det er flere som fremhever viktigheten av at moskeene selv eier problemet. Nils Christies artikkel om “Konflikt som eiendom” av 1977 omhandler nettopp dette; at de offentlige har fratatt konfliktene fra de direkte involverte partene og på den måten har konfliktene enten blitt borte eller blitt andres eiendom. Christies grunn tanke var at når den som eier problemet, er med på å løse den, vil man som oftest finne de gode løsningene og hindre i at problemet dukker opp igjen. Til tross for at alle radikaliseringskontaktene i Oslo var positive til denne måten å jobbe på, er dette ikke helt uproblematisk å gjennomføre; radikaliseringskontaktene nevnte en del utfordringer med en modell der moskeene blir lært opp til å gjennomføre bekymringssamtaler. En utfordring som radikaliseringskontakten Christian nevner er at politiet “ikke har den gode innsikten egentlig. Et klassisk problem som kan dukke opp hele tiden er at vi sitter med begrenset kunnskap om muslimske miljøer og moskeer.”

En annen utfordring som ble løftet frem var særlig i forhold til de moskeene som er reserverte og som politiet har mindre kontakt med. Det vil ta lengre tid og kapasitet for politiet å samarbeide med disse moskeene, også fordi politiet nøler med å ta kontakt. Politiet er redd for at moskeene kan tolke politiets kontakt på den måten at moskeene tror at politiet stempler dem som ekstremister. Videre sier en annen radikaliseringskontakt i Oslo at for visse moskeer kan det at politiet tar kontakt, bli oppfattet som om det er et problem som kun gjelder moskeen, noe som blir et feilsignal. Han er redd moskeen tror at de må fikse opp i dette ekstremistproblemet selv.

Vi er nødt til å rive ned barrierer. Ikke tenke på at vi er NAV, vi er politi eller moske. Vi har et problem der ute som er felles (Koordinator i distrikt 2).

Koordinator i distrikt 2 mener at politiet og moskeene må klare å skape et tillitssystem som fanger opp ting og formidler det videre. Dersom moskeen driver med forebygging mot radikalisering og politiet ikke vet noe om det, viser dette bare at politiet ikke har god relasjon med disse miljøene. Regel nummer en hos Distrikt 2 er at hvis moskeen har fått bekymring, skal moskeen kontakte politiet. Det handler om å bygge tillit og relasjoner. Distrikt 1 har allerede en lignende ordning med ungdomsforum, som nevnt over. I dette forumet er det to ungdommer fra moskeen som er lært opp i kommunikasjonsmodeller, dialog som metode og meglingsstra-

tegie. Verken Koordinator i distrikt 1 eller Koordinator i distrikt 2 fremhever noen nevneverdige utfordringer med at moskeene har større ansvar for å forebygge ekstremisme i muslimske miljøer. Dette kan skyldes at de allerede har et samarbeid hvor moskeen er i tett kontakt med politiet og hvor moskeene har tettere oppfølging når det gjelder ulike bekymringsmeldinger om radikaliseringsprosess. Denne form for samarbeid ser man fungerer i Tyskland, ved Hayat modellen som ble presentert under pkt 3.4. Hayat bruker mentorer som har religiøs og teologisk tilknytning. Koehler (2013) peker på viktigheten av å ha religiøse mentorer i Hayats rådgivningsprosess:

The entire counselling process would lapse as soon as the radicalized or radicalizing person gets proactively involved without his or her own initiative due to the fact that the counselling service will be interpreted as ideological tool for manipulation of the adversarial system (of the faithless/kuffar)³⁹ (Koehler 2013, s. 192).

Koehler (2013) mener at rådgivningsprosessen vil miste sin funksjon hvis den radikaliserende personen får rådgivning fra noen som er vantro, altså fra det motsatte systemet enn det den radikaliserende tror på. Erfaringer fra Hayat i Tyskland og ønske fra radikaliseringskontaktene bør være gode indikatorer om at norsk politi også bør satse på mentorer med religiøs og teologisk kunnskap.

7.3 Samarbeid innad i etaten

Dette punktet handler om samarbeidet mellom radikaliseringskontaktene og de øvrige ansatte ved samme politistasjon og ved samme distrikt. En viktig metode er informasjonsutveksling mellom radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt og deres samarbeid med deres kolleger på stasjonen. Dette vil bli behandlet under punkt 7.3.3 "Tirsdagsklubben" som hovedsakelig omhandler radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt.

7.3.1 Informasjonsflyt innad på politistasjonen

To av radikaliseringskontaktene opplyser at de har fellesparole en gang i uken. I blant deltar de på disse og informerer om ulike saker som er aktuelle. Radikaliseringskontakt Mats forteller at det ikke er alle saker han synes alle på stasjonen bør få vite om. Han tar derfor en konkret vurdering før han informerer om sakene på fellesparole.

³⁹ Kuffar, de vantro, rammer ikke bare ikke-muslimer, men også muslimer som oppfattes som ideologiske motstandere (Vogt 1995, s. 57).

Radikaliseringskontakt Christian forteller at han kjenner mange på stasjonen. Han har jobbet både på ordens- og etterforskningsavsnittet. Han holder foredrag for studenter og nyan-satte når det er behov og oppdaterer eller holder foredrag for etterforskning og ordensavsnittet gjennomsnittlig en gang i halvåret. På denne måten blir samarbeidet tettere. Christian opplyser at han har god relasjon til etterretningsgruppa. Radikaliseringskontakt Lars mener det er viktig at alle på stasjonen vet hvem som er radikaliseringskontakt. Dersom det er informasjon han har som skal til alle mannskapene, pleier han å henge det på oppslagstavla.

To av radikaliseringskontaktene ved Oslo politidistrikt forteller at de ikke er så gode på å informere de øvrige på stasjonen om hvem de selv er og hva de gjør. Radikaliseringskontakt David opplyser at han er flink til å følge med på etterretningssystemer, lese avhør i andre saker og følger med på parolene. Han prøver å oppdatere nettparolen, som er en digital informasjonskanal. Imidlertid mener han at han er dårlig til å markedsføre seg selv. Fire av seks radikaliseringskontakter opplyser at de har tett samarbeid med mangfoldskontakten.

7.3.2 The good cop and the bad cop – samarbeid med mangfoldskontakten

Jeg bruker mangfoldskontakten. Han tar jo veldig få negative ting. Hans oppgave er å pleie relasjoner. Jeg blir på en måte the bad cop (Radikaliseringskontakt Christian).

I Oslo politidistrikt er det kun tre av fem politistasjoner som har mangfoldskontakter. Årsaken til at to politistasjoner ikke har egne mangfoldskontakter, er at det er lite eller ingen behov i deres krets. Disse politistasjonene har imidlertid samfunnskontakter. I følge radikaliseringskontakt Karl har samfunnskontaktene samme funksjon som mangfoldskontaktene, ved at deres oppgave er å skape tillitt. To av de tre stasjonene som har mangfoldskontakter, har to mangfoldskontakter på hver stasjon, mens den ene stasjonen har en mangfoldskontakt. Alle radikaliseringskontaktene ved disse tre politistasjonene forteller at de har et godt forhold til mangfoldskontaktene. Videre forteller radikaliseringskontaktene at de har ulike måter å jobbe på når det gjelder politiets samarbeid med moskeer. Noen av radikaliseringskontaktene forteller at de besøker moskeene regelmessig sammen med mangfoldskontakten, mens andre forteller at de gjør det kun av og til og når det er bekymring.

... jeg vet ikke... jeg kjenner på en ambivalens rundt det. Vi kunne snakket om at mangfoldskontaktene skal, de skal ikke i dybden, de skal være sånn i overflaten og være den snille politimannen eller politikvinnen, (...) og skape de gode relasjonene som i en krisesituasjon er gode å ha.(...) (Radikaliseringskontakten Lars).

Radikaliseringskontakt Christian synes det er godt å kunne skille mellom radikaliseringskontaktene og mangfoldskontaktene og mener at mangfoldskontaktens hovedoppgave er å etablere gode relasjoner. Det er fint at mangfoldskontaktene slipper å snakke om ekstremisme. Videre mener han at det er viktig å lage relasjoner med moskeene og derfor bør man besøke moskeene sammen med mangfoldskontakten. Radikaliseringskontakt Karl er også av samme oppfatning og mener at det er bedre at man skiller mellom radikaliseringskontaktene og mangfoldskontaktene, slik at radikaliseringskontaktene arbeider med bekymringene, mens mangfoldskontakten har mer den *pleiende* og tillitsskapende rolle. Han mener videre at dersom han som radikaliseringskontakt går inn i den såkalte pleierollen, og ved en senere anledning tar han ut en person som politiet er bekymret for at vedkommende kan være i en radikaliseringsprosess, kan dette skape tillitsbrudd mellom ledelsen i moskeen og mangfoldskontaktene.

Radikaliseringskontakt David forteller at de har en noe annen måte å arbeide på enn andre politistasjoner som har mangfoldskontakter. Han sier at de skiller klart mellom mangfoldskontakten og radikaliseringskontaktens arbeid med muslimske trossamfunnene.

Det har også litt med at vi har ønske om å ikke knytte ekstremisme opp mot religiøse miljøer, men vi ser at det kan være sammenfallende av og til... I hovedsak sier vi at vi ser på det som to forskjellige ting. Vi ønsker ikke at det skal være et makkerpar... hvor trossamfunnskontakt går inn i moskeen og ekstremismekontakt er med fordi man forventer å finne noe ekstremisme der.

Han forteller videre at han heller snakker endel sammen med mangfoldskontakten i etterkant når mangfoldskontakten har besøkt en moske.

Radikaliseringskontakt Mats kjenner til de største moskeene i bydelen i sin egen krets. Han bruker mangfoldskontakten ganske mye. Han har vært i møte med moske X, hvor det var snakk om et miljø som ikke var helt positivt. For å engasjere moskeen, tok radikaliseringskontakt Mats kontakt med den moskeen som bekymringen var knyttet rundt. Han forteller at direkte dialog og kontakt med moskeen er det kun mangfoldskontakten som har og at han samarbeider tett med mangfoldskontakten. Det er kun i konkrete saker han har tatt dialog med moskeen.

Radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt bruker mangfoldskontaktene som en inngangsbillett til å bli kjent med ledelsen i moskeen. Det kan anses som nødvendig å ha mangfoldskontakter i tillegg til radikaliseringskontakter i de store distriktene. Denne ordningen synes å fungere veldig fint for etableringen av tillitt i de ulike trossamfunnene. Imidlertid sier radikaliseringskontakt Lars at ved et lensmannskontor kan det sikkert holde med en stilling som både arbeider som mangfoldskontakt og som radikaliseringskontakt, fordi det er et mye mindre samfunn og man har flere hatter på når man er på et lensmannskontor. I storbyene er det mange

forskjellige trossamfunn med ulike tolkninger og variasjoner i religionsutøvelsen, noe som gjør det hensiktsmessig å ha både mangfoldskontakt og radikaliseringskontakt.

7.3.3 Tirsdagsklubben

Det er det jeg har savnet. Jeg har sittet mye alene og jobbet alene. Har savnet å jobbe med noen og snakke med andre (Radikaliseringskontakt Christian).

Christian har jobbet noen år i politietaten som radikaliseringskontakt og forteller om et ensomt arbeid, mye selvstendighet og ansvar uten helt klare mål for arbeidet. Han forteller at det etter hvert ble ansatt en koordinator ved Oslo politidistrikt. Før denne koordinatoren ble ansatt, var det Bjørn Øvrum som hadde ansvaret for radikaliseringskontaktene. Koordinatorens rolle var noe uklart i starten, men hovedoppgaven hans var og er å holde radikaliseringskontaktene godt nok oppdatert innenfor fagfeltet. Koordinator i Oslo fungerer i mange henseende som leder, men er ikke helt det heller. Han skal koordinere arbeidet. Koordinator i Oslo har ukentlige møter med alle radikaliseringskontakter. Dette er et felles knutepunkt. Koordinator i Oslo forteller at de faste møtene på tirsdager, er det eneste forumet radikaliseringskontaktene har for å lære av hverandre. Han fremhever videre at det er et meget viktig møte, hvor de går gjennom aktuelle saker, diskuterer nye problemstillinger tilknyttet fagfeltet og deler erfaringer. Under dette møtet ser man byen som helhet og snakker om ulike utfordringer. Det er en arena hvor han som koordinator kan sørge for at alle jobber likt.

Samtlige radikaliseringskontakter ved Oslo politidistrikt er positive til ukentlige møter med de øvrige radikaliseringskontaktene i politidistriktet. De forteller om gode erfaringsutvekslinger og at fagfeltet har fått et løft ved disse ukentlige møtene. Samtlige informanter fra Oslo politidistrikt opplyser også at det er et godt samarbeid blant radikaliseringskontaktene og det er lav terskel for å ta kontakt med andre radikaliseringskontakter i distriktet. De bruker hverandre også med tanke på at det skal være to personer i visse saker som er mer komplekse eller som krever ekstra sikkerhetshensyn, som for eksempel hvis man velger å dra hjem til noen for å ha bekymringssamtale.

Radikaliseringskontakt Mats forteller at samarbeidet mellom radikaliseringskontaktene ble mye bedre etter at koordinatoren i Oslo overtok ansvaret. Et tettere og bedre samarbeid med PST ble også iverksatt. ”Det burde ha vært sånn helt fra starten.” Hans erfaring sier at det går mye bedre nå. Før fikk radikaliseringskontaktene kun “et brev fra PST om at her er det en fremmedkriger som kommer tilbake og som bor i din bydel. Det var liksom kun det. Og så ferdig. Og hvis han da skal jobbe med NAV og fortelle om vedkommende, så vil jo NAV være

redde om de skal slippe han inn i lokalene sine.” Mats mener at i slike tilfeller burde PST ha kommet med en vurdering av bekymringen rundt fremmekrigeren, fordi han har ikke all oversikt eller informasjon om fremmedkrigerens kapasitet. “Hvis man bare ser bilde av vedkommende med våpen på YouTube, har man en del spørsmål rundt hans kapasitet.” Tidligere var kun PST som hadde oversikt, nå får radikaliseringskontaktene bedre oversikt og mer informasjon.

Radikaliseringskontakt Lars forteller at det vil bli både spennende og lærerikt når Asker og Bærum blir en del av Stor-Oslo når den nye politireformen inntreer. Da vil man få flere problemstillinger knyttet rundt de høyreekstreme, noe Oslo per dags dato ikke har så mye av. Det er overvekt av høyreekstremisme på den siden. Han synes det er interessant med nye utfordringer og erfaringsutveksling.

Koordinator i Oslo sier at det ikke er alltid at alle radikaliseringskontaktene får deltatt på tirsdagsmøtene. Dette skyldes ulik turnus. En annen utfordring som fremheves av både koordinator i Oslo og radikaliseringskontakt David er at det faglige ansvaret ligger hos koordinatoren i Oslo mens personalansvaret ligger hos den aktuelle politistasjonen radikaliseringskontaktene er ansatt ved. Tirsdagsmøtene bidrar til å styrke fagkompetansen hos radikaliseringskontaktene. Dersom en eller flere av radikaliseringskontaktene uteblir fra tirsdagsmøtene, for eksempel fordi han/de må avgis til vakthold eller andre oppgaver underlagt stasjonene, vil ikke alle kunne delta i diskusjonen av en aktuell problemstilling. Koordinator i Oslo sier at han kan ikke pålegge radikaliseringskontaktene å møte på tirsdagsmøtene, men han “bruker en del tid på å drive politikk ved at han må snakke med sin sjef som videre snakker med stasjonssjefen” for å forklare viktigheten av radikaliseringskontaktens deltagelse på disse tirsdagsmøtene.

Distrikt 1 har også felles møter annenhver tirsdag. Radikaliseringskontaktene er ansatt ved ulike seksjoner og har ulik turnus, men de blir tatt ut av turnusen for å kunne delta på disse tirsdagsmøtene. Møtet varer hele dag og det er avklart fra før at samtlige radikaliseringskontakter ved Distrikt 1 skal delta i møtet.

7.4 Exit - programmet

De som jakter på martyr(døden).. overfor de blir det vrient å si at NAV kan tilby deg jobb på Rema (Radikaliseringskontakt Karl).

I årene 1995 og 1996, i forbindelse med alvorlige skyte- og voldsepisoder og våpenbeslag, gjennomførte Oslo politi to massearrestasjoner av ungdommer fra det såkalte Nasjonalistmiljøet. Det var flere tenåringer som ble arrestert. Mange foreldre var fortvilte og følte hjelpeløshet

i forhold til at deres barn hadde kommet inn i dette ekstreme miljøet. I etterkant av disse hendelsene ble det opprettet flere nettverksgrupper for foreldre med barn i voldelig og rasistiske miljøer. Hensikten med nettverksgruppene var at foreldrene blant annet kunne få sosial, moralsk og praktisk støtte, samt utveksle informasjon om hva som foregikk. Disse nettverksgruppene var det første tiltaket som senere ble en bredere tverrfaglig satsing på å utvikle metoder for å få ungdom ut av voldelige grupper, *Exit – Ut av voldelige ungdomsgrupper*. Prosjekt *Exit* ble utviklet gjennom et samarbeid mellom forebyggende politi på Manglerud politistasjon ved Oslo politidistrikt, forsker Tore Bjørge og organisasjonen *Voksne for barn*. Formålet med prosjektet var å få ungdommer ut fra høyreekstreme miljøer (Bjørge og Carlsson 1999, s. 222).

I følge radikaliseringskontakt Karl handler *Exit*-programmet om å hindre rekruttering og for å tilrettelegge for de som vil komme ut av miljøet. Hvis man bryter med et miljø og ikke har noe å gå til, faller man tilbake. “Det skal være positivt å bryte med et negativt miljø”. *Exit* var både på lokalt nivå, i kommunene, og på nasjonalt nivå. Det var tids- og ressurskrevende. De som hadde gjort straffbart, ble straffeforfulgt, men de fikk sin plass i samfunnet etter det. Miljøet på Sørlandet ble knust fort. Karl sier at det er forskjell på det miljøet som vokste i 1990 tallet rundt Bøler, Nordstrand og Hokksund, og det miljøet vi har nå. Sosialiseringen er annerledes, hvordan de samles og sprer ideologien sin er også annerledes. “For mange så står ideologien sterkere enn symbolikken og tilhørigheten i gruppen,” sier radikaliseringskontakt Karl. Han forteller videre at utfordringen med islamister er at for islamister er det livet etter døden som er sentralt. Det som skjer i dette livet, er ikke så farlig. Det finnes ikke et *Exit*-program for islamister. *Exit*-program som grunntanke er god, men man må finne individuelle løsninger i hver enkelt *case* siden det er mange forskjellige årsaker. “Det kan være forskjellige årsaker som gjør at du trekkes inn i det, men det kan være andre virkemidler som kan trekke deg ut av miljøet.”

I følge radikaliseringskontakt Lars er det usikkert om det finnes *Exit*-program som radikaliseringskontaktene kan bruke mot de personene som er i en radikaliseringsprosess. Radikaliseringskontaktene jobber på individnivå og det vil være forskjellige suksessfaktorer på disse personene. Han tenker at man må identifisere de faktorene som vil gjøre at man kan skaffe en balanse. Om man vil kalle det et program eller individuelt basert tiltak, det er han usikker på.

Radikaliseringskontakt David opplyser at de bruker noe som de kaller *Enter*. Dette er ikke et definert program og går ut på at man skal prøve å hjelpe folk *inn i noe* nytt. Det er koordinator i Oslo som startet å bruke begrepet *Enter*. SaLTO-koordinatorene snakker også om dette og det er de som er nøkkelen til *Enter*. I følge David er *Enter* det motsatt av *Exit*, men det er ikke et faglig etablert begrep. Tanken bak *Exit* er at man henter frem det beste av det SLT-

modellen har i forhold til “å koble på folk som jobber med dette.” For eksempel dropp-off på skoler, bistå med søknader til bydelene, samarbeide med NAV og så videre. Exit har samme program som man tilbyr rusavhengige; “hvis du tar fra folk noe, så er det viktig å tilby noe kjapt.” Radikaliseringkontakten David savner et exit-program for islamister. Han tror ikke det holder å involvere folk med noe nytt “hvis de ikke har brutt” med det gamle. Exit har et bedre verktøy med tanke på både å flytte på folk, gjøre mer *markante brudd* med miljøer, men også i forhold til sikkerhet. Han kunne også tenkt noe lignende for gjengproblematikken i kretsen sin; “Folk på Y (sted) står i kø for å komme ut av miljøet, men klarer ikke og tør ikke, siden det ikke er noe på andre siden som kan redde dem.”

Radikaliseringkontaktens rolle og forebyggende arbeidet er å anse som en del av det å motivere islamistene ut av islamistmiljøet. Det er gode eksempler på dette; når man går tidlig inn og har samtaler med de man er bekymret for, gjerne sammen med foreldrene, har dette hatt positivt effekt. Man bør bruke erfaringer fra Exit-programmet og engasjere foreldrene i mye større grad. Nettverksgruppene i Exit-programmet fokuserte på foreldre med barn i rasistiske grupper, og dette har en klar overføringsverdi i forhold til foreldre med barn i islamistmiljøer. Mange av de unge som står i fare for å bli radikalisert, har foreldre med innvandrerbakgrunn. Noen av disse foreldrene er svakt integrert i det norske samfunnet. De har kanskje ikke gode nok språklige ferdigheter, nok kunnskap om samfunnet eller nok kunnskap og innsikt i den digitale verden til å forstå hva deres ungdommer driver med. Dette kan gjøre det enkelt for de aktuelle ungdommene å “spille ut” sine foreldre. Nettopp derfor vil foreldrenettverk kunne være et effektivt virkemiddel for at foreldrene i større grad kan få kontroll over situasjonen og bidra til å forebygge mulig radikalisering.

I et foreldrenettverk vil foreldrene kunne dele erfaringer og bli motivert til å ta et tak og få informasjon om hvordan de skal håndtere situasjonen hjemme, både når det gjelder bruk av sosiale medier, men også bli noe mer kritisk til hvilke aktiviteter deres ungdommer bedriver. Et slikt nettverk fordrer at det er et tverrfaglig og etablert team som bistår foreldrene og tar styringen når det gjelder møtene. I følge min egen erfaring, er foreldre med muslimsk innvandrerbakgrunn både glade og stolte av at barna deres frivillig drar til moskeer. Det å dra til moskeer, er ikke feil, men mange foreldre “lukker øynene” og stoler blindt på at det som skjer i moskeen er “innafor.” Det er ikke alle foreldre som har nok innsikt i hvilket miljø som er i moskeen. Dette kan være særlig problematisk dersom radikalisering skjer i moskeen. Et godt eksempel er Ed Husains fars sterke motstand mot Husains kontakt med moskeen i Øst-London. “Jeg fortalte ingenting om YMO og moskeen i Øst-London, fordi jeg instinktivt følte at dette var navn som ville gjøre far rasende.” Både YMO og moskeen i Øst-London fulgte Mawdudi,

og faren til Husain avskydde alt som hadde med Mawdudi å gjøre. Husain skriver videre at far “hadde kunnet tilgi meg hvis han hadde grepet meg i å sniffe kokain, men jeg var på det rene med at han aldri ville tolerere noen forbindelse med dem han selv betraktet som Guds fiender, nemlig Mawdudis tilhengere og aktivitetene i moskeen i Øst-London” (Hussain 2009, s. 36). Far til Husain hadde god kjennskap til Øst-Londons moske, fordi faren hans hadde god kjennskap til de ulike moskeene i London. Trolig ville faren til Husain ikke hatt noe imot moskeen i Øst-London dersom faren selv ikke hadde hatt den kunnskapen han hadde. Dette viser at foreldre bør engasjeres seg mer og ha mer innsikt i barnas hverdag for å kunne forhindre og bidra til å forebygge mulig radikaliserings i en tidlig fase.

Koordinator i distrikt 1 savner også et program for islamister. For han er det ikke nøye om det heter Exit eller Enter, slik Oslo snakker om, men han ønsker nasjonale føringer på dette. Han sier at de allerede “gjør en del av dette” Exit/Enter-programmet. For eksempel har de allerede en *mentorordning* som egentlig er for alle typer utfordringer, det være seg rus eller ungdomskriminalitet. Mentorordningen i distrikt 1 er ikke bare forbeholdt radikaliserings og voldelig ekstremisme. Koordinator i distrikt 2 forteller at de har fått midler til mentorering, noe de er stolte av. Det er *Distrikt 2 forum* som lager systemer og rutiner for dette. Blant annet er det tiltenkt å lage et skjema som skal fylles ut om den radikalisererte og ut fra dette skal man kartlegge om personen trenger en mentor eller ikke. Sammen med Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) skal *Distrikt 2 forum* starte egen mentor skole. RVTS har nasjonalt ansvar og er inndelt i fem regioner i Norge. De skal sende 15 personer fra distriktet som skal få mentoropplæring i Aarhus i Danmark. Disse personene skal være “som en bank.” Når behovet vil dukke opp, skal de prøve å plukke ut en mentor som kan følge personen opp. For eksempel hvis det er behov for en arabisktalende mentor, kan man plukke det ut fra det utvalget de har i “banken.” Det er viktig at mentorene har variert bakgrunn. I Distrikt 2 er det store avstander mellom kommunene. En utfordring kan være den daglige oppfølgingen, særlig hvis en mentor bor langt unna. Avstanden kan føre til at den daglige oppfølgingen blir vanskeligere å gjennomføre. Derfor ønsker koordinatoren i Distrikt 2 at de har mentorer fra forskjellige steder. Han opplyser at de allerede har fått på plass en god del ting; de har startet med et pilotprosjekt og to imamer har meldt seg til dette.

I statusrapport for oppfølging av handlingsplan fra Justis- og beredskapsdepartementet av 2016 fremgår det at Norge har vært i kontakt med flere land, også Danmark, om blant annet erfaringer med mentorarbeid. Det pågår også lokale initiativ for å opprette slike mentorordninger som kan etableres lokalt av kommunene. Videre er det satt i gang prosess for å se på

aktuelle løsninger gjeldende exit-arbeid hvor fremmedkrieger og personer som ønsker seg ut av et ekstremt miljø er i målgruppen.⁴⁰

Ut fra de foreliggende dataene i undersøkelsen synes det at det ennå ikke er på plass en ordning som skal “få islamistene ut” fra et radikaliseret miljø. Forsker og spesialrådgiver Yngve Carlsson⁴¹ ved Kommunesektorens organisasjon deler radikaliseringskontaktens erfaringer om dette. Han sier at de gode strategiene mot nynazisme og suksessen Norge hadde med exit-programmet for noen tiår siden er glemt av myndighetene. Carlsson mener at exit-programmet som ble brukt for å få høyreekstreme ut av nynazistisk miljø, kan være en mulig modell for det fremtidige arbeidet med å få unge ut av ekstreme miljøer (Carlsson i et intervju i nettavisen).⁴²

Bjørge skriver i boka “Forebygging av kriminalitet” (2015) at det å få enkeltpersoner og grupper involvert i terrorisme til å slutte med det, er en forebyggingsstrategi. Forebyggingsmekanismen går ut på å få frem en avslutning på terroristkarrierer, slik at terroristen eller den radikaliserete ikke er involvert i terroristiske aktiviteter, slik at terroristisk vold opphører eller reduserer. For å kunne utvikle målrettede forebyggingstiltak basert på denne mekanismen, er det nødvendig med kunnskap om hvordan disse exit-prosessene foregår. Nyere forskning viser at terroristkarrierer kan avsluttes på flere måter og av ulike årsaker. Noen slutter fordi de blir fengslet eller drept, mens andre slutter fordi de velger å slutte – mer eller mindre frivillig. Å avbryte radikaliseringsprosessen tidlig er viktigere enn å vente til vedkommende person eller gruppe har kommet langt og gjort skade. Det er viktig å skille mellom en individuell avslutning av en terroristkarriere og en kollektiv avslutning av en terrorgruppe, fordi virkemidlene er forskjellige (Bjørge 2015, s. 246).

At en gruppe terrorister legger ned våpnene, er den mest effektive måten å hindre terroristisk vold på. Dette skjer, og har skjedd på flere måter, blant annet “The Good Friday Agreement” i Nord-Irland, hvor IRA og de protestantiske paramilitære gruppene la ned den væpnede kampen og leverte våpnene. “Den Islamske Gruppen” og “Jihad” i Egypt ble avsluttet etter at lederne i disse gruppene erkjente at den voldelige kampen var et feilspor. Det meste av lederskapet og et titusentalls medlemmer satt fengslet i lang tid, noen av dem siden 1980-tallet. Lederne innså at den voldelige kampen hadde gjort mer skade enn gagn. På slutten av 1990-

⁴⁰ Beredskapsdepartement, J.-o. (2016). “Status for oppfølging av handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme”. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/status-for-oppfolging-av-handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme/id2480903/?q=exit-program>, pkt. 17.

⁴¹ Carlsson, Y. (2016). “Spesialrådgiver.” Yngve Carlsson er utdannet sosiolog. Han er ansatt som spesialrådgiver i Kommunesektorens organisasjon. Carlsson har bred erfaring som forsker og til daglig jobber han blant annet med kriminalitetsforebygging og ekstremisme i kommunene. <http://www.uio.no/studier/program/sosiologi-master/karriereintervjuer/yingve-carlsson.html>.

⁴² Grymer, T. (2014) “De gode strategiene mot radikaliserings er glemt av myndighetene.” <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/26101>.

tallet begynte gruppelederne å revidere sin forståelse av hva Koranen og de teologiske tradisjonene sa om jihad. I de senere årene har disse lederne gått hardt imot al-Qaidas ideologi og praksis. Noen av disse lederne var sentrale ideologer og ledere i al-Qaidas tidlige fase. I tillegg til slike kollektive måter å slutte med terrorisme på, er det mange enkeltindivider som trekker seg ut. Medlemmer av terrorgrupper hopper av på grunn av ulike årsaker og det skjer på ulike måter. En viktig årsak er desillusjonering. Det er mye som tyder på at mange aktivister blir desillusjonert av ulike grunner. De som var motivert av *politisk ideologi og altruisme*, finner ut at det er motsetning mellom mål og midler, eller at voldshandlingene går for langt og rammer uskyldige. De som er *medløpere*, altså de som først og fremst slutter seg til en terrorgruppe ut fra et ønske om tilhørighet og vennskap, blir ofte desillusjonert fordi vennskapet, gruppen eller lederne ikke lever til de høye forventningene. De er ofte tilbøyelige til å hoppe over til en annen sterk gruppe eller knytte seg til alternative venner. Mange forlater også fordi de får andre prioriteringer, for eksempel kjæreste eller barn. De *sosialt frustrerte og marginaliserte*, har svak tilknytning til det normale samfunnet og begrensede sosiale ressurser. Disse er ofte opptatt av spenning og action og kan lett kjede seg i påvente av en aksjon langt frem i tid. Disse har lett for å gå inn i andre kriminelle grupper, dersom de forlater ekstremistgruppen. Andre igjen trekker seg fordi de blir arrestert (Ibid, s 248).

For at politiet skal kunne gjøre en god jobb, er politiet avhengig av et godt samarbeid både innad i politiet, men også utenfor politietaten. Alle radikaliseringskontaktene er fornøyd med samarbeidet med SLT/SaLTO. Imidlertid har radikaliseringskontaktene noe ulike erfaringer når det gjelder samarbeidet med moskeer. Distrikt 1 og 2 forteller at de har godt samarbeid med moskeene. Radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt forteller at samarbeidet med moskeene ikke er godt nok. Videre er det noe kunnskapsmangel blant radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt når det gjelder moskeer og muslimske miljøer i hovedstaden. Dette påvirker naturligvis tillitten til moskeen og samarbeidet med disse. Alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt har godt samarbeid med mangfoldskontaktene. Ettersom det er mangfoldskontaktene som har kontakt med moskeene, kan dette forklare hvorfor radikaliseringskontaktene ikke har samme type tillitt og tett kontakt med moskeene.

En viktig del av det forebyggende arbeidet til politiet, er å få islamistene ut av miljøet. Det finnes ulike modeller for dette, men det er ingen nasjonale føringer på hvordan dette arbeidet skal foregå. Dette er noe radikaliseringskontaktene savner.

8 Avsluttende kommentarer

I følge PSTs trusselvurdering 2017 vil antall nye personer som radikaliseres til ekstrem islamisme fortsatt være lavt i 2017. Den organiserte radikaliseringsaktiviteten og fenomenets tiltrekning har vært nedgående siden 2013/2014. Nedgangen i antall nye, radikaliserte personer, kan skyldes flere forhold, blant annet at flere sentrale personer fra det som var et aktivt miljø på Østlandet, straffeforfølges. I tillegg er flere daværende aktive personer drept i Syria. I følge PSTs trusselvurdering 2017 finnes det imidlertid fortsatt enkeltpersoner i Norge som har til hensikt å radikalisere andre. Disse representerer resten av miljøet på Østlandet. Det forventes videre at det vil være svært få personer som reiser ut av Norge for å slutte seg til ISILs selverklærte kalifat i 2017. En årsak til dette er reduksjon i omfanget av den organiserte radikaliseringsring i Norge. Videre peker PST på flere tiltak internasjonalt og nasjonalt som fungerer, blant annet at det er blitt vanskeligere å reise inn til Syria (PST trusselvurdering 2017, s. 14-15).

På nasjonalt nivå viser radikaliseringskontaktens arbeid gode resultater. Det er tiltenkt at det videre arbeidet mot radikalisering og voldelig ekstremisme skal styrkes (Statusrapport for oppfølging av handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme punkt 12). Dette arbeidet vil styrkes ved blant annet økte stillingshjemler. I Oslo politidistrikt har noen av politistasjonene allerede fått tildelt midler til å ansette flere radikaliseringskontakter. For å styrke det forebyggende arbeidet til radikaliseringskontaktene er det nødvendig at politiet har et godt samarbeid innad i etaten, men også at politiet har et godt lokalorientert politiarbeid.

En annen årsak til at antallet personer som blir radikalisert er lavt, skyldes måten radikaliseringskontaktene arbeider på. Undersøkelsen viser at radikaliseringskontaktene har god kunnskap om *fenomenet* radikalisering og voldelig ekstremisme og at alle radikaliseringskontaktene har god kunnskap om hva som er *årsakene* til at personer blir radikalisert. Videre viser undersøkelsen at alle radikaliseringskontaktene har både klare og gode rutiner på hva som skal gjøres når de mottar bekymringsfull informasjon om en person. På dette stadiet i en prosess, altså tiden etter at politiet mottar bekymringsmelding, kommer det frem at alle radikaliseringskontaktene gjør det samme; de innhenter mest mulig informasjon, kartlegger vedkommende og får i stand en form for samtale – være seg en bekymringsamtale eller avklaringsamtale. Selv om det ikke er alle distrikter som har gjennomført opplæring i bekymrings- og/eller avklaringsamtale, kommer det frem i undersøkelsen at den første samtalen med den personen bekym-

ringen er knyttet til, fungerer godt. Jeg mener dette henger sammen med at alle radikaliseringskontaktene har god kunnskap om årsaker til radikalisering, og at de fra tidligere av har bred erfaring fra andre avdelinger eller seksjoner som for eksempel forebyggende avdeling.

Alle radikaliseringskontaktene er stort sett godt fornøyde med samarbeidet innad i politiet. I Oslo politidistrikt er radikaliseringskontaktene fornøyde med tirsdagsmøtene og mener at dette har gitt faget et solid løft. Videre holder radikaliseringskontaktene seg faglig oppdatert ved å delta på ulike seminarer og kurs om faget. Radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt opplyser at de har ansvar for kunnskapsformidling både innad i politiet og for eksterne aktører. Koordinatoren fra distrikt 1 forteller at han i 2016 både deltok og holdt rundt 50 foredrag til sammen. Dette gjorde han i tillegg til å gjennomføre samtaler, ha kontakt med SLT i sitt distrikt og samarbeide med moskeer. I Oslo politidistrikt opplyser flere radikaliseringskontakter at de "har nok med" å følge opp enkeltpersoner. Dette kan forklares med at alle radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt er ansatt ved forebyggende avdeling på den enkelte politistasjon i hovedstaden. Derfor blir ofte radikaliseringskontaktene utsatt for diverse *tidstyverier* i form av at de avgis til andre arbeidsoppgaver ved det forebyggende avsnittet eller for øvrig på stasjonen.

Det at alle tre politidistriktene er ulikt organisert, vises på måten og resultatene i arbeidet som blir utført. Distrikt 1 har den beste løsningen. Koordinatoren i distrikt 1 sitter i mange ulike forumer og har god kontroll på systemnivå. Distrikt 1 er organisert slik at radikaliseringskontaktene er deltidsansatte og arbeider turnus. Likevel blir radikaliseringskontaktene i Distrikt 1 tatt ut av turnus for å kunne delta på for eksempel felles møter. Koordinatoren i distrikt 1 klarer å både jobbe på systemnivå, samtidig som han har god oversikt over sine radikaliseringskontakter. Distrikt 2 er god på overordnet nivå, altså på systemnivå. Imidlertid viser det seg at ettersom Distrikt 2 er såpass stort og det kan til dels bli uoversiktlig for Koordinatoren i distrikt 2. Oslo politidistrikt er god på lokalt nivå, distriktet har flest og mest etablerte radikaliseringskontakter. Imidlertid er det uheldig at Koordinatoren i Oslo politidistrikt ikke har personalansvaret for radikaliseringskontaktene i distriktet, noe som gjør at ressursene ikke blir utnyttet fullt ut.

Jeg mener at Oslo politidistrikt her har et stort forbedringspotensial. En måte som kan føre til økt kapasitet og økte ressurser for radikaliseringskontaktene i Oslo, er at radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt organiseres annerledes. Koordinatoren i Oslo opplyser at det hender at ikke alle radikaliseringskontaktene kan delta samlet på ulike møter, for eksempel tirsdagsmøtene. Dette skyldes at radikaliseringskontaktene er ansatt ved de ulike politistasjonene i Oslo og har sitt daglige virke der, mens fagansvaret ligger hos koordinatoren. Videre jobber radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt turnus/skiftarbeid. Et alternativ kan være

at radikaliseringskontaktene sitter samlet et sted, noe som ikke er helt uproblematisk. En sentralisering av radikaliseringskontaktene, i form av at alle for eksempel sitter samlet ett sted, vil ikke nødvendigvis være hensiktsmessig. Radikaliseringskontaktene vil da ikke få god nok kjennskap og tilhørighetsfølelse til kretsen de skal jobbe i. Den lokale kunnskapen og tilhørigheten er sterke og viktige faktorer for at radikaliseringskontaktene skal kunne utføre et godt lokalorientert politiarbeid. En annen måte å øke kapasiteten på, er at radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt får oppgaver som *bare* er knyttet til radikalisering og ekstremisme, slik at de på en måte blir “eget avsnitt.” En siste faktor som jeg mener kan effektivisere arbeidet og øke kapasiteten, er å legge alt ansvaret, både ansettelses-, organisatoriske-, og fagansvaret, hos Koordinatoren i Oslo. Koordinator vil da ha større mulighet til å kunne følge opp radikaliseringskontaktens daglige arbeid.

I Oslo politidistrikt finnes det i dag ansatte som har god erfaring og bakgrunn for å kunne jobbe med fagfeltet voldelig islamisme. Det er to politifaglige ansatte med muslimsk bakgrunn. Han ene er “hafiz-e-Quran,” det vil si at han kan resitere hele Koranen utenat, uten at han er en lærd eller en “ekspert” på Koranen. Han er sunnimuslim. Den andre politiutdannede personen er også muslim og styremedlem i en Shia-muslimsk moske i Oslo. Den siste personen er sivilt ansatt, men har utdanning fra Universitetet i Medina og er imam ved en av de store moskeene i Oslo. Alle disse tre nevnte personene er allerede ansatt ved Oslo politidistrikt. Dermed Oslo politidistrikt ønsker å opprette egen seksjon, vil man kunne ha stort utbytte av å benytte den allerede eksisterende fagkunnskapen. Disse tre er personer jeg kjenner, men det betyr ikke at det ikke finnes flere i politiet som kan bidra til å løfte fagfeltet betraktelig. Særlig vil dette få stor betydning for samarbeidet mellom politiet og moskeene. Dette vil være i tråd med Ranstorps strategier om bekjempelsen av voldelig radikalisering som nevnt innledningsvis i oppgaven. Dette gjelder særlig tre strategier; å ha inngående kunnskap om og forståelse av den meget sammensatte muslimske befolkningsgruppen, å ha en plan for hvordan man skal håndtere den rekrutterende ideologien om islamistisk ekstremisme og den siste, samhandlingen mellom kommunale lokale aktører og det muslimske samfunnet (Ranstorp 2010, s. 9-12).

Funn fra undersøkelsen viser at det er endel utfordringer med samarbeidet mellom radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt og moskeene.

Potensiale for fremmedkrigere er jo der. Det er lett å tenke at: ingen drar til Syria i 2016. Men om 5 år, vil trolig fremmedkrigerne komme tilbake, de som er i fengsel komme ut. Vi bør derfor etablere bedre kontakt med moskeene. Vi må endre måten vi jobber på. Ikke bare med saker, men jobbe mer aktivt (Radikaliseringskontakt Christian).

Flere radikaliseringskontakter i Oslo forteller at det er mangfoldskontaktene som har kontakten med moskeene. Dette virker til å fungere bra, fordi mangfoldskontaktene blir sett på som “de myke politifolka,” mens radikaliseringskontaktene kan bli betraktet som de “harde.” Tillits- og relasjonsbygging mellom politi og publikum avhenger av at politiet har kontakt med publikum også “i fredstid”, det vil si når det ikke har skjedd noe straffbart eller noe det kan knyttes mistanke til (Lie 2011, s.191-193). At politiet oppsøker moskeer i fredstid, vil styrke relasjonen mellom politiet og moskeen, samt bidra til å redusere fordommer.

Etniske minoriteters og innvandrergruppers skepsis til politiet skaper utfordringer i det forebyggende og holdningsskapende arbeidet. En politimann som ikke bruker tid og kapasitet på å først skape tillitt før han forsøker å påvirke holdninger, meninger og handlinger hos motparten, kan forårsake konflikt, misnøye og økt avstand mellom politi og publikum. For å få komme frem til løsninger, er det særlig viktig å vise smidighet og være villig til å spille på gruppens egne autoritetssystemer. Andre ganger kan det være mer hensiktsmessig at politiet er håndfast og autoritær. En slik balanse krever problemkunnskap, kulturforståelse og erfaring. Videre kreves det at politiet tenker alternative måter å samarbeide på. Det er flere eksempler på hvordan man kan øke tillitten og skape en bedre relasjon mellom politi og moske. Radikaliseringskontakt David i Oslo politidistrikt forteller at i den moskeen politiet best samarbeid med, er det en politimann som sitter i styret i moskeen. Mens i Distrikt 1 er det et styremedlem fra en moske som er en del av det lokale SLT og noen ungdommer som fungerer som mentorer i Distrikt 1. I Distrikt 2 er SLT-koordinator også styremedlem i en av de største moskeene i distriktet. Disse eksemplene viser at det er mulig å komme tettere på moskeene og de muslimske miljøene, og på den måten få til et bedre samarbeid.

Når det gjelder radikaliseringskontaktens kunnskapsnivå om moskeer er det store variasjoner blant de ulike informantene. Ingen av radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt har helt oversikt over alle underavdelingene til de ulike moskeene. At radikaliseringskontaktene i Oslo ikke har full oversikt kan skyldes at de overlater ansvaret om kontakten med moskeer (og andre trossamfunn) til mangfoldskontaktene. En annen årsak kan være, som tidligere nevnt, at det muslimske samfunnet i Oslo er stort og uoversiktlig. Videre er det ikke slik at alle underavdelinger som befinner seg i bydelen, men for eksempel tilhører en større moske i Sentrum eller på Grønland, har lokaler som ser ut som moskeer og det kan dermed lett blandes med et “forsamlingssted.” Det hersker også endel antagelser og ulike holdninger om de ulike moskeene blant radikaliseringskontaktene i Oslo. Det er flere radikaliseringskontakter som kvier seg for eksempel for å ta opp temaer som radikalisering og ekstremisme med moskeene, fordi man har en viss formening om hvordan dette vil bli oppfattet av moskeen. Politiet bør heller fokusere

på felles utfordring, slik Koordinator i distrikt 2 sier at vi må er nødt til å rive ned barrierer og at utfordringen med radikaliseringsprosessen er et felles problem.

Det fremkommer i undersøkelsen at radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt savner et konkret program som kan hjelpe de radikalisererte "ut av" radikaliseringsprosessen. For eksempel forteller radikaliseringskontakten Christian ved Oslo politidistrikt at "i Norge finnes det ingen program for å komme ut av det. Vi er exit-program." Med dette mener han at radikaliseringskontaktens oppgave er å få islamistene på rett spor og følge de opp. "Tanken er ... at de som havner i slike miljøer, ikke har noe nettverk." Forsker Yngve Carlsson sier at myndighetene bør bruke sine egne erfaringer fra tidligere med å få høyreekstreme ut av ekstremt miljø til å få islamister ut av et islamistisk miljø.

Aarhus modellen i Danmark har et Exit-program. I utgangspunktet var målgruppen for Exit-programmet unge personer under 18 år, som er radikaliseret enten politisk eller religiøst. I 2012 ble målgruppen utvidet til å også gjelde voksne over 18 år. I Exit programmet får disse personene både rådgivning og veiledning. Videre har Exit programmet i Aarhus også en mentorordning, som innebærer at personene får tildelt en egen mentor. Mentorens oppgave er å følge opp og gi støtte gjennom de ulike tiltakene. Meningen med mentorordningen er å skape en kontinuitet i Exit-prosessen (Agerschou 2014, s. 10-11, 13). Hayat i Tyskland er et annet eksempel på hvordan det arbeides for å få islamistene ut av det islamistiske miljøet. Det er meget interessant og nyttig at Hayat bruker mentorer med religiøs autoritet og teologisk kunnskap. Dette er noe Distrikt 2 også prøver på, ved å ha imamer som mentorer. I følge Bjørge (2015) og erfaringer fra Hayat er det hensiktsmessig å ha teologisk kunnskap i arbeidet mot radikaliseringsprosessen og voldelig islamisme. Teologisk kunnskap og religiøs autoritet kan spille stor rolle i veien ut av en radikaliseringsprosess. Et godt eksempel som ekstremistgruppene "Den islamske Gruppen" og "Jihad" i Egypt, hvor lederne endret synet sitt på hva Koranen og de teologiske tradisjonene mener om jihad. En slik ideologisk kritikk tvang al-Qaida til å gå i ideologisk forsvar (Bjørge 2015 s. 247-248). Oslo politidistrikt har en del ubenyttet potensiale i forhold til akkurat dette – som nevnt over, finnes det er god del kunnskap om islam blant ansatte i Oslo politidistrikt. Til daglig jobber ikke de tre overnevnte personene med radikaliseringsprosessen og voldelig islamisme. Jeg mener Oslo politidistrikt bør utnytte den kompetansen som allerede finnes i distriktet.

Det er et paradoks at norsk politi ønsker å dra til Danmark for å lære om Aarhus modellen. Norsk politi kan dra nytte av egne erfaringer med Exit-programmet som ble benyttet for å få ungdommer ut av et høyreekstremt miljø. Jeg mener også at et program for å få islamistene

ut av miljøet vil være hensiktsmessig, men jeg er noe usikker om et program som Exit-programmet er løsningen. Exit-programmet fungerte på 1990-tallet, blant annet fordi de høyreekstreme ble skilt fysisk fra det høyreekstreme miljøet. I dag vil et slikt fysisk og markant brudd med et miljø være vanskeligere fordi det finnes et eget samfunn i den digitale verden, vi er mye nærmere hverandre enn før, uansett hvor stor den fysiske avstanden er. Imidlertid kan man heller forsøke å arbeide holdningsskapende og fylle det tomrommet som mange i en radikaliseringsprosess føler. Dagens ordning med SLT og SaLTO-samarbeid fungerer til dels som et Exit program på den måten at det er flere aktører som samarbeider for å få en radikalisert person ut av islamistmiljø.

Et område som det er lite fokus på, både i media og i min oppgave, er unge kvinner som blir radikalisert. Dette kan skyldes flere faktorer; den første er at jeg selv har fokusert for lite på kvinner i oppgaven. En annen årsak er, slik radikaliseringskontaktene opplyser, at det er lukkede miljøer der kvinnene finnes. Fordi det er lukkede miljøer, er det vanskeligere for radikaliseringskontaktene å oppdage disse jentene. Desto viktigere er det med et tett og godt samarbeid mellom de ulike aktørene.

Mens politiets rolle, arbeidsoppgaver og profesjonalisering har blitt debattert og drøftet, har man knapt viet de andre aktørene stort fokus. Arbeidet med polisiær virksomhet har nærmest vært en usynlig revolusjon. I følge flere radikaliseringskontakter, er det en økning i bekymringsmeldinger som kommer fra ulike aktører. Godt lokalorientert politiarbeid og godt polisiært arbeid gjør at disse bekymringsmeldingene blir fanget opp tidligere og det blir iverksatt tiltak tidlig for å forebygge og avverge kriminalitet. Forskning og debatten om politiets arbeid og organisering kan ikke lenger pågå eller forstås uten at man også trekker inn andre aktører som utfører politioppgaver og formalisert sosial kontroll i samfunnet. Disse aktører gjør, sammen med politiet, en formidabel innsats for det forebyggende kriminalitetsarbeidet. Ofte er denne innsatsen rettet konkret mot en enkelt person, men som i det store har betydning for et helt samfunn.

...Whosoever kill an innocent human being, it shall be as if he has killed all mankind, and whosoever saves the life of one, it shall be as if he had saved the life of all mankind... (Koranen, surah 5:32)

Litteraturliste

- Akerhaug, L. (2013). *Norsk Jihad. Muslimske ekstremister blant oss*. Oslo: Kagge forlag AS.
- Akerhaug, L. (2017). "Viktig dom mot Hussain". Hentet 09.04.17, fra: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/krim/viktig-dom-mot-hussain/a/23967152/>
- Akerhaug, L. (2012). "Rekrutterer norsk muslimer til krig" Hentet 26.04.17, fra: <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/syria/rekrutterer-norske-muslimer-til-krig/a/10062276/>
- Agerschou, T. (Winter 2014/15). nr. 1. 'Preventing Radicalization and Discrimination in Aarhus'. I *Journal for Deradicalization*. Hentet 13.04.17, fra: <http://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/2/2>
- Arntsen, E. O. (2016). *Fremmedkrigerne – fra en norsk småby til den islamske stat (IS)*. Kagge forlag AS.
- Arntsen, E. O. og Hopperstad, M. S. (2017). "Ubaydullah Hussain dømt til ni års fengsel for IS-rekruttering". Hentet 27.04.17, fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/krim/ubaydullah-hussain-doemt-til-ni-aars-fengsel-for-is-rekruttering/a/23966821/>
- Bakker, E. (2008). 'Jihadi Terrorist in Europe and Global Salafi jihadis'. In R.Coolsaet (Ed.) *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge in Europe*. Ghent: Ashgate.
- Balvig, F. & Holmberg, L. (2004). *Politi og Trygghed: Forsøg med nærpolti i Danmark*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Beredskapsdepartement, J,-o. (2014). Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- Beredskapsdepartement, J,-o. (2016). "Tildelingsbrev 2016: Politidirektoratet, 02.02.2016". Hentet 03.04.2017, fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/23751a30c2a24f23ac8f646973dc-9bf4/2016/politidirektoratet.pdf>
- Beredskapsdepartement, J,-o. (2016). "Status for oppfølging av handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme". Hentet 07.03.17, fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/status-for-oppfolging-av-handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme/-id2480903/?q=exit-program>
- Beredskapsdepartement, J,-o. (2017). "Fakta om nærpolitireformen". Hentet 03.05.17, fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/kriminalitet-og-politi/innsikt/narpolitireformen/fakta-om-narpolitireformen/id2398894/>
- Berggrav, S og Hegg, K (2013) Redd Barnas rapport, 'Tilgjengelige, tøffe og trygge?: forebygging av kriminalitet på internett'.
- Bjørge, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Bjørger, T. og Myhrer T-G. (2011). 'Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet'. *PHS forskning*, 2011:1. Oslo: Politihøgskolen.
- Bjørger, T. og Gjelsvik, I. M. (2015). 'Forskning på forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme: en kunnskapsstatus'. *PHS forskning*, 2015:2. Oslo: Politihøgskolen.
- Bjørger, T. og Carlsson, Y. (1999). *Vold, rasisme og ungdomsgjenger: forebygging og bekjempelse*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Carlsson, Y. (2016). "Spesialrådgiver". Hentet 02.05.17, fra: <http://www.uio.no/studier/program/sosiologi-master/karriereintervjuer/yngeve-carlsson.html>
- Christi N. (1977). 'Konflikt som eiendom'. *Tidsskrift for rettsvesen*, 1977 p.113 ff.
- Crawford, A. (2007). 'Crime Prevention and Community safety', i Maquire, M., Morgan R. og Reiner, R. (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminologi*. Oxford: Oxford University Press.
- Erstad, O. (1997). 'Det kriminalitetsforebyggende siktemål: En meta-evaluering av nasjonale og internasjonale tiltak og strategier i det kriminalitetsforebyggende arbeid'. *PHS Forskning*, 1997:3. Oslo: Politihøgskolen
- Eriksen E. O. (2012). 'Krigen i hvitt: om å reparere tillitt i organisasjoner'(219-247), i Skirbekk I. H. og Grimen H. (red.) (2012) *Tillitt i Norge*. Viborg: Res Publica.
- Gule, L. (2012) *Ekstremismens kjennetegn. Ansvar og motsvar*. Oslo: Spartacus forlag AS.
- Gundhus, H., Egge, M., Strype, J. og Myhrer T-G. (2008). 'Modell for forebygging av kriminalitet. Evaluering av samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT)'. *PHS forskning*, 2008:4. Oslo: Politihøgskolen.
- Gundhus, H. I. (2006). *For sikkerhets skyld: IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Gartenstein-Ross, D. & Grossman, L. (2009). *Homegrown Terrorists in the U.S. and U.K.* Washington, D.C.: FDD press. Hentet 06.05.2017, fra: http://www.defend-democracy.org/content/uploads/documents/HomegrownTerrorists_USandUK.pdf
- Grimen H. (2009). *Hva er tillitt?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Grymer, T. (2014). "De gode strategiene mot radikaliserings er glemt av myndigheten". Hentet 25.03.17, fra: <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/26101>
- Hayat-Germany. (2016). Hentet 10.06.2017, fra: <http://hayat-deutschland.de/english/>
- Hegghammer T.: 'Norske muslimske fremmedkrigere i går og i dag'. *Nytt Norsk Tidsskrift*. NNT 2014:4, Universitetsforlaget.
- Holmberg, L. (1999). *Inden for lovens rammer – politiets arbeidsmetoder og konkrete skøn*. Gyldendal.

- Ipsos. (2016). "Politiets innbyggerundersøkelsen." https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/politidirektoratet/Vedlegg_4401.pdf
- Johannessen, A. m.fl. (2011). Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kvale S. og Brinchmann S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Koehler, D. (2013) 'Family Counselling as Prevention and Intervention Tool Against "Foreign Fighters": The German 'Hayat' program'. *Journal Exit-Deutschland*, 3, 182-204.
- Kriminalomsorgen, (2016). *Radikalisering og voldelig ekstremisme: Håndbok for ansatte i kriminalomsorgen med særskilt fokus på håndtering i fengsel*. Lillestrøm: Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter KRUS.
- Larsson, P. (2005). 'Kriminalitetsforebygging og politirollen'. *Nordisk tidskrift for kriminalvidenskap*, 2005, 271-281.
- Lia, B. og Nesser, P.: (2014). 'Norske muslimske fremmedkrigere'. *Nytt norsk tidsskrift*, nr. 4, 2014, årg. 31 / s. 399–416. Universitetsforlaget.
- Lund R. E. (2017). "Merkel ber Erdogan respektere demokratiet". Hentet 11.02.2017, fra: http://www.altaposten.no/lokalt/NTB/NTB_utenriks/2017/02/02/Merkel-ber-Erdogan-respektere-demokratiet-14155329.ece
- Myhre, L. E. (2011). *I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal
- Myhrer, T-G (red.), Larsson, P. og Gundhus, H. O. (2007). 'Polisiær virksomhet. Hva er det - Hvem gjør det?'. *PHS-forskning*, 2007:7. Oslo: Politihøgskolen.
- Nesser, P. (2010). 'Joining jihadi terrorist cells in Europe. Exploring motivational aspects of recruitment and radicalization', i Ranstorp M. (Ed.), *Understanding Violent Radicalisation. Terrorist and jihadist Movements in Europe*. London: Routledge.
- Newburn, T. og Reiner, R. (2007). 'Policing and the Police', i Maguire, M., Morgan R. og Reiner R. (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminologi*. Oxford: Oxford University Press.
- Olsen T. m.fl. (2016). *Islam Nett oppfordrer til verbal jihad mot muslimske samfunnsdebattanter*. Hentet 16.06.2017, fra: <http://www.aftenposten.no/norge/Islam-Nett-oppfordrer-til-verbal-jihad-mot-muslimske-samfunnsdebattanter-601608b.html>
- Pape, R. Hentet 11.06.2017, fra: <https://news.uchicago.edu/tag/robert-pape>.
- Pape, R. Hentet 11.06.2017, fra: <http://chicagopolicyreview.org/2015/05/05/myth-busting-robert-pape-on-isis-suicide-terrorism-and-u-s-foreign-policy/>

- Paulsen, V. m. fl (2014). *Møter mellom innvandrere og barnevernet*. Kunnskapsstatus. Mangfold og inkludering. NTNU Samfunnsforskning. Hentet 18.06.2017, fra: <https://samforsk.no/Publikasjoner/Kunnskapsstatus%20barnevern%20og%20innvandring.pdf>
- PETs rapport (2016). “*Militant islamistisk radikaliserings*”. Center for terror analyse. PET. Danmark, Politiets Efterretningstjeneste. Hentet 03.06.17, fra: <https://www.pet.dk/Publikationer/~media/VTD%202016/20160428Militantislamistiskradikaliseringspdf.ashx>
- Politiet, (2016). “*Ny tillitserklæring til politiet.*” Hentet 17.06.17, fra: https://www.politi.no/nyhet_15714.xml
- Politidepartement, J,-o. (2010). “*Felles trygghet – felles ansvar. Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme*”. Hentet 05.06.2017, fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/handlingsplaner/hp_ekstremisme.pdf
- Politiets høgskolen. (2017). “*Politiets bekymringsamtale, veiledere*”. Hentet 02.04.2017, fra: <http://www.phs.no/studietilbud/etter--og-videreutdanning/utdanninger/pedagogiske-utdanninger/videreutdanning-av-veiledere-politiets-bekymringsamtale/>
- Politi loven (1995). *Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Precht, T. (2007). “*Home Grown Terrorism and Islamist Radicalization in Europe: From conversion to terrorism*”. Hentet (02.06.17): http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningspubl-2011/2007/Home_grown_terrorism_and_Islamist_radicalisation_in_Europe_-_an_assessment_of_influencing_factors__2_.pdf
- Proposisjon 61 LS. (2014-2015). *Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen - nærpolitireformen)*. Oslo: Det kongelige Justis- og Beredskapsdepartement.
- PSTs radikaliseringsrapport, (2016). “*Temarapport: Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikalisert? Ekstern rapport*”. PST. Oslo Politiets sikkerhetstjeneste. Hentet 02.04 2017, fra: http://www.pst.no/media/82236/2016_09_08_radikaliseringsprosjektets-rapport_ugradert.pdf
- PST (2017). “*Trusselvurdering*”. PST. Oslo Politiets sikkerhetstjeneste. Hentet 05.02.2017, fra: http://www.pst.no/media/82444/PST_Trusselvurd-2017.pdf
- Ranstorp, M. (Ed.) (2010). *Understanding violent radicalization: terrorist and jihadist movements in Europe*. Abingdom: Routledge.
- Ranstorp, M. og Hyllengren, P. (2013). ‘Prevention of violent extremism in third countries: Measures to prevent individuals joining armed extremist groups in conflict zones’. *Center of Assymetric Threat Studies (CATS)*, Swedish National Defence College.
- Ramazan, T (2007). *The Messenger: The Meanings of the Life of Muhammad*. London: Penguin Books.

- Reiner, R. (2000). *The Politics of the Police*. Oxford: Oxford University Press.
- Skogan, W. G. (2006). 'The promise of community policing' i D. Weisburd & A. A. Braga (Eds.). *Police innovations: Contrasting perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Straffeprosessloven, (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker 22. mai 1981 nr. 25*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- St.meld. nr. 42 (2004-2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Oslo: Det kongelige justis- og politidepartement.
- Strømmen, Ø. (2014). *I hatets fotspor*. Oslo: Cappelen Damm.
- Sunan ibn Majah 3029 Grade. Hentet 15.06.2017 fra: <http://dailyhadith.abuaminaelias.com/2012/04/22/hadith-on-religion-beware-of-exaggeration-and-extremism-in-religion-because-it-destroyed-the-former-nations/>
- Sunan Ibn Majah, Hentet 14.06.17 fra: <https://sunnah.com/ibnmajah/about>
- Sunde, I. M. (2013). (Red). 'Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett'. *PHS Forskning*, 2013:1. Oslo : Politihøgskolen.
- Thomassen, G. (2017). 'Når politiet møter publikum. En analyse av kontakterfaring og tillitt til politiet', *Nordisk politiforskning* 01/2017
- Tjora, A. (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- YouTube.com, (2016). "Sannheten - Mohyeldeen Mohammad svarer Abid Raja og murtaddin". Hentet 07.05.17, fra: https://www.youtube.com/watch?v=Wnkcm4a_DPw
- Vogt, K. (1995). *Kommet for å bli. Islam i Vest-Europa*. Oslo: Cappelen forlag A.S.
- Vogt, K. (2007). *Hva er islam*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wiktorowicz, Q. (2005). *Radical Islam rising: Muslim extremist in the West*. Lanham, Md.: Rowman and Littlefield.
- Zaman, K. (2017). "Søstre fra Bærum etterforskes for terror-deltakelse". Hentet 06.02.2017, fra: <http://www.tv2.no/nyheter/8910706/>

(Totalt ord 39 056, uten forord, innholdsfortegnelse, tabelloversikt, litteraturliste, fotnoter og vedlegg)

Vedlegg 1 - Intervjuguide

Intervjuguide

Innledning:

- Presentasjon av hva studiet går ut på.
- Presisering av frivillighet og anledning for informantene til å trekke seg fra studiet, selv etter at intervjuet er foretatt.
- Gjennomgang av informasjonsskrivet og samtykke til intervjuet. Presisere om å ikke snakke om skjulte metoder og at jeg ikke skal ha tilgang til taushetsbelagt informasjon.
- Be informanten beskrive kort om arbeidserfaring i politietaten, utdanning uten om bachelor fra PHS, har alle politiutdanning, Ansiennitet i politiet, hvor lenge har informanten jobbet som radikaliseringskontakt/koordinator,
- Be informanten fortelle om stillingen sin.

Bakgrunnskunnskap om (fenomenkunnskap) om temaet og årsaker til at man blir ekstremist.

- Be informanten beskrive om islam, muslimer og moskeer som de har i kretsen?
- Hva definerer du som radikalisering, voldelig ekstremisme og voldelig islamisme?
- Be informanten fortelle om hva som er årsaken til at man blir radikalisert?
- Sier de noen om sosial movement theory, Ytre påvirkningsfaktorer, eventuell om det er andre ting de nevner som er årsaker til at man blir radikalisert. Be informanten utdype dette mer.

Hvordan mottar informantene bekymringsmeldingen og hvordan behandles dette videre.

- Hvilke metoder bruker informanten for kontaktetablering, Hvordan skapes tillit til de man har bekymring rundt?
- utfordringer rundt tillit?
- Hvilke tiltak gjøres for å forebygge en person? Hvordan går du frem. På hvilke måte følger dere dem opp? Er metoden annerledes for en person som er tidlig i prosessen kontra en som er langt inne i prosessen? → Virker metodene for alle? (**Entreprenør, protege, misfit, drifter**)
- Hva skjer med de som er langt inn i prosessen?

- Hvilke tiltak gjøres for å stoppe en akutt situasjon?
- Hvordan går dere frem hvis det er en gruppe som er bekymring rundt
- Vi hører ofte om gutter/menn som tiltrekkes av voldelig islamisme. Hvordan opplever dere kjønnsbalansen? Settes det fokus på jenter/kvinner? (Media: somaliske søstre som dro til Syria). - Hvilke erfaringer har de med kvinner i denne prosessen.

Samarbeid med andre aktører

- Hvem er de viktigste samarbeidspartnere, fortell om positive sider ved de og utfordringene informantene møter?
- Hvordan er samarbeid med moskeer, koran skoler, andre arenaer der det er fare for at ekstremister kan være? Fortell om positive sider ved det og utfordringer knyttet rundt dette?
- Tillitsbygging med ledelsen i moskeen

Samarbeid innad i politiet

- Hvordan samarbeider du på tvers av stasjonene? Hvor ofte møter dere, hvordan deler dere informasjon med andre radikaliseringskontaktene?
- Hvordan informere du orden, etterforskning om ditt arbeid. Holdes det noe foredrag eller finnes det felles arena der de kan få tak i informasjonen som dere ville dele med andre på samme stasjon?
- Hva slags rolle har minoritetskontaktene?

Utfordringer, muligheter og Nye metoder for videre arbeid mot ekstremisme

- Hva slags utfordringer møter informantene i stillingen sin.
- Hva vet informantene om Exit programmet. Hva tenker de rundt lignende program?
- Minhaj ul-quran/konfliktråd. Et lignende konsept for å forebygge ekstremisme, informantenes tanker rundt dette.

Avrundings spørsmål

Fortelle informantene om hvordan forskningsprosjektet skal gå videre, hva som skjer med dataene. Hvordan informantene får tilbakemelding og lignende. Spørre informantene om det er greit at jeg ringer opp igjen hvis det dukker opp nye spørsmål. Takke informantene for intervjuet.

Vedlegg 2 – NSD godkjenning

David Hansen
Politihøgskolen
Postboks 5027 Majorstua
0301 OSLO

Vår dato: 19.12.2016

Vår ref: 51098 / 3 / ASF

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 13.11.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

51098 *Radikaliseringskontaktene i Oslo politidistrikt og deres arbeid for å skape tillit hos de som er i radikaliseringsprosessen.*

Behandlingsansvarlig Politihøgskolen, ved institusjonens øverste leder

Daglig ansvarlig David Hansen

Student Urfan Ahmed

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 20.06.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Amalie Statland Fantoft

Kontaktperson: Amalie Statland Fantoft tlf: 55 58 36 41

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Urfan Ahmed a.urfan@yahoo.com

INFORMASJON OG SAMTYKKE

I følge meldeskjemaet skal deltakerne i studien informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykke til deltakelse.

Informasjonsskriv og samtykkeerklæring er noe mangelfullt utformet. Vi ber derfor om at følgende tilføyes:

- at personopplysninger vil behandles konfidensielt og hvem som vil ha tilgang
- at det er frivillig å delta, og at de kan trekke seg når som helst- at dato for prosjektslutt og anonymisering er 20.06.2017.

TAUSHETSPLIKT

Vi minner om at informantene har taushetsplikt, og at de ikke kan gi opplysninger som kan identifisere en enkeltperson direkte eller indirekte, med mindre det blir innhentet samtykke fra den enkelte til dette. Det er svært viktig at intervjuet gjennomføres på en slik måte at taushetsplikten overholdes. Intervjuer og informant har sammen ansvar for dette, og bør drøfte innledningsvis i intervjuet hvordan dette skal håndteres.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at dere behandler alle data og personopplysninger i tråd med Politihøgskolen sine retningslinjer for innsamling og videre behandling av forskningsdata og personopplysninger.

PROSJEKTSLUTT OG ANONYMISERING

I meldeskjemaet har dere informert om at forventet prosjektslutt er 20.06.2017. Ifølge prosjektmeldingen skal dere da anonymisere innsamlede opplysninger. Anonymisering innebærer at dere bearbeider datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjør dere ved å slette direkte personopplysninger, slette eller omskrive indirekte personopplysninger og slette digitale lydopptak.

Vedlegg 3 – Informasjonsskriv til informanter

Forespørsel om deltakelse i prosjektet:

Radikaliseringskontaktene i norsk politi og deres arbeid mot voldelig islamisme

Formål:

Formålet med denne avhandlingen er å få en dypere forståelse av og innsikt i politiets arbeid mot voldelig islamisme i Norge.

Det er en stadig voksende muslimsk befolkning i Norge. Dette skyldes både globalisering i form av flyktningestrøm grunnet krig/katastrofer, samt økt fokus på islam som religion. Til tross for at islam får mye oppmerksomhet og sprer seg blant den norske befolkningen, er det generell mangel på kunnskap om islam. Det er ulike oppfatninger er hva islam er som religion, hva den står for og hvilke måter den praktiseres på.

Jeg mener at solid bakgrunnskunnskap er viktig for å kunne arbeid målrettet og effektivt mot voldelig islamisme. Jeg er ute etter hvilke kunnskap og erfaringer radikaliseringskontaktene har, hvilke bakgrunn de har og på hvilke måte deres bakgrunnskunnskap påvirker arbeidet de gjør som radikaliseringskontakter.

Videre vil jeg gå inn på hvordan radikaliseringskontakten skaper tillitt, hvilke rolle tillitt har og på hvordan dette påvirker arbeidet til radikaliseringskontaktene og for personene som er i en voldelig radikaliseringsprosess. Jeg vil også gå inn på hvilke metoder som brukes, samarbeidspartnere med tanke på informasjonsflyt både intern og ekstern i politietaten, og hvilke utfordringer radikaliseringskontaktene møter. **Imidlertid er jeg bevisst på og klar over å ikke snakke om skjulte metoder, informanter som blir brukt etc. Jeg skal heller ikke intervjue de personene som er i en radikaliseringsprosess.**

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i prosjektet innebærer at du vil bli intervjuet en eller flere ganger av forskeren. Varighet på intervjuene vil være ca. en til to timer. Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet. Det vil ikke bli innhentet personopplysninger om deg, men spørsmålene vil knytte seg til hvordan du som radikaliseringskontakt arbeider for å skape tillitt til personer som er i voldelig radikaliseringsprosess, hvordan du jobber for å forebygge voldelig islamisme. Videre er det ønskelig å få innblikk i arbeidshverdagen din, samt hvorvidt du føler du har mye eller lite kunnskap om disse miljøene.

Forskeren vil ta notater underveis og vil, samt ta opp intervjuer ved bruk av lydopptaksutstyr.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun forskeren alene som vil ha tilgang til dine personopplysninger. Alle personopplysninger, dvs. ditt navn og hvor du arbeider etc., vil holdes adskilt fra resten av datamaterialet. Du vil anonymiseres, gis et fiktivt navn, og

vil ikke kunne gjenkjennes i eventuelle publikasjoner som er basert på det du sier i et intervju. Prosjektet skal etter planen avsluttes 20. juni 2017. Alle personopplysninger og opptak vil da slettes dersom det allerede ikke er gjort. Forskeren vil da kun ha tilgang på transkriberte og anonyme.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle personopplysninger om deg bli slettet.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål, ta kontakt med Urfan Ahmed, på telefonnummer 954 14 634 eller epost a.urfan@yahoo.com.

Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i prosjektet ”Radikaliseringskontaktene og deres arbeid”

Jeg har mottatt informasjon om prosjektet, og er villig til å delta. Jeg gir samtidig samtykke til bruk av lydopptaksutstyr under intervjuet. Jeg kan når som helst trekke tilbake dette samtykket.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4 – Skriv fra politidirektoratet, 23 juni. 2014

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Politimesteren i Oslo politidistrikt
Politimesteren i Asker og Bærum politidistrikt
Politimesteren i Romerike politidistrikt
Politimesteren i Østfold politidistrikt
Politimesteren i Hordaland politidistrikt
Politimesteren i Søndre Buskerud politidistrikt
Politimesteren i Telemark politidistrikt

Deres referanse

Vår referanse

Dato

2014/00514-6 115

23.05.2014

Fordeling av nye årsverk holdt i reserve - dedikerte ressurser til forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme

Vi viser til politi- og lensmannsetatens disponeringsskriv for 2014, j.nr. 2014/00514-2, angående tildeling og fordeling av 350 nye årsverk.

Politidirektoratet valgte å holde tilbake 12 årsverk ved utsendelsen av disponeringsskrivet. Syv av disse skal gå til forebyggende tiltak mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.

De tildelte årsverkene skal dedikeres én 100⁰/0 ressurs i distriktet som skal fungere som forebyggingskontakt og koordinator ved bekymring om radikaliserings og voldelig ekstremisme, gi råd og videreformidle henvendelser til rette instans. Forebyggingskontakten skal ha kunnskap om effektive tiltak og tilgjengelige ressurser, drive bevisstgjøringsarbeid samt være kontaktperson opp mot PST og lokale samarbeidsaktører.

Videre skal forebyggingskontaktene ha en rådgivende funksjon opp mot politirådene, SLT og andre lokale samordningsstrukturer. PST vil ha tett dialog og oppfølging av de lokale forebyggingskontaktene og gi kontaktene relevant opplæring i fenomenkunnskap.

Følgende politidistrikter tildeles 1 -ett- årsverk hver; Oslo PD, Asker og Bærum PD, Romerike PD, Østfold PD, Hordaland PD, Søndre Buskerud PD og Telemark PD.

Distriktene tildeles 390.000 kroner for inneværende budsjettår (årsvirkning 780.000). **Vi gjør oppmerksom på at de krav som stilles i forbindelse med tildeling av de nye årsverkene i disponeringsskrivet for 2014, også gjelder ved denne tildelingen.** Bevilgningen vil sentralt bli lagt inn i Exie.

Med hilsen

Vidar Refvik

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

2

Saksbehandler:
Morten Glavin
Tlf: 23364162